

§ 10 tilladelse til etablering af svinehold

Strelbjergvej 9, 6430 Nordborg

*Meddelt:
28. September 2011
Sønderborg Kommune
Landbrugsafdelingen*

Kort beskrivelse af det ansøgte projekt

Tilladelsen er udarbejdet på grundlag af virksomhedens ansøgning modtaget 16. marts 2011 samt supplerende oplysninger modtaget fra ansøger og konsulent i august og september 2011.

Der er ansøgt om opførsel af ny svinestald og etablering af svinehold på Strelbjergvej 9, 6430 Nordborg. Der er ikke for nuværende dyrehold på ejendommen. Ejendomme har landbrugspligt. Der søges om en etablering af et dyrehold på 30 årssøer, 650 smågrise (7,2 – 32 kg) og 650 slagtesvin (32-110 kg) svarende til i alt 29,3 DE.

Byggeriet vil blive udført, når de nødvendige tilladelser foreligger.

Ejendommen er placeret i passende afstand til vandforsyningsanlæg, vandløb og søer, veje, levnedsmiddelvirksomhed, beboelse, naboskel, eksisterende og fremtidige byzoner og sommerhusområder samt lokalplanlagte områder i landzone.

Der er i forbindelse med udarbejdelsen af tilladelse ikke gennemført en nabohøring, idet det samlet set vurderes, at der ikke vil være nogen naboer, der vil blive berørt af etableringen.

I tilladelsen er der vurderet på 3-mandsarealer. Ejer og forpagter af disse arealer er forud for tilladelsen partshørt. Høringen bevirkede at et areal blev skiftet ud.

Et udkast til tilladelsen har været i høring hos ejer/ansøger Claus Jepsen og rådgiver Ulla Pallesen, LandboSyd.

Afgørelsen er offentliggjort i Sønderborg Ugeavis og på www.sonderborgkommune.dk den 28. september 2011.

Fremover er der tilladelse til en produktion på 30 årssøer, 650 smågrise (7,2 – 32 kg) og 650 slagtesvin (32-110 kg) svarende til i alt 29,3 DE.

Tilladelsen er udarbejdet af:

Sønderborg Kommune
Landbrugsafdelingen
Teknik og Miljø
Rådhusvej 10
6400 Sønderborg

Sagsbehandler anlæg:	Vibeke Ring Kuntz
Sagsbehandler arealer:	Vibeke Ring Kuntz
Sag nr.:	11/14945
KS:	LKAO

INDHOLDSFORTEGNELSE

Ansøger og ejerforhold	4
1. BESKRIVELSE OG VURDERING AF DET ANSØGTE PROJEKT	4
1.1. Landbrugets dyrehold	4
1.2. Husdyrgødningsproduktion	4
1.3. Anlægget	5
1.4. Bedste tilgængelige teknik (BAT)	8
1.5. Ammoniakpåvirkning fra anlægget.....	10
2 AREALER	14
2.1. Harmoniareal	14
2.2. Lokalisering og planmæssige forhold	15
2.3. Søer og vandløb	15
2.4. Påvirkning af fjord og hav.....	15
2.5. Grundvand.....	16
2.6. Beskyttet Natur.....	16
2.7. Påvirkning af arter med særligt strenge beskyttelseskrav – bilag IV arter	16
2.8. Natura 2000	17
2.9. Kultur og fortidsminder.....	20
3 MILJØTEKNISK BESKRIVELSE.....	20
3.1. Indretning og drift m.v.....	20
3.2. Forurening og forureningsbegrænsende foranstaltninger.....	21
3.3. Støj	21
3.4. Lugt, støv og lys	22
3.5. Spildevand	23
3.6. Flue og rotte bekæmpelse	24
3.7. Affald.....	24
4 HØRING	25
5 KONKLUSION	25
6 KLAGEVEJLEDNING.....	26
7 VILKÅR FOR ETABLERING OG DRIFT.....	27
7.1. Dyreholdet	27
7.2. Drift og indretning	27
7.3. Gødning.....	28
7.4. Uheld og risici.....	28
7.5. Ved ophør.....	28
7.6. Ikrafttrædelse og tidsfrister	29
BILAG.....	30

BILAG

1. KORT OVER EJENDOMMEN
2. KORT OVER PLACERING AF NYE BYGNINGER
3. INDRETNINGSTEGNING
4. UDTALELSE FRA MUSEUM SØNDERJYLLAND
5. KORT OVER UDBRINGNINGSAREALER
6. PLANMÆSSIGE FORHOLD
7. BESKYTTET NATUR
8. OVERFLADEVAND

9. GRUNDVAND
10. NATURA 2000 & § 7 NATUR
11. KORT OVER NATURAFDELINGENS REGISTERINGER
12. BEREGNING GENEAFSTAND FOR LUGT
13. HABITATVURDERING
14. LOVGRUNDLAG

Ansøger og ejerforhold

Landbrugets navn: Bommerlund
CVR-nr.: 24413152
P-nr.: 1001071980
Adresse: Strelbjergvej 9, 6430 Nordborg
Kommune: Sønderborg
Matr.nr.: 1 Elstrup, Egen med flere

Ansøgerens navn: Claus Jepsen
Adresse: Strelbjergvej 9, 6430 Nordborg
Telefon: 74458786
Mail-adresse: grill@vildsvin.dk
Kontaktperson: Claus Jepsen
Ejer af ejendommen: Claus Jepsen

1. Beskrivelse og vurdering af det ansøgte projekt

1.1. Landbrugets dyrehold

Der har ikke været dyrehold på ejendommen siden 2004. Der ansøges om at etablere et dyrehold på 30 årssøer, 650 smågrise (7,2 – 32 kg) og 650 slagtesvin (32-110 kg) svarende til i alt 29,3 DE. (se tabel 1).

Ejendommens årlige dyrehold er udregnet efter gældende ”Bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug” nr. 294 af 30. marts 2009.

Tabel 1: Dyreholdets størrelse

Art og vægtklasse/alder	Før udvidelse		Efter udvidelse	
	antal	DE	antal	DE
Slagtesvin 32-110 kg	0	0	650	19,03
Årssøer	0	0	30	7,0
Smågrise 7,3-32 kg	0	0	650	3,24
I alt	0	0		29,26

Miljømyndighedens vurdering

For at kunne kontrollere om tilladelsens vilkår om maksimalt dyrehold overholdes, med hensyn til antal, vægt og sammensætning af dyr, stilles der vilkår om, at der skal føres en driftsjournal over dyreholdet.

Driftsjournalen skal fremvises til miljømyndigheden på forlangende og dokumentationen skal gemmes i minimum 5 år.

1.2 Husdyrgødningsproduktion

Der er på ejendommen en gyllebeholder på 705 m³, og der er en 25 m³ forbeholder som er placeret syd for gylletanken. Med hensyn til gyllebeholderen, så er den ikke blevet genkontrolleret i 2009, idet den ikke har været benyttet i de sidste år. Såfremt etableringen af stalden bliver en realitet, vil beholderne blive genkontrolleret. Kan den ikke godkendes, vil der blive udarbejdet en 5-årig opbevaringsaftale for de knap 600 m³, som der årligt vil blive produceret på ejendommen. Der er mulighed for at leje plads ved Claus Hansen, Elstrup Overby 16. Ved leje af kapacitetsplads vil der være fire kørsler pr. mdr. Ansøger oplyser at dette ikke vil ændre på det samlede antal transporter der vil foregå fra

ejendommen, se afsnit 3.3. Der er indsendt en kapacitetsberegning i forbindelse med ansøgningen. Beregningen opgør gødningsmængden (inklusive rengøringsvand, drikkevandsspild og regnvand) til i alt 589 m³ pr. år. Det vil sige der er opbevaringskapacitet til ca. 15 måneder.

Miljømyndighedens vurdering

For at sikre at der er tilstrækkelig kapacitet til opbevaring af husdyrgødning stilles der vilkår om at inden tilladelsen tages i brug skal der indsendes en redegørelse for at hvordan opbevaringskapaciteten overholdes. Der stilles vilkår til at håndtering af gylle fra gyllebeholder skal foregå under opsyn, således at spild undgås, og der tages størst muligt hensyn til omgivelserne.

1.3 Anlægget

Anlægget er i det følgende defineret som både dyrehold, driftsbygninger og opbevaringsanlæg. Anlæggets beliggenhed fremgår af bilag 2. På bilag 1 er endvidere angivet placering af den nye stald.

Anlægget er placeret så afstandskravene til bl.a. nabobeboelse, vandløb, søer, vej og byzone, vandforsyningsanlæg, levnedsmiddelvirksomhed (jf. *Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug* § 6-8) overholdes, se tabel 2 og 3.

Der er igennem sagsbehandlingen sket en ejendomsberettigelse af de matrikulære forhold på ejendommen. I denne forbindelse er der nedlagt vejmatraker og skellet nord for den nye stald er ændret så det følger det faktiske skel. Kortbilag viser det nye skel.

Ifølge Kommuneplan for Nordborg Kommune 2005-2017 samt udkast til kommuneplan for Sønderborg Kommune ligger anlægget i landzone.

Tabel 2: Aktuelle afstande samt afstandskrav målt fra den nye stald

Afstand fra anlæg til:	Afstandskrav	Aktuel afstand fra ny stald
Ikke almene vandforsyningsanlæg	25 m	ca. 490 m
Vandforsyningsanlæg	50 m	ca. 2234 m
Vandløb, (herunder dræn) og søer	15 m	Mere end 15 meter*
Offentlig og privat vej (>der ikke er ejet af ansøger)	15 m	Mere end 15 meter
Levnedsmiddelvirksomhed	25 m	Mere end 25 meter
Naboskel	30 m	Ca. 32 m
Beboelse på samme ejendom	15 m	ca. 30 m

*Ansøger oplyser, at den mark, hvor stalden skal placeres, kun er drænet i en lavning, der ligger modsat stalden.

Tabel 3: Afstandskrav og aktuelle afstande fra den nye stald

Afstand fra ny stald til:	Afstandskrav	Aktuel afstand
Eksisterende eller ifølge kommuneplanens rammedel fremtidige byzoner og sommerhusområder	50 m	3.250 m
Områder i landzone, der ved lokalplan er udlagt til boligformål, blandet bolig og erhverv, rekreative formål eller til offentlige formål med henblik på beboelse, institutioner eller lignende.	50 m	2.100 m
Nabobeboelse	50 m	342 (Volstedvej 1)

Anlægget ligger i et område med særlige drikkevandsinteresser.

Ifølge BBR har ejendommen egen renseforanstaltning (mekanisk rensning) og er ikke omfattet af spildevandsplanen for Sønderborg Kommune, 2009-2016.

Der er små områder af marken, hvorpå stalden skal opføres, som er registeret som lavbundsareal klasse IV – Ingen risiko for okkerudledning.

Den nye stald ligger indenfor områder med "Værdifulde landskaber" og "værdifulde kulturmiljøer". Stalden ligger desuden indenfor skovbyggelinien.

Da ejendommen ligger i et område, der er udpeget som kulturmiljø i kommuneplanen er sagen sendt i høring hos Museum Sønderjylland. Som bilag 4 er en udtalelse vedrørende risikoen for at påtræffe arkæologiske levn indsat.

Kulturmiljøudpegningen er knyttet til området omkring Nørreskoven og det nære område omkring Østerholm Slotsruin, hvor der ligger flere velbevarede gårde fra årtierne før og efter år 1800.

Der opføres en ny stald i forbindelse med det ansøgte og svineholdet vil blive etableret heri. I forbindelse med svinestalden vil der også blive etableret 4 fodersiloer. Fodersiloerne er på ca. 6 ton og med en højde på 4,8 meter. Siloerne ønskes opført i galvaniseret eller hvid. Svinestalden ønskes placeret lige øst for eksisterende stuehus og sidebygning (nu garage), som begge er registreret som bevaringsværdige med værdien 4. Hovedhuset har tilsyneladende tidligere været fredet. Både stuehus og sidebygning er totalrenoveret med nyt tag og (plastic)vinduer. Gården har tidligere haft flere udlænger, som blev fjernet omkring 2004.

Den nye staldbygning vil blive opført i de samme materialer som det andet byggeri på ejendommen. Dvs. Sort tag, vandskurede vægge, der males i en hvid eller gul nuance. Der er ikke planlagt etablering af beplantning, da der er et eksisterende hegn.

Den nye staldbygning er beliggende ca. 430 meter sydøst for habitatområdet 189: Lilleskov og Troldsmose.

Miljømyndighedens vurdering

Påvirkninger fra anlægget er vurderet på baggrund af det indsendte ansøgningsmateriale, Regionplan 2005-2016, samt kortmateriale fra Sønderborg Kommune.

Afstande til vandforsyning, vandløb, søer, levnedsmiddelvirksomhed, naboskel, beboelse på samme ejendom og veje er overholdt.

Som det fremgår af tabel 3 er afstandskravene i § 6 og § 8 i Lov om miljøgodkendelse af husdyrbrug alle overholdt.

En del af marken, hvorpå stalden skal opføres, er registeret som lavbundsareal klasse IV – Ingen risiko for okkerudledning. Der hvor stalden skal bygges, er der ikke registeret lavbundsareal og det vurderes derfor ikke at give anledning til særlige vilkår.

Den nye stald ligger indenfor skovbyggelinjen. Der er landbrugspligt på ejendommen. Opførelse af driftsbygninger, der er nødvendige for jordbrugs- og fiskerierhvervene, kræver ingen dispensation fra skovbyggelinjen.

Sønderborg Kommunes Planafdeling har besigtiget og vurderet på staldens placering ud fra en landskabelig betragtning. Herunder følger høringssvaret:

Landskabelig placering

Den ønskede nye svinestald ligger lige op af Nørreskoven i et uregelmæssigt kuperet dødislandskab med mange små bakketoppe og lavninger. Ejendommen Strelbjergvej 9 ligger forholdsvis godt skjult for omgivelserne i det kuperede terræn. Visuelt dominerer Nørreskoven den landskabelige oplevelse i området. Der er flere levende hegn på markerne omkring ejendommen og en mindre skovbeplantning syd for hovedbygningen. Den nye svinestald er placeret lige øst for den eksisterende garage og fremstår umiddelbart som en samlet del af bebyggelsen. Staldbygningen er forholdsvis lille på ca. 14x50 og er beskrevet som udformet med materialer, der matcher de eksisterende bygninger.

Planlægningsmæssige udpegninger

Staldbygningen ligger i et område, der er udpeget som værdifuldt landskab og uforstyrret landskab i regionplan 2005/kommuneplanforslag 2009. Idet staldbygningen ligger i umiddelbar tilknytning til de eksisterende bygninger vurderes det, at den er hensigtsmæssigt placeret i forhold til landskabsinteresserne.

Ejendommen ligger i et område, der er udpeget som værdifuldt kulturmiljø i regionplan 2005/kommuneplanforslag 2009. Udpegningen skyldes nærheden til Østerholm Slotsruin, hvor der i området ligger flere velbevarede og til dels fredede huse fra årtierne før og efter 1800. Ejendommen har tidligere været fredet. Af det oprindelige gårdanlæg eksisterer nu kun stuehuset og en udlænge, som er ombygget til garage mm. Stuehuset og garagen er udpeget som bevaringsværdige. Begge bygninger er gennemgribende moderniseret. Staldbygningen er beskrevet som udført i samme materialer som de eksisterende bygninger. Det vurderes at staldbygningen ikke har væsentlig indvirkning på de kulturhistoriske interesser. Sagen har været i høring på Sønderborg Museum, som ikke har væsentlige bemærkninger.

Arkæologi

Sagen har været i høring i Haderslev Museum. Museet udtaler følgende (hele høringssvaret vedlagt som bilag):

”Det berørte område ligger ca. 160 m vest for voldstedet Østerholm Slot og inden for et kulturarvsareal. Stuehuset på Bommerlund er sandsynligvis opført i 1790. Erfaringsmæssig ved vi, at der ofte findes spor af huse fra tidlig middelalder eller renæssance i forbindelse med arkæologiske undersøgelser tæt ved store gårde. Det er derfor museets vurdering, at der vil være risiko for at træffe på væsentlige jordfaste fortidsminder ved anlægsarbejdet.” Museet anbefaler derfor en prøvegravning af anlægsarealet hvilket planafdelingen har orienteret ansøger om telefonisk.

Samlet vurdering

Det vurderes at den nye staldbygning ligger fornuftigt og at den ikke væsentligt vil forringe oplevelsen af de landskabelige eller kulturhistoriske værdier. Det er ikke nødvendigt med en beplantningsplan, da ejendommen ligger forholdsvis godt skjult i terrænet.

Der stilles vilkår til, at den nye stald samt fodersiloer skal opføres og placeres i overensstemmelse med tegningerne i denne tilladelse. Stalden skal endvidere udføres i farver og materialer som det andet byggeri på ejendommen. Materialer anvendt til stald og fodersiloer må ikke være reflekterende.

1.4 Bedste tilgængelige teknik (BAT)

Et af hovedformålene med Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug er at fremme anvendelsen af renere teknologi og sikre brug af den bedste tilgængelige teknik i husdyrbrug. Princippet om brugen af bedste tilgængelige teknik (BAT) indebærer, at der inden for en given sektor skal anvendes den miljømæssigt set mest effektive og avancerede teknologi i produktionen.

Ifølge Miljøstyrelsens standardvilkår, må en produktion som den ansøgte, have en emission på maksimalt 321,65 kg N/år.

Der er ingen produktion på ejendommen i nudrift og gyllebeholderen er ikke i brug og der er derfor ingen ammoniakemission fra ejendommen i nudrift. Ifølge www.husdyrgodkendelse.dk er ammoniakemissionen i ansøgt drift fra stald og lager 320,7 kg N/år. Da der her er tale om en produktion på 30 årssøer med opdræt, er det ikke proportionalt med etablering af gyllekøling, forsuring, syrensning eller separering, idet udvidelsen ikke er i en størrelsesorden, der kan indtjene udgifterne til sådanne anlæg, indenfor en periode hvori der er proportionalitet.

Kommunen har forlangt ammoniakreduktionskravet overholdt. For at opfylde ammoniakreduktionskravet, anvender ansøger 50-75 % fast gulv hos slagtesvinene samt foderkorrektur for slagtesvinene. Løbe-/drægtighedsstald og farestald er med delvist spaltegulv. Smågrisestalden er en toklimastald med delvis spaltegulv.

BAT for ventilation

Ventilationen i staldbygningen vil være computerstyret undertryksventilation.

BAT for udbringning af husdyrgødning

Det er forpagter eller maskinstation, der står for gylleudkørsel.

BAT for opbevaring af husdyrgødning

Gylle opbevares i gyllebeholder. I forbindelse med gylleudkørsel sker overpumpning med fyldetårn. Der er ikke etableret en fast plads ved gyllebeholderen.

Miljømyndighedens vurdering

Da det ansøgte projekt overholder Miljøstyrelsens standardvilkår vurderes det, at projektet overholder BAT mht. ammoniakemission.

Foderkorrektionen for slagtesvinene:

Der stilles vilkår om at kg N ab dyr for slagtesvin maksimalt må være:

$$(((\text{afgangsvægt} - \text{indgangsvægt}) \times \text{FEsv pr. kg tilvækst} \times \text{g råprotein pr. FEsv}/6250) - ((\text{afgangsvægt} - \text{indgangsvægt}) \times 0,0296 \text{ kg N pr. kg tilvækst})) \times \text{antal producerede slagtesvin } 32\text{-}110 \text{ kg} = 1988 \text{ kg N}$$

Ventilationen i staldbygningen vil være computerstyret undertryksventilation, der er mere energibesparende end ligetryksventilation. Ifølge referencedokument for bedste tilgængelige teknikker (BREF) der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion, anvendes der således BAT (temperaturstyring der sikre temperaturkontrol og minimumsventilation i perioder, hvor der ikke er brug for ret stor ventilation).

Med hensyn til BAT og staldsystemer så er der flere forskellige definitioner på, hvad BAT er. Dels er der referencedokumentet for bedste tilgængelige teknikker der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion (BREF), dels er der BAT-byggebladene og dels er der www.husdyrgodkendelse.dk's beregninger.

I BREF står der, at følgende staldsystemer er BAT:

For staldsystemer til slagtesvin er BAT:

et fuldspaltet gulv med et vakuumsystem til hyppig fjernelse, eller

et delvist spaltet gulv med reducerede gødningskanaler, med hældende vægge og et vakuumsystem, eller

et delvist spaltet gulv med et centralkonvekst fast gulv eller et hældende fast gulv foran stien, en gødningsrende med hældende sidevægge og en hældende gødningsbeholder.

BAT for diegivende søer er en boks med fuldspaltede jern- eller plastikgulve og som har:

- en kombination af vand og gødningskanal, eller
- et udskylningssystem med gødningsrender, eller
- en gødningsopsamler nedenunder.

BAT for staldsystemer til goldsøer /drægtige søer:

- fuld- eller delspaltegulv med et vakuumsystem nedenunder til hyppig fjernelse af gylle, eller
- delspaltegulv og en reduceret gødningskanal.

BAT for fravænnede grise er en sti:

- eller et en-etagesbur med fuld- eller delspaltegulv og et vakuumsystem til hyppig fjernelse af gylle, eller
- eller et en-etagesbur med fuldspaltegulv med et hældende betongulv nedenunder til adskillelse af urin og fækalier, eller
- med et delvist spaltet gulv; (to-klima-system), eller
- med et delvist spaltet jern- eller plastikgulv og et hældende eller konvekst fast gulv, eller
- med et delvist spaltet gulv med metal- eller plastikspalter og en lavvandet gødningskanal og kanal til fordærvet drikkevand, eller
- med delspaltegulv med trekantede jernspalter og en gødningskanal med hældende sidevægge.

Slagtesvinestalden indrettes med delvist spalte gulv med 50-75 % fast gulv. Emissionen fra en stald med 50-75 % fast gulv er 20 % mindre, end emissionen fra en stald med 25-49 % fast gulv. Da der her er tale om en lille slagtesvinestald, vil det ikke være proportionalt at indføre gyllekøling. Det vurderes at slagtesvinestalden lever på til BAT.

Smågrisestalden er en to-klimastald med delvist spaltegulv og er med delvist spaltegulv, det vurderes, at dette lever op til BAT som beskrevet i BREF.

Løbe-/drægtighedsstald og farestald er med delvist spaltegulv. Et fast gulvareal på 25-49 % i farestald og Løbe-/drægtighedsstald bidrager til en reduceret gylleoverflade og derved reduktion i ammoniakemissionen fra stalden. Da der her er tale om en lille sostald, vil det ikke være proportionalt at indføre gyllekøling. Det vurderes derfor at gulvet lever op til BAT.

Husdyrgødningen opbevares og udbringes i henhold til de gældende regler.

Sønderborg Kommune vurderer at der ikke krav om påfyldplads idet der anvendes fyldetårn. Der stilles vilkår til at påfyldningen af gylle skal ske med selvlæssende fyldetårn eller tilsvarende metode til at undgå spild.

Det vurderes, at gyllebeholdere som udgangspunkt sikrer en god og sikker opbevaring af gyllen og at der med et veletablerede flydelag sikres en god næringsstofudnyttelse og tilstrækkelig begrænsning af lugtgener.

Sønderborg Kommune vurderer på baggrund af ovenstående, at opbevaringen og udbringningen lever op til BAT.

Sønderborg Kommunes vurderer at det ansøgte lever op til niveauet for BAT, for en ejendom med den pågældende husdyrproduktion og størrelse, med de vilkår der i øvrigt er stillet i tilladelsen.

1.5 Ammoniakpåvirkning fra anlægget

Ansøgers konsulent har i forbindelse med sagsbehandlingen af tilladelsen til Strelbjergvej 9 beregnet påvirkningen af ammoniak fra den ansøgte produktion. Beregningen er foretaget i www.husdyrgodkendelse.dk.

Beregningen viser, at den samlede emission fra anlægget bliver 320,7 kg N/ha/år. Merbelastningen som følge af udvidelsen bliver 320,7 kg N/ha/år.

Der er beregnet ammoniakdeposition fra projektet til nærmeste Natura 2000 og nærmeste naturområde, se tabel 4

Tabel 4: Depositionsberegninger

Naturpunkt	Afstand (meter)	Retning	I alt (kg N/ha/år)	Merbelastning (kg N/ha/år)
Habitatområde	366/430	nordvest	0,1	0,1
1140	164/254	sydøst	0,1	0,1

Beskyttet natur

Naturtyper omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 er beskyttede mod tilstandsændringer. En merbelastning af beskyttede naturtyper med næringsstoffer kan have en negativ effekt på naturtypen, som kan give tilstandsændringer.

Naturforholdene er vurderet ud fra registreringer, der er foretaget i forbindelse med andre ansøgninger om godkendelse af husdyrbrug i området. Besigtigelserne er foretaget i 2007/2010. Området er blevet gennemgået for naturområder omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 samt for øvrige levesteder for særligt beskyttede arter opført på habitatdirektivets bilag IV, fredede dyr og planter samt rødlistede arter.

De besigtigede lokaliteter fremgår af bilag 11.

Tabel 5: Totaloversigt over identificerede naturarealer i 300 meter screeningszonen

Id.		nbl.*	hgl.*	Rødlist.	Samlet belastning N. dep.	Merbelastning N. dep.	Habitatdir. Bilag IV	Habitatdir. Bilag IV
Nr.	naturtype	§ 3	§ 7	Fredninger	beregning	beregninger	Potentielle Bilag IV arter	Krav om artsundersøgelser / bræmmer
1139	mose	X			-	-	X	
1140	eng+mose	X			-	-	X	
1416	sø	x					x	

*nbl: Naturbeskyttelsesloven, hgl: Bekendtgørelse af lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug

Table 6: Beskrivelse af naturtyperne

Id. nr.	Naturtype	Naturtypebeskrivelse
1139	mose	Gammel voldgrav ved Østerholm Slotsruin. Dele er tilgroet med træer, andre med høje urter, kun få steder med åbent vandspejl. Kan være levested for løvfrø og stor vandsalamander.
1140	eng+mose	Mose- og engområde. Engens vegetation er varieret, arterne, der er registreret (2007) er almindeligt forekommende på ferske enge. Mosen er en skovmose med rødde og ask med en varieret bundvegetation. Begge lokaliteter kan være levested for løvfrø og stor vandsalamander.
1416	sø	Vandhullet ligger i udkanten af Nørreskoven. Det har en åben vandflade og er lavvandet med flade brinker. Med sin beliggenhed i skoven er det fuldstændig overskygget og er sandsynligvis ikke ynglelokalitet for særligt beskyttede arter, men kan være levested for bl.a. løvfrø og stor vandsalamander.

§ 7 natur

Ansøgningen til Strelbjergvej 9 er indkommet d. 16. marts 2011. Den 15. marts 2011 trådte Lov om ændring af lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug, 122 af 23/02 2011 i kraft, hvorved der blev foretaget ændringer af lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug herunder § 7.

Af § 7 fremgår det etablering, udvidelse og ændring af anlæg på husdyrbrug, der derved bliver større end 15 dyreenheder, ikke er tilladt, hvis stald eller gødningsopbevaringsanlæg ligger i afstand på mindre end 10 m til eller helt eller delvis inden for nærmere bestemte ammoniakfølsomme naturtyper indenfor eller udenfor internationale naturbeskyttelsesområder.

I § 21 står der at kommunalbestyrelsen ved vurderingen af en ansøgning efter § 10 eller godkendelse efter § 11 eller § 12 skal vurdere totaldeposition af ammoniak fra det samlede anlæg i forhold til de naturtyper, der er omfattet af § 7 stk. 1.

Hvilke naturtyper der her er tale om, fremgår af lovbemærkningerne til lov nr. 122. Den 10. april 2011 træder Bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug, nr. 291 af 06/04 2011 i kraft. Heri er fastlagt et beskyttelsesniveau for ammoniak, der er taget udgangspunkt i dette beskyttelsesniveau i denne tilladelse.

Naturområderne er opdelt i 3 kategorier:

Kategori 1-natur. Omfatter nærmere bestemte ammoniakfølsomme naturtyper beliggende inden for internationale naturbeskyttelsesområder.

Kategori 2-natur. Omfatter nærmere bestemte ammoniakfølsomme naturtyper, der er beliggende uden for internationale naturbeskyttelsesområder. Det drejer sig om naturtyperne: Højmoser, lobeliesøer samt heder større end 10 ha, som er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, og overdrev større end 2,5 ha, som er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Kategori 3 natur. Heder, moser og overdrev, som er beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3. Kommunen skal også konkret vurdere ammoniakfølsomme skove, der er beliggende uden for de internationale naturbeskyttelsesområder.

Krav til ammoniakdepositionen i de forskellige områder

Naturtyper	Fastsat beskyttelsesniveau
Kategori 1. § 7 stk. 1, nr. 1	Max. totaldeposition afhængig af antal husdyrbrug i nærheden: 0,2 kg N/ha/år ved > 1 husdyrbrug 0,4 kg N/ha/år ved 1 husdyrbrug 0,7 kg N/ha ved 0 husdyrbrug.
Kategori 2. § 7 stk. 1, nr. 2	Max. totaldeposition på 1,0 kg N/ha pr. år.
Kategori 3. Heder, moser og overdrev, som er beskyttet af naturbeskyttelseslovens § 3, og ammoniakfølsomme skove.	Max. merdeposition på 1,0 kg N/ha pr. år. Kommunen kan tillade en merdeposition, der er større end 1,0 kg N/ha pr. år, men ikke stille krav om mindre merdeposition end 1,0 kg N/ha pr. år.

Der findes ingen § 7 arealer inden for 10 meter fra det ansøgte projekt ved Strelbjergvej 9.

Kategori 1 natur

Beregningen af kvælstofdeposition til Natura2000 området, hvori flere af de ammoniakfølsomme naturtyper findes, viser, at der vil være en totaldeposition på 0,1 kg N/ha/år. Natura 2000 er behandlet i det efterfølgende afsnit.

Kategori 2 natur

Der findes ingen områder med kategori 2 natur i nærheden af Strelbjergvej 9. Desuden viser depositionsberegningerne til de øvrige naturarealer meget lave værdier, langt under 1 kg N/ha/år.

Kategori 3 natur

Der er foretaget depositionsberegninger til nærmeste punkt af skoven nord for ejendommen og til mosen, der ligger sydøst for ejendommen (lokalitet 1140). Beregningerne giver henholdsvis 0,2 og 0,1 kg N/ha/år.

Natura 2000

Det nærmeste terrestriske Natura 2000 områder til det ansøgte projekt på er Habitatområde H 189 Lilleskov og Troldsmose, som ligger ca. 400 meter mod nordvest.

Udpegningsgrundlaget for habitområdet er:

- Skæv vindelsnegl (*Vertigo angustior*)
- Stor Vandsalamander (*Triturus cristatus cristatus*)
- Flerårig vegetation på stenede strande

- Strandenge
- Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks
- Bøgeskove på morbund uden kristtorn
- Bøgeskove på muldbund
- Egeskove og blandskove på mere eller mindre rig jordbund
- Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld.

Bilag IV arter

Af faglig rapport fra DMU nr. 637 (håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV) fremgår en oversigt over arters udbredelse i grid på 10 X 10 km fordelt over hele landet.

Af listen og ud fra kommunens egne registreringer fremgår at følgende arter er registreret i nærområdet til Strelbjergvej 9:

Brunflagermus	<i>(Nyctalus noctula)</i>
Sydflagermus	<i>(Eptesicus serotinus)</i>
Dværgflagermus	<i>(Pipistrellus pygmaeus)</i>
Markfirben	<i>(Lacerta agilis)</i>
Stor vandsalamander	<i>(Triturus cristatus)</i>
Løvfro	<i>(Hyla arborea)</i>
Spidssnudet frø	<i>(Rana arvalis)</i>

Røddlistede dyr og planter

”Røddliste 2009” er en fortegnelse over forsvundne, truede, sårbare og sjældne plante- og dyrearter i Danmark. Formålet med listen er dels at danne grundlag for arbejdet med at opretholde naturens mangfoldighed i Danmark og dels opfylde internationale forpligtelser i forhold til Biodiversitetskonventionen.

Der er ikke kendskab til forekomst af røddlistede dyr eller planter i nærområdet til Strelbjergvej 9.

Miljømyndighedens vurdering

De beskyttede arealer omkring ejendommen vurderes ikke at blive væsentligt påvirket af husdyrholdet, da ammoniakbelastningen er meget lav.

Der findes ingen § 7 arealer inden for 10 meter fra ejendommen. Depositionsberegninger viser, at depositionen til § 7 natur er mindre end det fastlagte beskyttelseniveau. På baggrund af en konkret vurdering af de § 7 naturområder, der er i nærheden af strelbjergvej 9, vurderes det, at det ansøgte projekt ikke vil have nogen negativ effekt i forhold til § 7 naturtyperne.

Depositionsberegningerne viser, at afsætningen af kvælstof til potentielle levesteder for bilag IV arter er stærkt begrænset. Det vurderes derfor, at det ansøgte projekt ikke vil påvirke forekomsten af særligt beskyttede arter.

Der er ikke kendskab til forekomst af røddlistede dyr eller planter i nærområdet til Strelbjergvej 9. I det projektet kun giver anledning til begrænsede merdepositioner af kvælstof til naturlokaliteterne og da der ikke fjernes levesteder, vurderes det, at det ansøgte projekt ikke vil påvirke røddlistede arter.

Det nærmeste terrestriske Natura 2000 områder til det ansøgte projekt på er Habitatområde H 189 Lilleskov og Troldsmose, som ligger ca. 400 meter mod nordvest. Der er udarbejdet en habitatkonsekvensvurdering, som er vedlagt som bilag. Konklusionen af konsekvensvurderingen lyder:

Citat:”Bekendtgørelsens beskyttelsesniveau for ammoniakpåvirkningen er fastsat ud fra bedste vi-

denskabelige viden, som sikrer, at med overholdelse af dette beskyttelsesniveau vil der ikke kunne påvises en biologisk ændring af naturområderne. Kommunen kan derfor kun give afslag i en situation, hvor det på et konkret eksperimentelt videnskabeligt grundlag kan dokumenteres, at ammoniakpåvirkningen fra husdyrbruget vil medføre en påviselig biologisk ændring af dette naturområde, selv om beskyttelsesniveauet i denne bekendtgørelse er overholdt” (291 af 06/04 2011. Bek. om ændring af bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug, bilag 3)

Beregningen af kvælstofdeposition fra projektet på Strelbjergvej 9 til det nærmeste habitatområde H189 giver en beregnet værdi på 0,1 kgN/ha/år.

Kommunen har foretaget en konkret vurdering af sagen.

Den sandsynlige påvirkning er således uvæsentlig i henhold til den grænse som miljøministeriet har fastsat i nyeste vejledning og som Teknik og Miljøudvalget i Sønderborg Kommune har vedtaget som afskæringsværdi (0,2 kgN/ha/år).

2 Arealer

I forbindelse med vurderingen af projektets mulige indvirkning på miljøet er der vurderet på, om virksomheden overholder harmonikravet og om der er problemstillinger vedrørende planforhold, som gør sig gældende. Der vurderes også på arealanvendelsens påvirkning af grundvandsressourcerne, vandmiljøet og beskyttet natur i forhold til fosfor, nitrat og ammoniak. Beskyttet natur indebærer naturarealer beskyttet af § 7 i Husdyrloven, § 3 i Naturbeskyttelsesloven, Natura 2000 områder og arter, som er omfattet af Habitatdirektivets bilag IV (bilag IV arter) samt andre relevante artsfredninger. Der vurderes også på arealanvendelsens påvirkning af kulturelementer i landskabet, som f.eks. beskyttede jord- og stendiger og fortidsminder og andre aktuelle fredninger.

Påvirkninger fra udbringningsarealerne er vurderet på baggrund af det indsendte ansøgningsmateriale, beregninger foretaget via www.husdyrgodkendelse.dk, kort fra Danmarks ArealInfo (DAI), Regionplan 2005-16, udkast til kommuneplan 2009 samt kortmateriale fra Sønderborg Kommune. Der hører 37,5 ha til ejendommen hvoraf 23,4 ha er dyrket areal. Landbrugsarealerne er bortforpagtede. Udbringningsarealerne til Strelbjergvej 9 er derfor alle gylleaftalearealer. Udbringningsarealerne fremgår af bilag 5. Der er i alt 22,12 ha til rådighed for udbringningen.

Hvis der skal stilles vilkår til 3. mandsarealer skal dette ske i en separat § 16 godkendelse. De anmeldte arealer er gennemgået nøje og det vurderes, at der ikke er behov for at stille vilkår til arealerne. Der er derfor ikke udarbejdet en § 16 godkendelse. Selve gennemgangen af arealerne og de tilhørende vurderinger fremgår af de følgende afsnit i tilladelsen.

Udskiftning af markarealer hos 3. mand til udspreddning eller afsætning af gødning skal anmeldes til kommunen før planårets begyndelse d. 1. august, jævnfør § 16 i Bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug.

2.1. Harmoniareal

Ifølge den gældende husdyrgødningsbekendtgørelse må der højst udbringes en husdyrgødningsmængde svarende til 1,4 DE pr. ha pr. planperiode for svin. Hvis der på et tidspunkt ikke er tilstrækkeligt udbringningsareal til rådighed, skal dyreholdet derfor mindskes, så de gældende harmonikrav kan overholdes.

Harmonikravet ved en husdyrproduktion på 29,3 DE er på 20,9 ha. Der er 22,12 ha til rådighed for udbringning af husdyrgødning fra Strelbjergvej 9.

Miljømyndighedens vurdering

Husdyrbrugets samlede udbringningsareal er større end det mindst tilladte jf. Bek. om husdyrbrug og erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v. Derfor vurderer miljømyndigheden, at harmonikravet er opfyldt.

2.2 Lokalisering og planmæssige forhold

De planmæssige forhold fremgår af bilag 6.

Ejendommen og arealerne ligger mellem Guderup og Fynshav.

Zonestatus: Alle udspretningsarealerne er beliggende i landzone. Ingen af arealerne ligger inden for en afstand af 200 meter til byzone eller lokalplanlagte områder udlagt til boligformål.

Lokalplan: Ingen af udspretningsarealerne ligger i lokalplanlagte områder.

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommune stiller ingen vilkår til arealerne som vedrører planmæssige forhold. Det vurderes, at de generelle regler er tilstrækkelige.

2.3 Søer og vandløb

Ingen af arealerne ligger i oplandet til målsatte søer. Der er ingen vandløb langs markerne. I skoven øst for mark 13-0 og mark 21-0 er der vandløb. Vandløbene udspringer i begyndelsen af skoven og løber mod havet. Markerne har en hældning på mindre end 6 grader ned imod skoven og langs markerne ind mod skoven er der et beskyttet sten- og jorddige.

Ingen af arealerne ligger i fosforklasse. Se bilag 10.

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommune vurderer, at markdriften ikke vil påvirke vandløbene i skoven idet digerne beskytter mod afstrømning.

Da ingen af arealerne ligger i fosforklasse eller i oplandet til målsatte søer, stilles der ikke vilkår til dette.

2.4 Påvirkning af fjord og hav

Kvælstof

Alle arealerne afvander til Flensborg Fjord. Flensborg Fjord er en del af habitatområdet Flensborg Fjord, Bredgrund og farvandet omkring Als (H173). Beskrivelsen og vurderingen fremgår derfor af afsnittet om Natura 2000.

Fosfor

Ingen af husdyrbrugets arealer er beliggende i oplandet til et Natura 2000 område, som i Miljøstyrelsens kortværk er udpeget som overbelastet med fosfor. Se bilag 10.

Miljømyndighedens vurdering

Vurderingen af påvirkningen af kvælstof fremgår af afsnittet om Natura 2000.

Sønderborg Kommune vurderer, at der ikke skal stilles vilkår til fosfor på arealerne, da arealerne ikke ligger i oplandet til Natura 2000 områder, der er overbelastet med fosfor.

2.5 Grundvand

Arealerne ligger indenfor område med særlige drikkevandsinteresser. Markerne 13-0, 13-1, 17-0 og 21-0 ligger udenfor indvindingsopland til vandværk. Mark 16-0 ligger indenfor indvindingsopland til Frederiksgård vandværk. Alle arealer ligger udenfor nitratfølsomme indvindingsområder.

Miljømyndighedens vurdering

Ingen af arealerne er beliggende i nitratfølsomme indvindingsområder. Mark 16-0 ligger indenfor indvindingsopland til Frederiksgård vandværk. Kommunen er i besiddelse af Statens grundvandskort på Als fra 2009, der viser hvor den primære grundvandsdannelse foregår. Mark 16-0 er ikke et primært areal. Sønderborg Kommune vurderer derfor, at brug af arealerne til udbringning af husdyrgødning ikke vil påvirke grundvandet. Der stilles derfor ikke vilkår.

2.6 Beskyttet Natur

Ansøgningen om tilladelse er indsendt d. 16. marts 2011. Den 15. marts 2011 trådte lov nr. 122 i kraft, hvorved der blev foretaget ændringer af lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug herunder § 7. For nærmere definition af § 7 natur se afsnit 1.5. Ingen af arealerne indeholder natur, som er særligt beskyttet i henhold til § 7. Markerne 13-0, 17-0 og 21-0 grænser op mod Nørreskoven, der er kategori 3-natur – ammoniakfølsom skov.

I det efterfølgende vurderes markdriften i forhold til natur beskyttet efter Naturbeskyttelseslovens § 3. Beskyttelsen betyder, at man ikke må foretage ændringer eller indgreb, der kan forringe de beskyttede områders tilstand.

Der er ingen § 3 beskyttede naturområder på eller umiddelbart opad arealerne. Det nærmeste § 3 beskyttede område er en eutrof eng beliggende mindst 26 meter øst for mark 16-0. Der er desuden en vej imellem marken og naturområdet.

Miljømyndighedens vurdering

Det vurderes, at engen i nærheden af mark 16-0 ikke vil blive påvirket af markdriften, da der er en afstand mellem mark og eng på mindst 26 meter, hvoraf en del er vej. Der stilles således ingen vilkår af hensyn til natur beskyttet i § 3 i naturbeskyttelsesloven. Markerne skråner med mindre end 6 grader ned imod skoven og langs markerne ind mod skoven er der et beskyttet sten- og jorddige, der forhindrer afstrømning fra mark til skov. Bag diget ved mark 13-0 er der desuden en vej inden skoven. Det vurderes, at markdriften på de 3 marker ikke vil påvirke skoven og der stilles derfor ikke vilkår.

2.7 Påvirkning af arter med særligt strenge beskyttelseskrav – bilag IV arter

Kommunens registrering af bilag IV arter fremgår af bilag 7.

Af faglig rapport fra DMU nr. 637 (håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV) fremgår en oversigt over arters udbredelse i grid på 10 X 10 km fordelt over hele landet.

Af listen og ud fra kommunens egne registreringer fremgår at følgende arter registreret i nærområdet til arealerne:

- Langøret flagermus (*Plecotus auritus*)
- Sydflagermus (*Eptesicus serotinus*)
- Dværgflagermus (*Pipistrellus pygmaeus*)
- Markfirben (*Lacerta agilis*)
- Stor vandsalamander (*Triturus cristatus*)
- Løvfro (*Hyla arborea*)

- Spidssnudet frø (*Rana arvalis*)

Der er tidligere registreret Løvfør i området syd og vest for arealerne. Den nærmeste registrering af løvfør er i engområdet vest for mark 16-0.

Markfirbenet lever på sandede jorder og foretrækker sydvendte skrånninger med bar jord og sand. Markfirbenet er meget følsomt overfor tilgroning af deres levesteder, idet de nedgravede æg dels skal have en vis fugtighed, men også den rette mængde varme fra solen. Bar jord i forbindelse med træer er derfor et godt sted.

Stor vandsalamander trues af at blive ædt af rovdyr eller forurening af vandhuller med næringsstoffer.

Spidssnudet frø trues af manglende egnede levesteder for opvækst af yngel og overgødsning af vandhuller. Løvfør trues af overgødsning af vandhuller og løvdække, som gør vandhullerne uegnede som ynglebiotop.

Løvføren foretrækker varme vandhuller, der er rene og uden fisk. Løvføren yngler helst i en ikke-tilgroet, lavvandet, bredzone, hvor vandet hurtigt opvarmes. Under tiden yngler løvføren i helt nygravede vandhuller uden vegetation, men ofte finder de vandhuller med en god vegetation af vandplanter. Løvføren har den største ynglesucces i vandhuller, der tørrer ud i sensommeren, idet de næste forår er fri for både fisk og mange rovinsekter. Gødningsstoffer og anden forurening, herunder andehold og fodring ved vandhullet, gør uegnet som ynglevandhul.

Flagermusene trues primært af, at gamle bygninger eller træer fjernes, så levestederne forsvinder.

Der ligger ingen vandhuller på eller i umiddelbar nærhed af ejendommens arealer. Det nærmeste vandhul er ca. 180 meter syd for mark 21-0.

Miljømyndighedens vurdering

Der fjernes ikke gamle bygninger ved opførelsen af nye stald. Det vurderes derfor, at der ikke er risiko for, at levesteder for flagermus forsvinder.

Det vurderes, at evt. padde på engen i nærheden af mark 16-0 ikke vil blive påvirket af markdriften, da der er en afstand mellem mark og eng på mindst 26 meter, hvoraf en del er vej.

Driften af arealerne er uændret i forhold til før-situationen, og der er ingen søer eller vandhuller i umiddelbar nærhed af arealerne. Samlet vurderes, at projektets aktiviteter på arealerne ikke vil medføre en væsentlig negativ påvirkning af levesteder og bestande af bilag IV arter. Der stilles derfor ikke vilkår.

2.8 Natura 2000

Terrestrisk Natur 2000

Det nærmeste terrestriske Natura 2000 område til de ansøgte arealer er Habitatområde H 189, Lille-skov og Troldmose. Den nærmeste mark 13-2 ligger ca. 2,7 km mod sydøst for Habitatområdet.

Udpegningsgrundlaget for habitområdet er:

- Skæv vindelsnegl (*Vertigo angustior*)
- Stor Vandsalamander (*Triturus cristatus cristatus*)
- Flerårig vegetation på stenede strande

- Strandenge
- Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vanddaks
- Bøgeskove på morbund uden kristtorn
- Bøgeskove på muldbund
- Egeskove og blandskove på mere eller mindre rig jordbund
- Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld.

Marint Natura 2000

Det nærmeste marine internationale naturbeskyttelsesområde er habitatområdet Flensborg Fjord, Bredgrund og farvandet omkring Als (H173), hvor alle udbringningsarealerne afvander til. Arealerne ligger med væsentligt større afstand til øvrige marine Natura 2000 områder og ingen af arealerne afvander hertil.

Udpegningsgrundlaget for Flensborg Fjord, Bredgrund og farvandet omkring Als (H173) er:

- Marsvin (*Phocoena phocoena*)
- Sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand
- Rev

Den primære trussel mod marsvin og andre små hvaler er fiskeri, sætning af garn og støj fra bådmotorer. Målsætningen mht. næringsalte vurderes ikke at være opfyldt i habitatområdet.

Den oprindelige habitatudpegnings af Bredgrund blev lavet for at beskytte naturtyperne sandbanker og rev. Revene er værdifulde som levested for mange forskellige havorganismer (alger, muslinger, snegle, børste-orme og fiskeyngel). Muslinger er føde for dykænder og Bredgrund er derfor et vigtigt overvintringsområde for bl.a. edderfugl og havlit.

Kortlægningen af naturtyperne indenfor habitatområdet H173 varetages af Miljøcenter Ribe. Kortlægningen er ikke tilendebragt på nuværende tidspunkt. I udpegningsgrundlaget for det tidligere habitatområde Bredgrund indgik naturtypen rev, så naturtypen findes indenfor dette område. Kortlægningen er ikke færdig for det nye habitatområde, og der er derfor ikke sikker viden om, hvor naturtypen findes. I Regionplan 2005-2016 er dog angivet en række marine områder, der har naturvidenskabelig målsætning på baggrund af forekomst af stenrev. Miljøcenter Ribe oplyser, at de endnu ikke har begyndt kortlægningen af naturtyperne og, at de derfor ikke mener, at der skal tages hensyn til stenrevene, da det ikke er sikkert, at de er omfattet af udpegningsgrundlaget. Miljøcentret begyndte kortlægningen af områderne i foråret 2011.

Den primære trussel mod sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand og rev, er kvælstofpåvirkning fra diffuse kilder samt udledning af miljøfremmede stoffer.

Der er ikke kendskab til beliggenheden af naturtypen sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand og rev indenfor habitatområdet.

Ifølge opgørelse fra Miljøstyrelsen i marts 2011 er dyretrykket i deloplandet Lillebælt Als-Ærø til H173 i perioden fra 2007-2010 faldet med 11,9 %, se tabel 7. Dyretrykket i oplandet har også ifølge tal fra gødningsregnskaberne været faldende i perioden fra 2007-2009. Se tabel 8.

Tabel 7:Udviklingen af husdyrtrykket baseret på data fra CHR-registret i oplandet til Lillebælt Als-Ærø

Årstal	Antal dyreenheder i oplandet
2007	4766
2008	4680
2009	4310
2010	4197

Tabel 8: Udviklingen i husdyrtrykket baseret på data fra gødningsregnskabet i oplandet til Lillebælt Als-Ærø

Årstal	Antal dyreenheder i oplandet
2007	4399,2
2008	4192,9
2009	3991,59
2010	-

Ansøgningen om § 10 tilladelse er indsendt i henhold til gældende lov. Arealerne er derfor ikke indtastet i www.husdyrgodkendelse.dk. Der er således ikke konkrete tal for udvaskningen fra arealerne.

Miljømyndighedens vurdering

Terrestrisk Natura 2000 områder

Afstanden fra nærmeste udbringningsareal til Habitatområde H 189, Lilleskov og Troldmose er mindst 2,7 km. Sønderborg Kommune vurderer derfor, at brugen af arealerne til udbringning af husdyrgødning ikke vil påvirke udpegningsgrundlaget for habitatområdet. Der stilles derfor ikke vilkår.

Marine Natura 2000 områder

Arealerne er ikke beliggende i opland til Natura 2000 områder, der er overbelastet med fosfor. Det vurderes derfor, at projektet ikke vil påvirke følsomme Natura 2000 områder med fosfor.

Miljøstyrelsen har fastlagt følgende afskæringskriterium for skadesvirkning af nitratudvaskning til overfladevande:

Et projekt for husdyrbrug kan ikke medføre en skadevirkning på overfladevande, herunder Natura 2000-områder samt yngle- eller rasteområder for beskyttede arter som følge af nitratudvaskning, hvis følgende punkter alle er opfyldt:
(afskæringskriteriet for så vidt angår påvirkning fra projektet i kumulation med andre planer og projekter) Pkt. 1: Antal dyreenheder (DE) i det aktuelle opland, hvor projektet agtes gennemført, har ikke været stigende siden 1. januar 2007. Hvis der er andre kilder til nitratudvaskning, fx ny bebyggelse end den samlede husdyrproduktion, der har givet anledning til en øget nitratudvaskning fra det aktuelle opland siden 1. januar 2007, skal dette inddrages i vurderingen således, at en eventuel øget nitratudvaskning fra andre kilder end den samlede husdyrproduktion kan medføre et skærpet krav i godkendelsen, der modsvarer miljøeffekten af den øgede nitratudvaskning i det aktuelle opland. Gennemførte initiativer, fx etablering af vådområder, som reducerer nitratudvaskningen fra det aktuelle opland, kan ikke anvendes til at tillade et øget dyretryk i det aktuelle opland.

(afskæringskriteriet for så vidt angår påvirkning fra projektet i sig selv)

Pkt. 2A: Nitratudvaskningen fra den eksisterende og den ansøgte husdyrproduktion er mindre end 5 pct. af den samlede nitratudvaskning fra alle kilder fra det aktuelle opland, hvor projektet agtes gennemført, dog således, at

Pkt. 2B: nitratudvaskningen fra den eksisterende og den ansøgte husdyrproduktion er mindre end 1 pct. af den samlede nitratudvaskning fra alle kilder fra det aktuelle opland, hvor projektet agtes gennemført, hvis udvaskningen sker til et vandområde, der er karakteriseret som et lukket bassin og/eller er et meget lidt eutrofieret vandområde.

Antallet af dyreenheder i oplandet til deloplandet Lillebælt Als-Ærø til H173 har både ifølge Miljøstyrelsens tal og tal fra gødningsregnskaberne været faldende i perioden fra 2007-2010. Der er ikke kendskab til andre kilder til nitratudvaskning som har givet anledning til forøget nitratudvaskning siden 2007. I henhold til Miljøstyrelsens vejledning om nitrat til overfladevande vurderes det således, at projektet i kumulation med andre planer og projekter ikke medfører en skadevirkning på overfladevande. Der stilles derfor ikke vilkår. Der er i overensstemmelse med Miljøstyrelsens vejledning vurderet på DE udviklingen i deloplandet Lillebælt Als-Ærø til H173. Sønderborg Kommune har ikke data for belastningen på den tyske side af Flensborg Fjord, da opgørelsen af data i Tyskland foretages på et helt andet og mere usikkert grundlag end de danske data fra CHR og gødningsregnskaber. Det vurderes, at hvis Tyskland og alle kommuner i Danmark hver for sig overholder sine habitatforpligtelser, vil habitatforpligtelserne også samlet være overholdt.

Der foreligger ikke tal for nitratudvaskningen, da denne ansøgning er en tilladelse. Ansøgningen omfatter i alt 22,12 ha. Ansøgte dyrehold er på 29,3 DE. Antallet af dyreenheder i deloplandet til habitatområdet Flensborg Fjord, Bredgrund og farvandet omkring Als (H173) er i henhold til Miljøstyrelsens tal 4197 DE i 2010. Dyreholdet udgør derfor maksimalt 0,7 % af det samlede dyrehold i oplandet. Det vurderes derfor, at nitratudvaskningen fra husdyrproduktionen er mindre end 5 % af den samlede nitratudvaskning fra deloplandet til habitatområdet Flensborg Fjord, Bredgrund og farvandet omkring Als (H173) og at projektet i sig selv ikke medfører skadevirkning på habitatområdet.

2.9 Kultur og fortidsminder

Beskyttede sten- og jorddiger

Der er registret et sten- og jorddige hen over mark 13-0. En del af dette dige er fjernet. Der er desuden registeret sten- og jorddiger nord for mark 13-1, øst for 13-0, øst for 21-0, nord for mark 17-0 og nordvest for mark 16-0.

De beskyttede sten- og jorddiger er omfattet af bestemmelserne i Museumslovens § 29 a. Det betyder, at de ikke må beskadiges eller sløjfes uden dispensation.

På mark 21-0 og på mark 17-0 er der registeret overpløjede rundhøje.

Miljømyndighedens vurdering

Der stilles ikke vilkår af hensyn til rundhøjene, da det er mange år siden, at de er overpløjet.

KulturarvsStyrelsen er underrettet om det delvist fjernede dige på mark 13-0. Det skal dog understreges at det ikke er ansøgers jord, da der er tale om en gylleaftale.

Sønderborg Kommune vurderer, at de resterende beskyttede sten- og jorddiger, der findes i forbindelse med udbringningsarealerne, er tilstrækkeligt beskyttede af gældende lovgivning. Der stilles derfor ikke vilkår.

3 Miljøteknisk beskrivelse

3.1 Indretning og drift m.v.

Placering af bygningerne efter udvidelsen fremgår af bilag 2. Indretning af stalden fremgår af bilag 3.

Tabel 9: Indretning og drift

Bygning/ anlæg	Før udvidelse		Efter udvidelse	
	Anvendelse	Stipladser	Anvendelse	Stipladser
1.	Stuehus	-	Stuehus	-
2.	-	-	Løbe- og drægtighedsstalde	22
2.	-	-	Farestald	8
2.	-	-	Smågrisestald	100
2.	-	-	Slagtesvinestald	200
3.	Fyrrum/garage	-	Fyrrum/garage	-

Ventilationen i staldbygningen vil være computerstyret undertryksventilation. Der er på ejendommen et pillefy, som bruges til opvarmning af stuehus. Dette fy vil også levere den fornødne varme til stalden.

Miljømyndighedens vurdering

For at sikre at miljøbelastningen ikke overstiger, hvad der er givet tilladelse til, stiller Sønderborg Kommune vilkår til, at der skal føres en driftsjournal over dyreholdet. Driftsjournalen skal indeholde oplysninger og dokumentation for antal indkøbte dyr og evt. salg af levende dyr samt vægt heraf, antal dyr bortskaffet til destruktions samt antal og vægt af dyr sendt til slagtning. Driftsjournalen skal fremvises til miljømyndigheden på forlangende og dokumentationen skal gemmes i minimum 5 år.

3.2 Forurening og forureningsbegrænsende foranstaltninger

3.3 Støj

Nærmeste støjfølsomme område er naboen på Voldstedvej 1. I samme afstand som denne nabo ligger Østerholm voldsted, der er en slotsruin, hvortil der er besøgende/turister.

Der vil forekomme støj fra kørsel med lastbiler ved transport af foder og dyr samt håndtering og ud-kørsel af husdyrgødning. Der vil også være støj fra selve dyreholdet.

Der er ingen husdyrproduktion på ejendommen i nudrift, men ansøger har ofte en tom lastbil stående på ejendommen. Inden etablering af svineholdet foretages der ca. 70 kørsler med lastbil til og fra ejendommen pr. år. Efter udvidelsen forventes antallet af transporter at stige til 127 pr. år, se tabel 10.

Tabel 10: Transporter til og fra ejendommen

Transporter	Før	Efter
Husdyrgødning	0	50
Foder (korn m.v.)	0	12
Fyringsolie/brændstof	3	3
Afhentning af slagtefærdige dyr	0	50
Afhentning af døde dyr	0	12
Kørsel med tom lastbil	70	0
Antal i alt	73	127

En transport vil omfatte både til- og frakørsel. Intern transport f.eks. i forbindelse med fodring er ikke inkluderet i ovennævnte oversigt.

Miljømyndighedens vurdering

Der vil være automatisk fodring af dyrene, dette forventes at nedsætte støjen fra dyrene, da det ofte er i forbindelse med fodringen, at de larmer.

Der er også i den nuværende situation lastbiltransport til og fra ejendommen, da lastbilen brugt i forbindelse med slagteriet i Guderup står på ejendommen.

Antallet af transporter øges med ca. 1 transport mere om ugen, hvilket svarer til i alt 5 transporter hver 14 dag i ansøgt drift. Transporterne foregår af asfalteret vej. Transporterne foregår af Fynshavvej. Ved indkørslen af Strelbjergvej passerer en del af grunden til Strelbjergvej 2 samt en landbrugs-ejendom, Strelbjergvej 11. Sønderborg Kommune vurderer at gener for omboende, i forbindelse med transporter er af underordnet betydning.

Sønderborg Kommune vurderer, at støjgenerne fra ejendommens daglige drift ikke forventes at overstige de vejledende grænseværdier udenfor ejendommen. Der er dog stillet vilkår om, at disse grænseværdier skal overholdes.

Støjvilkårene er fastsat i overensstemmelse med de vejledende grænseværdier for ekstern støjbelastninger fra virksomheder beskrevet i *Vejledning fra Miljøstyrelsen nr. 5, 1984: Ekstern støj fra virksomheder*.

Hvis der fra andre dele af ejendommen opstår støjproblemer, vil der i en afgørelse blive taget udgangspunkt i de samme støjgrænser.

3.4 Lugt, støv og lys

Virksomhedens bidrag til luftforurening stammer primært fra aktiviteter i stalde og i forbindelse med håndteringen af husdyrgødning. Forureningen vil være i form af lugt og ammoniak, fordampning, støv, mv.

Ansøger har i www.husdyrgodkendelse.dk, foretaget en teoretisk vejledende beregning af staldlugten efter både Ny og FMK's vejledning for vurdering af lugt og begrænsning af gener fra stalde. Beregningerne er vedlagt som bilag 12.

Sønderborg Kommune har ud fra FMK-lugtvejledningen beregnet konsekvensradius for ejendommen til 182 meter. Der er ingen nabobeboelser indenfor denne afstand.

Den beregnede geneafstand for boligområder i byzone, enkeltbeliggende boliger i landzonen samt samlet bebyggelse fremgår af tabel 11.

Tabel 11: Geneafstande i forhold til lugt

Zone	Beregningsmodel	m i ansøgt drift	Genekriterie overholdt
Byzone	Ny	166,33	Ja
Samlet bebyggelse	Ny	93,50	Ja
Enkeltbolig	Ny	52,60	Ja

Der vil ikke blive etableret ovenlysvinduer i staldbygningen. Der vil være en lampe ved indgangen til stalden der tænder og slukker automatisk. Der er en tilsvarende lampe ved indgangen til stuehuset. Lyset hos søerne er tidsstyret.

Der forventes ikke støvgener i forbindelse med håndteringen af foder. Foder fyldes på siloer hvorfra det føres til stald. Halm kommer i hele baller, der transporteres ind i stalden. Vejen op til ejendommen er asfalteret.

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommune vurderer, at etableringen af dyreholdet vil medføre øgede lugtgener men ifølge www.husdyrgodkendelse.dk, er genekriterierne for lugt overholdt. Det forventes, at de øgede lugtgener vil være i så begrænset omfang, at der ikke skal stilles yderligere vilkår til begrænsning af disse.

Udendørslys anvendes i begrænset omfang på ejendommen og der er ingen aktiviteter som kan forventes at give støvgener udenfor ejendommen. Der stilles derfor ikke yderligere vilkår til at begrænse gener fra lys og støv fra ejendommen. Nærmest nabo bor ca. 342 meter væk, så ejendommens placering bevirker, at aktiviteterne på ejendommen ikke forventes at påvirke naboerne.

3.5 Spildevand

Overfladevand fra ejendommen afledes via samledræn, der bl.a. modtager vand fra Østerholm til Grønnebæk via Rønbæk, der er rørlagt på en ca. 150 m lang strækning igennem Nørreskoven, inden det bliver åbent og løber til Grønnebæk ca. 400 m nedstrøms Nørreskovvej.

Der foregår ingen vask af sprøjte eller maskiner på ejendommen, idet der ikke er markdrift tilknyttet ejendommen.

I tabel 12 er en oversigt over spildevandstyper og deres håndtering.

Tabel 12: Afledning af spildevand

Spildevandstype	Ledes til
Vask af stalde	Gyllebeholder
Tagvand fra stalde	Grønnebæk
Regnvand fra gårdsplads	Grus - nedsiver
Spildvand fra stuehus	Eget pilerensningsanlæg
Tagvand fra stuehus	Grønnebæk

Miljømyndighedens vurdering

Rønbæk er ikke særskilt målsat, men er omfattet af Regionplanens generelle krav om minimum faunaklasse 5 for åbne vandløb. Grønnebæk er målsat som Gyde- og yngelopvækstområde for laksefisk (B1) i Regionplan 2005-2016. Regionplanens mål for overfladevandets tilstand er stadig gældende indtil der foreligger en vandplan for Lillebælt/Jylland i vedtaget form. Det gældende mindstekrav for målopfyldelse for strækningen af Grønnebækken er således faunaklasse 5. I udkastet til vandplan for Lillebælt/Jylland er strækningen målsat til at skulle opnå god økologisk tilstand og faunaklasse 5. Ved den seneste bedømmelse af den nedre del af Grønnebæk blev der den 28/1-2004 fundet en faunaklasse 4. Regionplanens målsætning er således ikke opfyldt på strækningen og strækningen er desuden i datagrundlaget for vandplanen udpeget til at være i risiko for ikke at nå miljømålet i 2015. Rønbæk er senest bedømt den 27/1-2004 til en faunaklasse 5. Regionplanens generelle mål for vandløbet er således opfyldt.

Rønbæk blev besigtiget den 2/9-2011 og der blev foretaget en bestemmelse af Dansk Fysisk Indeks på station 415-2820. Bedømmelsen resulterede i en indekssværdi på 7. Den normaliserede indekssværdi kan beregnes til 0,29 (på en skala hvor 0 er den laveste score og 1 er den højeste). Dette svarer ifølge baggrundsnotaterne til vandplanen til en ringe-dårlig fysisk variation. Rønbæk er et lille skovvandløb der er blevet kanaliseret. Ved besigtigelsen blev der ikke fundet tegn på hydraulisk overbelastning af vandløbet eller at der skulle være særlige hydrauliske problemer.

På baggrund af den forholdsvis beskedne forøgelse af det befæstede areal (staldbygningen der ønskes opført er ca. 630 m²) og af at dette overfladevand ledes sammen med andet overfladevand fra befæstede arealer, samt det forhold, at det vandløb, der skal modtage overfladevandet, ikke viser tegn på hydraulisk belastning. En del af emissionen af ammoniak fra landbrugsejendomme afsættes hen-

holdsvist som tør- og vådafsætning på overflader. Der er foretaget beregninger, der viser, at den gennemsnitlige koncentration af kvælstof fra de befæstede arealer på ejendommen ligger under den acceptable grænseværdi for Grønnebæk. Det vurderes samlet set, at det ikke er nødvendigt at etablere forsinkelsesbassin til overfladevandet.

3.6 Flue og rotte bekæmpelse

Til fluebekæmpelse anvendes rovfluer i staldene. Der foretages rottebekæmpelse efter behov, via kommunen.

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommune stiller vilkår om, at der fortsat skal foretages flue og rottebekæmpelse.

3.7 Affald

Døde dyr afhentes af DAKA efter behov. De døde dyr vil blive opbevaret ved den sydlige ende af bevoksningen på befæstet plads på venstre side af vejen umiddelbart før haven. Dyrene vil blive opbevaret i plastcontainere/under kadaverkap på betonspalter eller lignende.

Tabel 13: Affald

Affaldstype	Opbevaringssted/form	Transportør / Indsamlings - virksomhed	Modtageanlæg	Mængder/pr. år	EAK-kode	ISAG-kode
Olie- og kemikalieaffald						
Spildolie	I dunke	Egen transport	Containerplads	Ca. 20 L	13.02.08	06.01
Olie- og brændstoffiltre	I spand	Egen transport	Containerplads	Ca. 6 stk.	16.01.07	06.05
Spraydåser	I spand	Egen transport	Containerplads	10 stk.	15.01.10	23.00
Kanyler i særlig beholder	I ny stald	Egen transport	Apotek	?	18.02.02	66.00
Batterier – alle typer	I lade i spand	Egen transport	Containerplads	15 stk.	20.01.33	77.00
Lysstofrør og elsparepærer	I papkasse	Egen transport	Containerplads	10 stk.	20.01.21	79.00
Fast affald:						
Tom emballage (papir/pap)	Løst i lade	Egen transport	Containerplads	?	15.01.01	50.00
Tom emballage (plast)	Løst i lade	Egen transport	Containerplads	?	15.01.02	52.00
Jern og metal	Løst på palle	HL Metal		200 kg	02.01.10	56.20
Tomme medicin-glas	I spand i stald	Egen transport	Containerplads	20 stk.	15.01.07	51.00
Paller	Stabler udenfor	Byggehand-le/foderstof (genanvendelige)	Containerplads (engangspal-ler)	10 stk.	15.01.03	

Miljømyndighedens vurdering

Døde dyr og affald vurderes af Sønderborg Kommune ikke at medføre gener.

Virksomheden skal dog være opmærksom på, at alt affald skal opbevares, transporteres og bortskaffes i overensstemmelse med de til enhver tid gældende bestemmelser og affaldsregulativer. Da der her er tale om en ikke godkendelsespligtig ejendom, er denne omfattet af forskrift for opbevaring af farligt affald og kemikalier. Forskrift nr. 1/2011. Der henvises desuden til fortegnelsen "Lovgrundlag" i bilag 13.

4 Høring

Sønderborg Kommune har ud fra FMK-lugtvejledningen beregnet konsekvensradius for ejendommen til 182 meter. Der er ingen nabobeboelser indenfor denne afstand. Den nærmeste nabo ligger ca. 342 meter væk. Antallet af transporter stiger med ca. 1 transport mere om ugen, svarende til 5 transporter hver 14 dag i ansøgt drift. Transporterne foregår af asfalteret vej. Transporterne foregår af Fynshavvej. Ved indkørsel af Strelbjergvej passerer en del af grunden til Strelbjergvej 2 samt en landbrugs-ejendom, Strelbjergvej 11. Sønderborg Kommune vurderer at gener for omboende i forbindelse med transporter er af underordnet betydning. Der er i tilladelsen vurderet på staldens beliggenhed og udformning i forhold til det omgivne landskab, og det vurderes, at det nye byggeri ikke vil være til gene. Byggeriet er erhvervsmæssigt nødvendigt og opføres i tilknytning til eksisterende byggeri.

Samlet set vurderes det derfor, at der ikke vil være nogen naboer, der vil blive berørt af etableringen, og der er derfor ikke foretaget nabohøring.

I tilladelsen er der vurderet på 3-mandsarealer. Ejer og forpagter af disse arealer er forud for tilladelsen partshørt. Høringen fandt sted i perioden fra 1. september til 16. september 2011. I forbindelse med høringen, var det en tilbagemelding fra Claus Andersen om, at han ikke længere havde råderet over en mark. Mark 16-0 er indsendt som erstatning. Mark 16-0 er ejet af Claus Andersen. Der er ikke foretaget en ny partshøring, da der ikke er nye parter i sagen.

Et udkast har været i høring hos Rådgiver Ulla Pallesen, LandboSyd og ansøger Claus Jepsen, i perioden 16. september til 22. september 2011. Høringen gav enkelte kommentarer, der er indarbejdet i denne tilladelse.

5 Konklusion

Sønderborg Kommune har behandlet ansøgningen om etablering af svinehold på ejendommen Strelbjergvej 9, 6430 Nordborg efter § 10 i *Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug*, og vurderer, at det ansøgte må antages ikke at få væsentlig indflydelse på miljøet. Der gives derfor tilladelse til at der opføres en ny stald til en produktion på 30 årssøer, 650 smågrise (7,2 – 32 kg) og 650 slagtesvin (32-110 kg) svarende til i alt 29,3 DE.

Tilladelsen er baseret på de oplysninger, der er redegjort for i beskrivelsen af ejendommen samt i vurderingen af etableringen. Tilladelsen skal være udnyttet senest 2 år efter denne tilladelse meddeles 28. september 2011. Med udnyttet menes at bygge- og anlægsarbejde skal være påbegyndt.

Det er Sønderborg Kommunes vurdering, at påvirkningerne fra anlægget som følge af den ansøgte etablering, må forventes ikke at påvirke miljøet væsentligt.

De efterfølgende vilkår vurderes at kunne begrænse risikoen for forurening og ikke-uvæsentlige gener. Hvis der mod forventning skulle opstå væsentlige gener for de omkringboende eller andre uforudsete gener i forbindelse med etableringen af svineholdet, kan Sønderborg Kommune foranledige, at

generne reduceres, ved at meddele påbud om afhjælpende foranstaltninger jf. Miljøbeskyttelseslovens § 42.

6 Klagevejledning

Denne tilladelse er meddelt i overensstemmelse med kapitel 3 § 10 i *Bekendtgørelse af lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug nr. 1486 af 04/12/2009*.

Tilladelsen kan indenfor en frist på 4 uger – fra den er offentliggjort i de lokale dagblade - påklages til Natur- og Miljøklagenævnet af:

- Claus Jepsen, Strelbjergvej 9, 6430 Nordborg
- Miljøministeren

Sundhedsstyrelsen

Enhver, der har individuel væsentlig interesse i sagen

Klageberettigede interesseorganisationer

Tilladelsen kan påklages i overensstemmelse med reglerne i kapitel 7 i ”*Bekendtgørelse af lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug*”.

En kopi af denne tilladelse er sendt til:

- Claus Jepsen, Strelbjergvej 9, 6430 Nordborg
- Rådgiver Ulla Pallesen, LandboSyd
- Miljøministeriet v. Miljøcenter Ribe
- Danmarks Naturfredningsforening
- Danmarks Naturfredningsforening, Lokalforeningen DOF Sønderjylland
- Det økologiske Råd
- Danmarks Sportsfiskerforbund
- Dansk Ornitologisk Forening
- Dansk Ornitologisk Forening, Lokalforening Sønderjylland
- Sundhedsstyrelsen, Embedslægeinstitutionen Syddanmark.

En eventuel klage skal være skriftlig. Klagen skal sendes til landbrug@sonderborg.dk eller Sønderborg Kommune, Landbrugsafdelingen, Rådhusvej 10, 6400 Sønderborg. Kommunen videresender klagen til Natur- og Miljøklagenævnet sammen med det materiale, der ligger til grund for sagens bedømmelse. Klagen skal være modtaget af Sønderborg Kommune inden klagefristens udløb den 26. oktober 2011 kl. 15.

Et eventuelt sagsanlæg skal ifølge § 90 i *Bekendtgørelse af lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug*, være anlagt inden 6 måneder efter, at afgørelsen er modtaget, eller – hvis sagen påklages – inden 6 måneder efter, at den endelige afgørelse foreligger.

7 Vilkår for etablering og drift

7.1 Dyreholdet

1

Husdyrholdet skal være sammensat og staldindretningen udført som beskrevet nedenfor:

Dyrehold og stalddtype	Vægt-/aldersgrænser	Antal årsdyr	Stipladser	DE
Løbe- og drægtighedsstalde		30	22	4,89
Farestald		30	8	2,11
Smågrisestald	7,2 – 32 kg	650	100	3,24
Slagtesvinestald	32 – 110 kg	650	200	19,03
I alt				29,3

Den samlede produktion må ikke overstige 29,3 DE på årsplan.

7.2 Drift og indretning

- Der skal føres en driftsjournal over dyreholdet. Driftsjournalen skal indeholde oplysninger og dokumentation for antal og vægt af indkøbte grise, antal af dyr bortskaffet til destruktion, antal og vægt af dyr sendt til slagtning samt eventuelt solgte levende dyr. Dokumentation kan være i form af E-kontrol eller kvitteringer fra indkøb, destruktionsanstalt, slagteri m.v.. Driftsjournalen skal fremvises til miljømyndigheden på forlangende og dokumentationen skal gemmes i minimum 5 år.
- Slagtesvinestalden skal opføres med 50-75 % fast gulv.
- Kg N af dyr for slagtesvin må maksimalt være: $((9 \text{ afgangsvægt} - \text{indgangsvægt}) \times \text{FEsv pr. kg tilvækst} \times \text{g råprotein pr. FEsv}/6250) - ((\text{afgangsvægt} - \text{indgangsvægt}) \times 0,0296 \text{ kg N pr. kg tilvækst}) \times \text{antal producerede slagtesvin } 32\text{-}110 \text{ kg} = 1988 \text{ kg N}$
- Virksomhedens bidrag til støjbelastningen i omgivelserne må ikke overstige følgende værdier, målt ved nabobeboelser eller deres opholdsarealer: Støjbidraget (bortset fra maksimalværdien) måles som det ækvivalente, konstante, korrigerede støjniveau i dB(A) (re. 20 µPa). Tallene i parenteserne angiver referencetiden inden for den pågældende periode.

Mandag-fredag kl. 07-18 (8 timer)	Alle dage kl. 18-22 (1 time)	Alle dage kl. 22-07 (1/2 time)	Alle dage kl. 22-07 Maksimal værdi
Lørdag kl. 07-14 (7 timer)	Lørdag kl. 14-18 (4 timer)		
	Søn- og helligdag kl. 07-18 (8 timer)		
55 db (A)	45 db (A)	40 db (A)	55 db (A)

Miljømyndigheden kan forlange, at husdyrbruget skal dokumentere, at støjgrænserne er overholdt. Målinger/beregninger skal foretages og afrapporteres som "miljømåling - ekstern støj" i overensstemmelse med Miljøstyrelsens vejledninger nr. 6 fra 1984 og nr. 5 fra 1993. Dokumentationen skal tilsendes miljømyndigheden sammen med oplysninger om driftsforholdene under målingen/beregningen. Tidsfrist herfor aftales med miljømyndigheden.

Dokumentationen skal udføres efter Miljøstyrelsens gældende vejledninger af et firma, som er godkendt af Miljøstyrelsen. Målingerne/beregningerne skal foretages og afrapporteres som "Miljømåling - ekstern støj". Målingen/beregningen skal foretages for de mest støjbelastede områder udenfor husdyrbrugets grund, under de mest støjbelastende driftsforhold - eller efter anden aftale med miljømyndigheden. Grænseværdier for støj anses for overholdt, hvis målte eller beregnede værdier fratrukket ubestemtheden er mindre end grænseværdien. Målingernes og beregningernes samlede ubestemthed fastsættes i overensstemmelse med Miljøstyrelsens vejledninger. Ubestemtheden må ikke være over 3 dB(A). Hvis støjgrænserne er overholdt, kan der kun kræves en årlig støjmåling. Udgifterne til dokumentation skal betales af husdyrbruget.

- 6 Der skal overalt på ejendommen føres en effektiv flue og rottebekæmpelse samt forebyggende foranstaltninger mod fluer og rotter. Flue og rottebekæmpelse skal ske i overensstemmelse med de nyeste retningslinjer fra Statens Skadedyrlaboratoriums.
- 7 Den nye stald samt fodersiloer skal opføres og placeres i overensstemmelse med tegningerne i denne tilladelse. Stalden skal endvidere udføres i farver og materialer som det andet byggeri på ejendommen. Materialer anvendt til stald og fodersiloer må ikke være reflekterende.

7.3 Gødning

- 9 Inden tilladelsen tages i brug, skal der indsendes en redegørelse for, hvordan krav til opbevaringskapacitet overholdes.
- 10 Håndtering af gylle skal foregå under opsyn, således at spild undgås, og der tages størst muligt hensyn til omgivelserne.
- 11 Påfyldningen af gylle skal ske med selvlæssende fyldetårn eller tilsvarende metode til at undgå spild.

7.4 Uheld og risici

- 12 Ved driftsuheld, hvor der opstår risiko for forurening af miljøet, er der pligt til øjeblikkeligt at anmelde dette til: * Alarmcentralen, tlf.: 112 og efterfølgende straks at underrette: * Tilsynsmyndigheden, Landbrugsgruppen, Sønderborg Kommune, tlf.: 8872 4085.

7.5 Ved ophør

- 13 Ved ophør med svineproduktion skal ansøger tømme stalde og anlæg for dyr og gødning, bortskaffe kemikalier m.v. samt sløjfe unødvendige olietanke.

7.6 Ikrafttrædelse og tidsfrister

- 14 Tilladelsen bortfalder såfremt den ikke er udnyttet senest 2 år fra den meddelte dato. Tilladelsen anses for udnyttet når bygge- og anlægsarbejdet er iværksat inden fristens udløb, og disse arbejder fortsættes i et rimeligt tempo.
- 16 Vilkår fastsat i denne tilladelse skal overholdes fra det tidspunkt, hvor tilladelsen tages i brug.

Generelt

Tilladelsen kan indenfor en frist på 4 uger, fra tilladelsen er meddelt, påklages til Natur- og Miljøklagenævnet. Klagevejledning er vedlagt tilladelsen. Klagefristen udløber 26. oktober 2011 kl. 15.

Hvis afgørelsen påklages, kan klagemyndigheden beslutte at ændre vilkårene i tilladelsen eller helt at ophæve tilladelsen.

Hvis tilladelsen udnyttes inden klagefristens udløb – og inden en eventuel klage er afgjort af klagemyndigheden – sker udnyttelsen på virksomhedens ansvar.

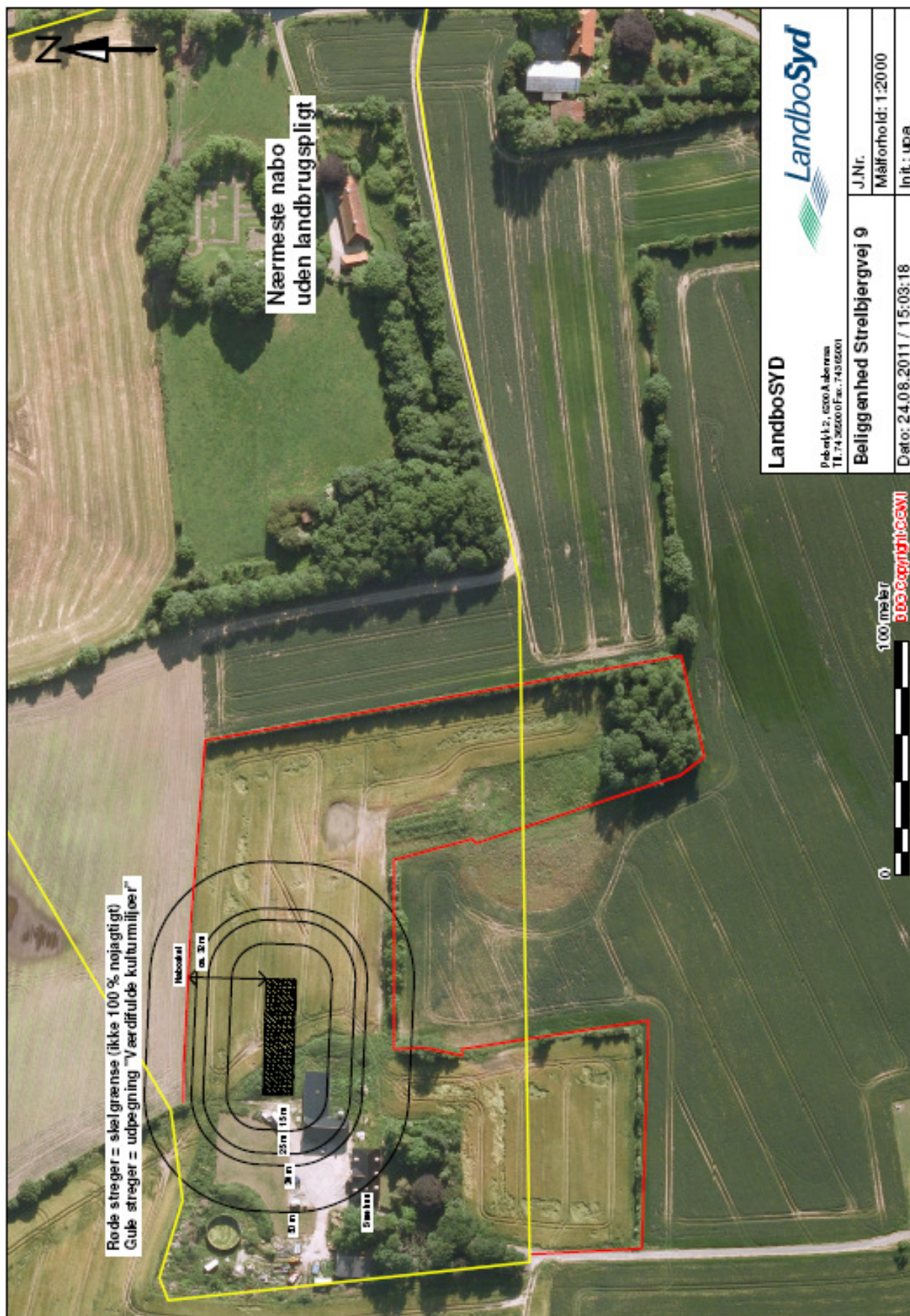
Tilladelsen omfatter udelukkende forholdet til miljølovgivningen. Andre godkendelser/tilladelser i forhold til anden lovgivning (fx byggeloven, planloven, samlebekendtgørelse m.v.) skal søges separat.

Vibeke R. Kuntz

Vibeke Ring Kuntz
Landbrugsafdelingen
Natur og Miljø
Sønderborg Kommune

BILAG

Kort over placering af nye bygninger

Udtalelse fra Museum Sønderjylland

Sønderborg Kommune
PLAN
Att.: Ann Merete Albæk

Haderslev, den 9. august 2011

JR.NR. 11/3464-8.1.2

Arkæologisk udtalelse vedr. etablering af stald på ejendommen Bommerlund, Strelbjergvej 9, 6430 Nordborg (Sønderborg kommune).

Museum Sønderjylland - Arkæologi Haderslev sagsnr: 11/3464-8.1.2

Udtalelse i henhold til museumslovens § 23:

Museum Sønderjylland - Arkæologi Haderslev har modtaget oplysninger om det ovennævnte projekt og har på det foreliggende grundlag foretaget en arkivalisk kontrol og arkæologisk vurdering. Denne udtalelse vedrører alene risikoen for at påtræffe arkæologiske levn og forholder sig ikke til bygningsbevaringsaspektet.

Ud fra det oplyste skal der etableres en ca. 50 meter lang og ca. 14 meter bred staldbygning på ejendommen Bommerlund, Strelbjergvej 9, Nordborg.

Det berørte område ligger ca. 160 m vest for voldstedet Østerholm Slot og inden for et kulturarvsareal. Stuehuset på Bommerlund er sandsynligvis opført i 1790. Erfaringsmæssigt ved vi, at der ofte findes spor af huse fra tidlig middelalder eller renaissance i forbindelse med arkæologiske undersøgelser tæt ved store gårde. Det er derfor museets vurdering, at der vil være **risiko** for at træffe på væsentlige jordfaste fortidsminder ved anlægsarbejdet.

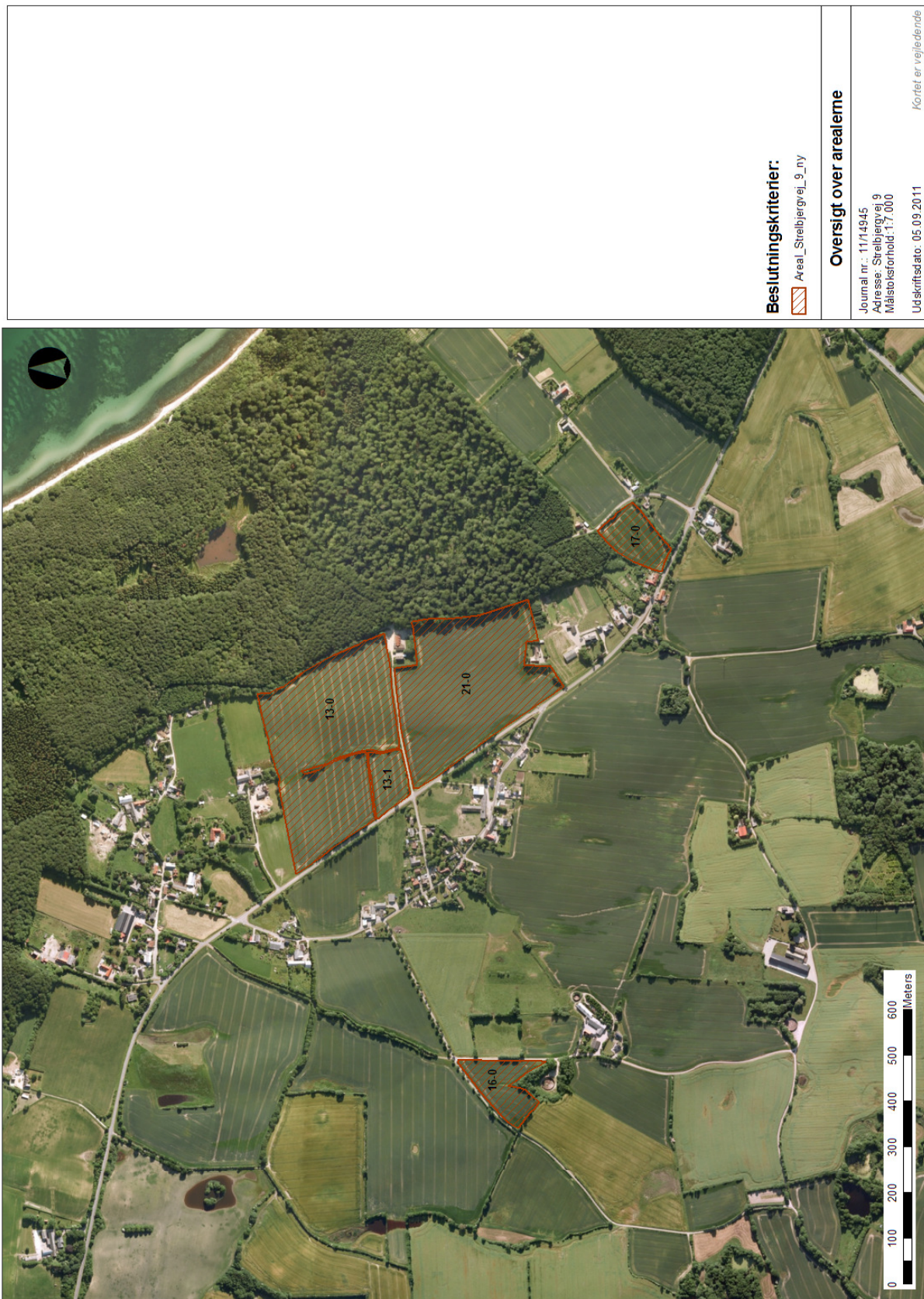
Sådanne fortidsminder er omfattet af museumslovens § 27. Derfor skal man, hvis man ved anlægsarbejde støder på et fortidsminde, straks indstille arbejdet i det omfang, det berører fortidsmindet, og tilkalde Museum Sønderjylland - Arkæologi Haderslev. For at undgå en sådan uheldig situation vil museet anbefale, at der bliver foretaget en frivillig forundersøgelse af anlægsområdet, inden anlægsarbejdet går i gang. Forundersøgelsen vil kunne afsløre, om der findes væsentlige fortidsminder på området, og om de har en sådan karakter, at de skal udgraves, inden de ødelægges ved anlægsarbejdet. Da anlægsområdet er på under 5000 m², skal museet betale for forundersøgelsen.

Hvis forundersøgelsen viser, at der findes fortidsminder på arealet, skal disse udgraves, inden de ødelægges ved anlægsarbejdet. I nogle tilfælde er det dog muligt at ændre ved jordindgrebet, så en udgravning ikke bliver nødvendig. Er det ikke muligt, vil udgravningen skulle finansieres af bygherre.

Museum Sønderjylland - Arkæologi Haderslev udarbejder gerne ved henvendelse fra bygherre budget og tidsplan for en sådan frivillig forundersøgelse.

Med venlig hilsen
Anne Birgitte Sørensen
Museumsinspektør planer@museum-sonderjylland.dk (generelle forespørgsler/henvendelser)

Kort over udbringningsarealer

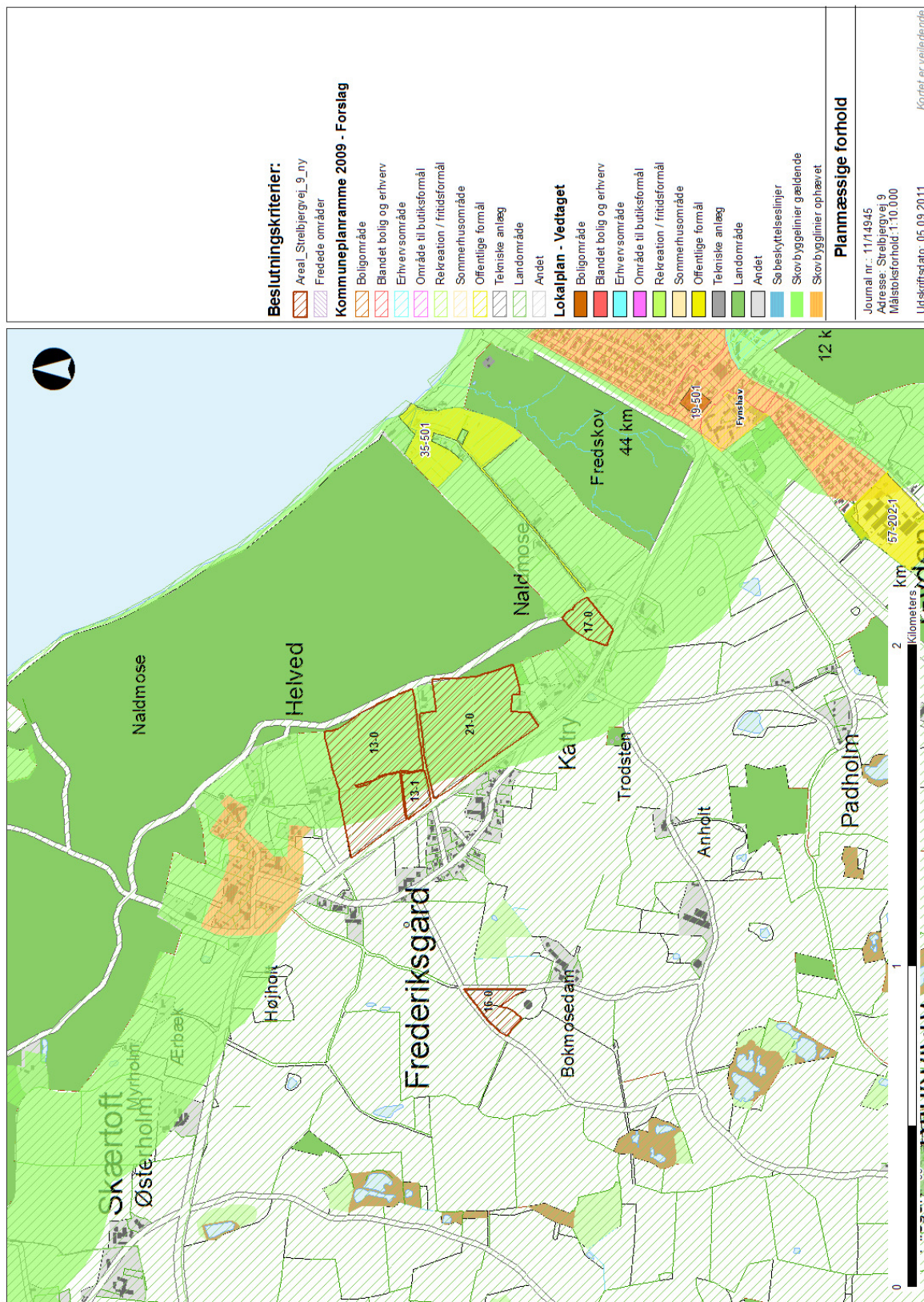
Beslutningskriterier:
Areal_Strelbjergvej_9_ny

Oversigt over arealerne

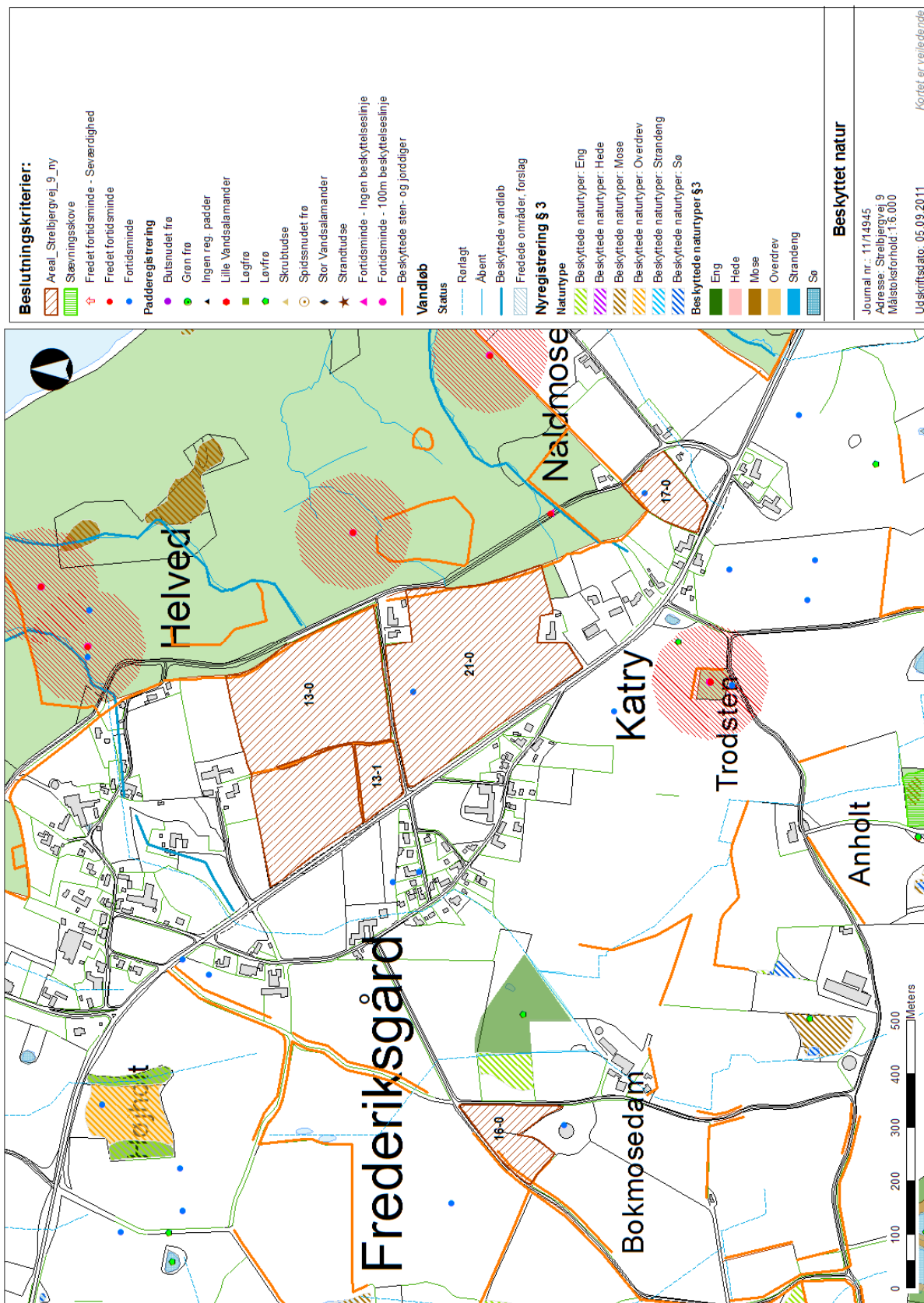
Journal nr.: 11/14945
Adresse: Strelbjergvej 9
Målestoksforhold: 1:7.000

Udskriftsdato: 05.09.2011
Kortet er vejledende

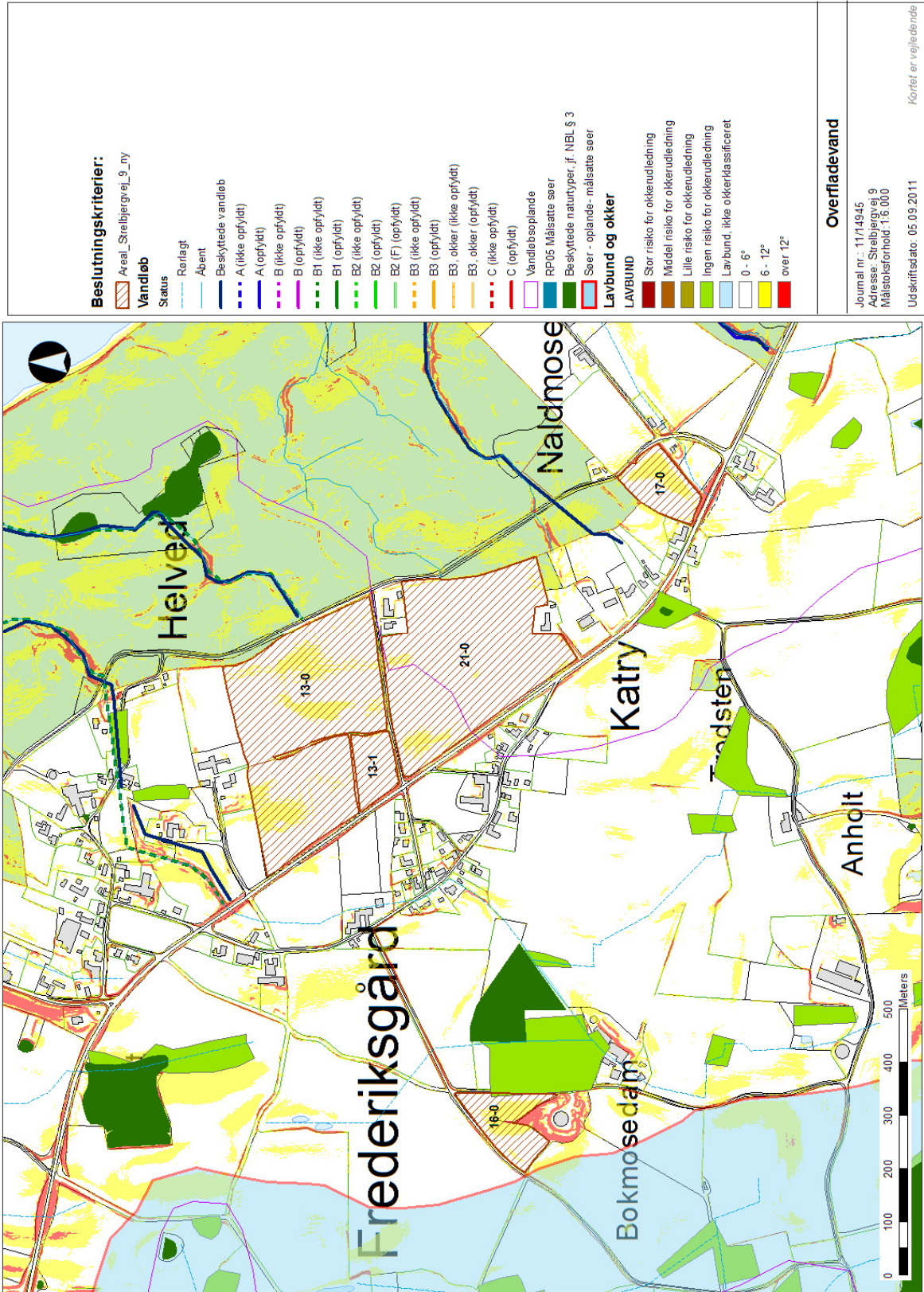
Planmæssige forhold

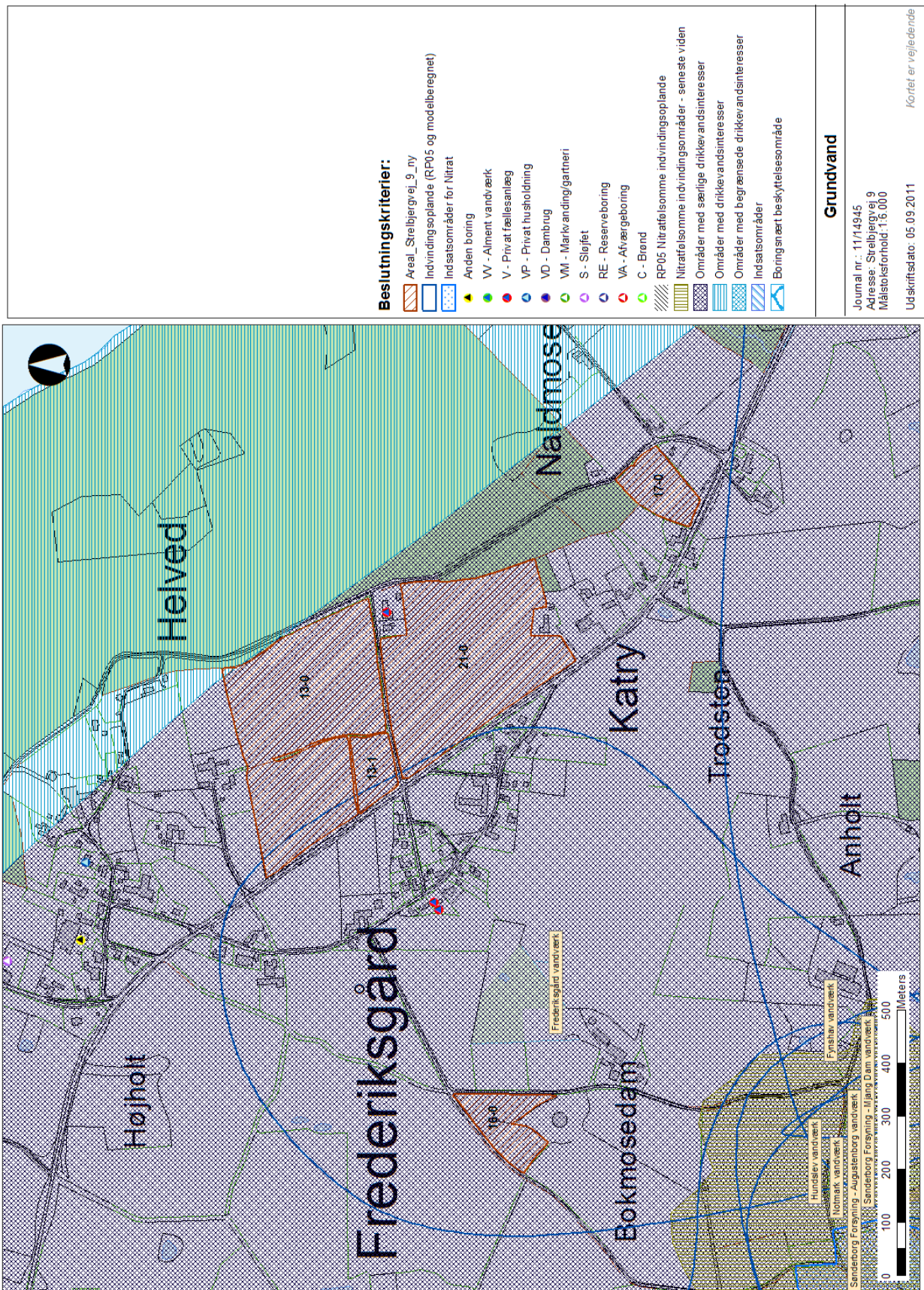
Beskyttet natur

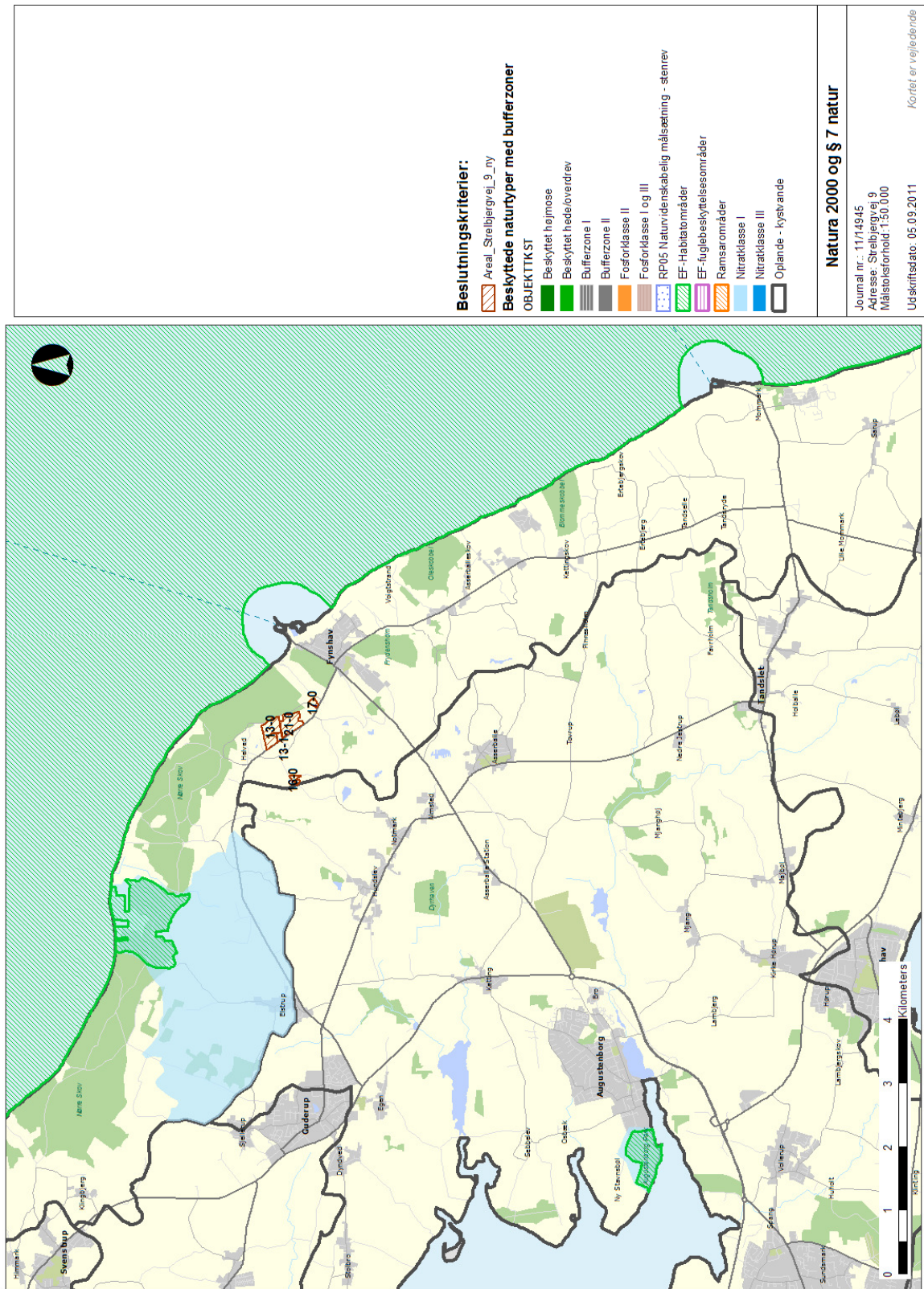
Overfladevand

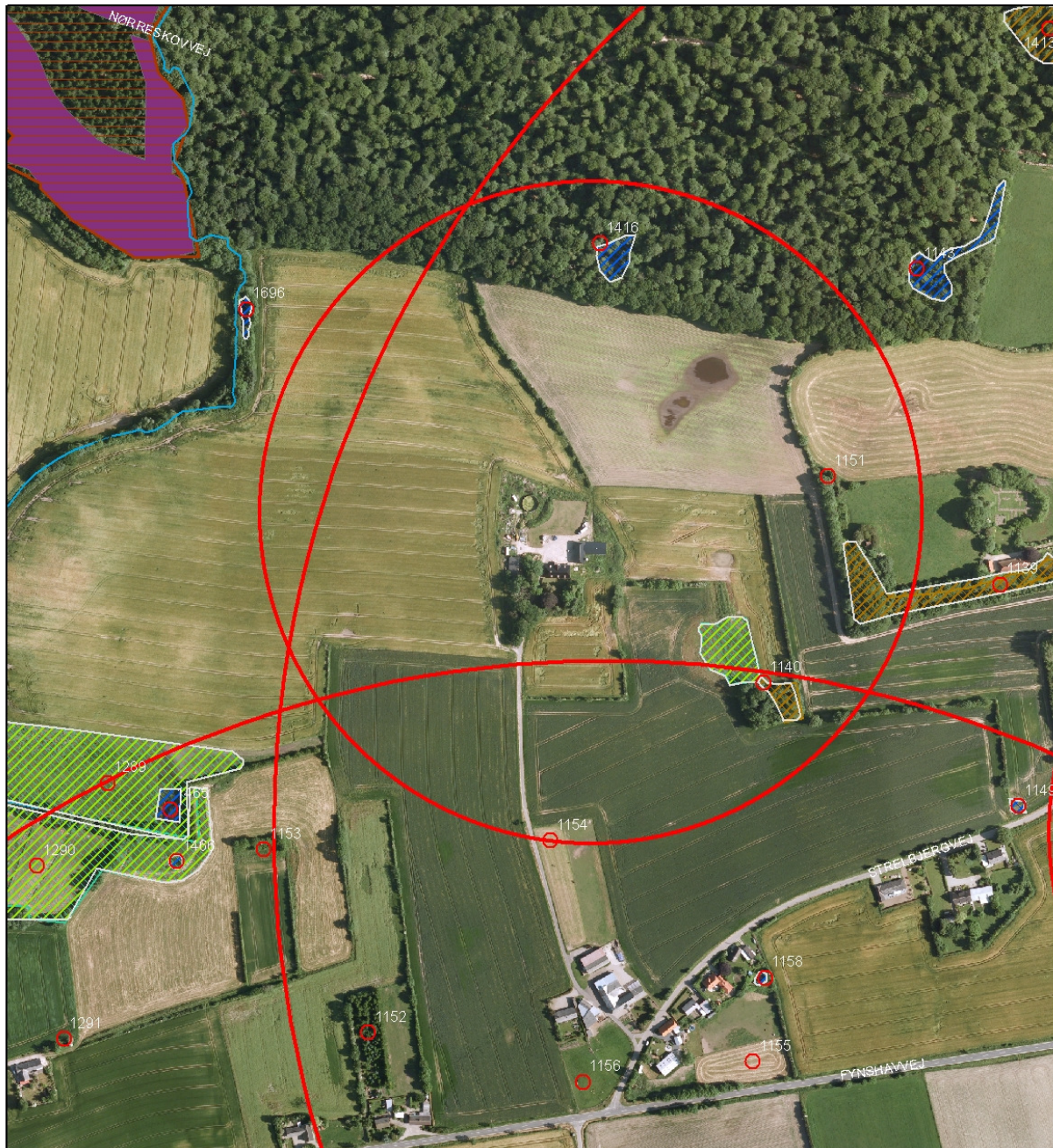
Grundvand

Natura 2000 og § 7 natur

Kort over naturafdelingens registreringer

Naturscreening
Strelbjergvej 9
6430 Nordborg

300 m	1000 m	besigtigelsespunkter
Nyregistrering_beskyttede_naturtyper		
	Beskyttede naturtyper: Eng	
	Beskyttede naturtyper: Hede	
	Beskyttede naturtyper: Mose	
	Beskyttede naturtyper: Overdrev	
	Beskyttede naturtyper: Strandeng	
	Beskyttede naturtyper: Sø	
Beskyttede naturtyper DAI		
	Eng	
	Hede	
	Mose	
	Overdrev	
	Strandeng	
	Sø	
Vandløb		
	Rørlagt	
	Åbent	
VPF10_Natura2000 - Habitat		
	EF-Habitatområder	
	EF-habitat naturtyper (fra Vand & Natur)	
	N edbrudt højmoser	
	(*)Kalkoverdrev	
	*Kildevæld	
	*Surt overdrev	
	Bøg på mor	
	Bøg på mor med kristtom	
	Bøg på muld	
	Ege-blandskov	
	Elle- og askeskov	
	Hængesæk	
	Kildevæld	
	Riggær	
	Skovkilt	
	Strandeng	
	Tidvis våd eng	

0 100 Meters

Kortbilag
Luftfoto 2010
Afdeling
Naturafdelingen
Sagsbehandler:
SJ
Dato: August
2011

Beregninger af geneafstande for lugt

Miljøvurdering af lugtgenerne bliver beregnet efter to modeller. **FMK modellen**, som tidligere var den mest udbredte, og den **nye lugtvejledning**, som fremgår af vejledningens bilag 5. I et konkret tilfælde skal anvendes model, som giver den længste geneafstand. Det er angivet, hvilken model der på den baggrund er anvendt. Såfremt det er den nye model kan ansøgningssystemets miljøvurdering i forhold til lugtgenerne erstattes af en konkret OML- beregning.

Den **ukorrigerede geneafstand**, er den geneafstand, som kan beregnes på baggrund af lugtemissionen fra alle staldafsnit.

Den **korrigerede geneafstand**, er geneafstanden, hvor der er korrigeret for vindretning og kumulati-on i forhold til en situation, hvor den nye model anvendes. Den indeholder desuden en korrektion base-ret på en bortscreening af staldafsnit, som er placeret længere væk end 1,2 gange geneafstanden.

Geneafstanden ved nudrift er den korrigerede geneafstand, som kan beregnes på baggrund af den husdyrproduktion, som er angivet under nudrift. Denne geneafstand anvendes i tilfælde, hvor den væg-tede gennemsnitsafstand er mellem 50-100 % af geneafstanden. I disse tilfælde må der foretages æn-dringer, som giver uændrede eller reducerede lugtgener. Dette betyder i så fald, at geneafstanden ved ansøgt drift ikke må være længere end geneafstanden ved nudrift.

Den **vægtede gennemsnitsafstand** er en beskrivelse af den reelle afstand mellem staldafsnittene og omboende. Den vægtede gennemsnitsafstand beregnes kun for de staldafsnit, som ikke er bortscreenet ved at ligge længere væk end 1,2 gange geneafstanden.

Det er til sidst **konkluderet** , hvorvidt genekriterierne er overholdt.

Samlet resultat af lugtberegning

Område	Andre ejendomme med mere end 75 DE(antal)	Beregnings model	Samlet ukorrigeret	Korrigeret geneafstand (ansøgt drift)	Korrigeret geneafstand (nudrift)	Vægtet gennemsnits afstand	Genekriterie overholdt
Eksisterende eller fremtidig byzone	0	Ny	171,46	0,00	0,00	0,00	Genekriterie overholdt. Ingen nabobeboelser/byzone indenfor 1,2 gange geneafstand.
Samlet bebyggelse	0	Ny	96,38	0,00	0,00	0,00	Genekriterie overholdt. Ingen nabobeboelser/byzone indenfor 1,2 gange geneafstand.
Enkelt bolig	0	Ny	54,22	0,00	0,00	0,00	Genekriterie overholdt. Ingen nabobeboelser/byzone indenfor 1,2 gange geneafstand.

**Bilag 13, Habitatvurdering
Etablering af husdyrbrug på Strelbjergvej 9, 6430 Nordborg**

Indholdsfortegnelse		Side
1	Resume	2
2	Indledning (fra udkast til Natura 2000 plan)	2
3	Baggrund.....	4
3.1	Hvornår skal kommunen foretage en habitatvurdering	4
3.2	Habitatproceduren	4
3.2.1	Habitatprocedurens tre trin.....	5
3.3	Retslige principper fra EU domstolen mm.	5
3.3.1	Uddybende beskrivelse af retslige principper fra EF-Domstolen	6
3.4	Natur- og Miljøklagenævnets administrationspraksis.....	8
3.4.1	Mulig ændring i dansk lovgivning på baggrund af nye domme ved EU-domstolen	9
3.5	Anvendelse af depositionsregninger (husdyrgodkendelse.dk).....	9
3.6	Grænseværdier/tålegrænser.....	10
3.7	Total- og merbelastning	12
3.8	Væsentlighedsvurdering	12
3.8.1	Redskab til væsentlighedsvurdering	15
4	Habitatvurdering.....	17
4.1	Screening	17
4.1.1	Beskrivelse af projektet.....	17
4.1.2	Dyretype / antal Staldtype	17
4.2	Natura 2000 område 197, Flensborg Fjord, Nybøl Nor og Farvandet omkring Als.....	17
4.2.1	Områdebeskrivelse.....	17
4.2.2	Områdets udpegningsgrundlag	18
4.2.3	Vurdering.....	18
4.3	Natura 2000 området Lilleskov og Troldmose	19
4.3.1	Områdebeskrivelse.....	19
4.3.2	Områdets udpegningsgrundlag	19
4.3.3	Områdernes tilstand, trusselsvurdering	19
4.3.4	Næringsstofbelastning	20
4.3.5	Kumulative effekter.....	21
4.3.6	Vurdering af det nuværende belastningsniveau fra lokale kilder ved Lilleskov og Troldmose	21
4.3.7	Industriens bidrag til luftbåret kvælstof	22
4.3.8	Lokalindustriens kumulative bidrag til luftbåret kvælstof	22
4.3.9	Landbrugets bidrag til luftbåren kvælstof	22
4.3.10	Kumulativ vurdering af husdyrbrug i oplandet (4 km) til Lilleskov og Troldmose.....	23
4.3.11	Habitatkonsekvensvurdering	25
4.3.12	Påvirkning af områdets integritet	26
4.3.13	Alternative løsninger	27
4.3.14	Påvirkning af prioriterede naturtyper og arter.....	27
4.4	Konklusion.....	27
5	Litteratur.....	28
6	Bilag	30

1 Resume

Ejeren af Strelbjergvej 9, 6430 Nordborg har ansøgt Sønderborg Kommune om tilladelse til at etablere en husdyrproduktion på ejendommen. Gennemførelse af projektet vil medføre en samlet emission fra anlægget på 321 N/ha/år. Anlægget ligger ca. 400 m sydøst for Natura 2000 område nr. 189 Lilleskov og Troldmose. Anlægget ligger endvidere ca. 1,3 km syd for Natura 2000 område nr. 197 Flensborg Fjord, Bredgrund og farvandet omkring Als bestående af Habitatområde H173 og Fuglebeskyttelsesområde F64.

En depositionsberegning til H189 viser, at anlægget totalt set vil deponere kvælstof i habitatområdet. For at vurdere om anlæggets påvirkning er væsentlig gennemføres en vurdering vha. habitatproceduren jævnfør habitatdirektivets art. 6 stk. 3. (Rådets direktiv 92/43/EØF) samt habitatbekendtgørelsens § 7 (bek. 408 af 01/05/2007).

Habitatvurderingen starter i afsnit 4.

Depositionsberegningen viser, at der vil være en samlet deposition fra anlægget på 0,1 kg N/ha/år til Natura 2000 området Lilleskov og Troldmose.

Kommunen har foretaget en konkret vurdering i sagen.

Den sandsynlige påvirkning er uvæsentlig i henhold til den grænse som Miljøministeriet har fastsat i nyeste vejledning og som Teknik og Miljøudvalget i Sønderborg Kommune har vedtaget som afskæringsværdi (0,2 kg N/ha/år).

De første afsnit i habitatvurderingen er en kortfattet gennemgang af de EU retslige principper, Natur- og Miljøklagenævnets praksis, generel vurdering af lokale kvælstofkilder, samt vurderinger af beregningsmodeller og data. Den omfattende beskrivelse af baggrundsmateriale, som er anvendt i vurdering af det konkrete projekt på 21 er tænkt som en hjælp til forståelse af et ellers meget komplekst lovområde.

2 Indledning (fra udkast til Natura 2000 plan)

EU's Natura 2000-direktiver (Fuglebeskyttelses- og Habitatdirektiverne) forpligter Danmark til at gøre den nødvendige indsats for at sikre eller genoprette en række sjældne, truede eller karakteristiske naturtyper og arter. Gennem en målrettet indsats i de udpegede Natura 2000-områder bidrager Danmark til at sikre den europæiske natur og dens mangfoldighed. Med henblik på at prioritere den nødvendige indsats udarbejder staten en Natura 2000-plan, der dækker hvert af de udpegede beskyttelsesområder. Natura 2000-planen er en sammenfattende plan, som både indeholder Natura 2000-skovplan for de skovbevoksede fredskovpligtige arealer og Natura 2000-plan for øvrige områder. Skov og Naturstyrelsen er ansvarlig for de dele af den sammenfattende Natura 2000-plan, som vedrører skovbevoksede fredskovpligtige arealer. Naturstyrelsen er ansvarlig for de øvrige dele af planen. Planen omfatter "udpegningsgrundlaget", dvs. de naturtyper og arter, som området er udpeget for.

Natura 2000-planen er bindende for myndighederne

Natura 2000-planen er bindende, således at alle myndigheder i deres arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt skal lægge Natura 2000-planen til grund. Planen forventes vedtaget i 2011, hvorefter kommunerne og Skov- og Naturstyrelsen udarbejder bindende handleplaner, som skal sikre gennemførelsen af Natura 2000-planen. Direkte statslig opfølgning i form af bekendtgørelser o.l. sker dog på grundlag af Natura 2000-planen. Offentlige lodsejere kan vælge at gennemføre Natura 2000-planen direkte i deres drifts- og plejeplaner.

Planens målsætninger er bindende og skal desuden anvendes ved konsekvensvurdering i forbindelse med myndighedsudøvelse, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 408 af 1. maj 2007 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

Indsatsprogrammets retningslinjer er ligeledes bindende og danner grundlag for områdets handleplan og eventuelle drifts- og plejeplaner. Natura 2000-planen koordineres med vandplanen for hovedvandopland Lillebælt og bliver ligesom denne revideret hvert 6. år. De dele af Natura 2000-planen, der vedrører skovbevoksede fredskovspligtige arealer, revideres dog kun hvert 12. år.

Det fremgår mere udførligt af habitatvejledningen, hvorledes myndighederne skal administrere Natura-2000 områderne før og efter Natura 2000 planerne ligger i deres endelige form. Citat:

”Hvor Natura 2000-planen ikke indeholder konkrete mål for (dele af) udpegningsgrundlaget, og indtil Natura 2000-planen foreligger, skal myndighederne sikre den generelle målsætning (gunstig bevaringsstatus) på baggrund af bedste faglige viden.”

Også de kommende vandplaner vil indeholde målsætninger, der har betydning for Natura 2000-områder. For de dele af udpegningsgrundlaget inden for Natura 2000-områderne, som er omfattet af vandrammedirektivet (Rådets direktiv nr. 2000/60/EF af 23. oktober 2000 om fastlæggelse af en ramme for Fællesskabets vandpolitiske foranstaltninger), vil det strengeste miljømål blive fastsat i Vand- og Natura 2000-planerne. Ved administrationen af tilladelser mv., der påvirker et Natura 2000-områdes hydrologi eller vandkvalitet, vil vandplanernes målsætning som hovedregel lægges til grund” (habitatvejil. S. 27).

Kommunen skal i henhold til habitatbekendtgørelsen administrere en række lovområder, hvor der i særlig grad skal tages hensyn til målsætninger i Natura 2000 områder – herunder husdyrgodkendelsesloven og miljøbeskyttelsesloven.

På trods af at EU-direktiverne, som ligger bag Natura-2000 områderne, har direkte virkning for administrationen indtil direktiverne er implementeret i national lovgivning, er der stadig en lang række usikkerheder og uoverensstemmelser, som besværliggør det konkrete skøn i den enkelte sag.

Som en rettesnor i al administration anses det for sund fornuft at anlægge en administrationspraksis, som læner sig op af klagenævnets administrationspraksis – i dette tilfælde Natur- og Miljøklagenævnet.

Det skal indledningsvist bemærkes, at der i forbindelse med husdyrgodkendelsesloven er flere modstridende forhold mellem Miljøministeriets udtalelser og Natur- og Miljøklagenævnet samt Kammeradvokaten. Derudover er der med jævne mellemrum Miljøjurister, som synliggør mulige fejl og mangler ved bl.a. Natur- og Miljøklagenævnets nuværende praksis.

På baggrund af ovenstående er der i denne afgørelse søgt at afdække Natur- og Miljøklagenævnets nuværende administrationspraksis indenfor nogle centrale områder (grænseværdier og merbelastning/totalbelastning). Derudover er der en gennemgang af centrale retslige principper fra bl.a. EU-domstolen.

3 Baggrund

Følgende underafsnit er tænkt som en gennemgang af de principper og afgørelser, som danner grundlaget for forvaltningens administrationsgrundlag for administration af planer og projekter i og nær terrestriske Natura 2000 områder.

3.1 Hvornår skal kommunen foretage en habitatvurdering

Natur- og Miljøklagenævnet har fra starten af (2007) lagt vægt på, at alle planer og projekter, som kan påvirke et eller flere Natura 2000 områder væsentligt skal underligges en habitatvurdering. Det ses bl.a. i følgende miljøklagenævnsafgørelser, som alle blev hjemvist til fornyet behandling pga. manglende habitatvurdering:

130-00020, 130-00028, 130-00464, 130-00089, 130-00077, 130-00024, 130-00443, 130-00461, 130-00159, 130-00463, 130-00436, 130-00391, 130-00464, 130-00366, 130-00288, 130-00382 m.fl.

Der foreligger således ikke nogen tvivl om, at der i den enkelte sag skal foretages grundige analyser og konkrete vurderinger af den tilgængelige viden omkring tilstanden af Natura 2000 arealer og den potentielle påvirkning på området af planen og projektet. Dette er fuldt ud i overensstemmelse med habitatbekendtgørelsens § 6 og 8-9 samt habitatdirektivets artikel 6 (3).

3.2 Habitatproceduren

Planer og projekter, som potentielt kan påvirke et Natura 2000 område væsentligt, skal vurderes i henhold til habitatdirektivets artikel 6 (3) (habitatproceduren). Det er ikke tilstrækkeligt at foretage miljøvurdering efter bl.a. VVM – direktivet, jævnfør C-418/04 Kommissionen mod Irland.

Habitatdirektivet art. 6 stk. 2 og 3

2. Medlemsstaterne træffer passende foranstaltninger for at undgå forringelse af naturtyperne og levestederne for arterne i de særlige bevaringsområder samt forstyrrelser af de arter, for hvilke områderne er udpeget, for så vidt disse forstyrrelser har betydelige konsekvenser for dette direktivs målsætninger.

3. Alle planer eller projekter, der ikke er direkte forbundet med eller nødvendige for lokalitetens forvaltning, men som i sig selv eller i forbindelse med andre planer og projekter kan påvirke en sådan lokalitet væsentligt, vurderes med hensyn til deres virkninger på lokaliteten under hensyn til bevaringsmålsætningerne for denne. På baggrund af konklusionerne af vurderingen af virkningerne på lokaliteten, og med forbehold af stk. 4, giver de kompetente nationale myndigheder først deres tilslutning til en plan eller et projekt, når de har sikret sig, at den/det ikke skader lokalitetens integritet, og når de - hvis det anses for nødvendigt - har hørt offentligheden.

Vurderingen skal fremgå af myndighedens afgørelse, jf. Habitatbekendtgørelsens § 6 og § 7. Den endeligt vedtagne plan eller projekt kan være ugyldig, hvis vurderingen ikke indgår som påkrævet.

Vurderingen skal være begrundet. Det skal fremgå, hvad der ligger til grund for den afgørelse, som myndigheden træffer. Det er ikke tilstrækkeligt blot at medtage en konklusion fra en vurdering af en plan eller projekt uden nærmere argumentation eller redegørelse.

Forpligtelsen efter habitatdirektivet kræver ikke alene, at medlemsstaterne ikke giver tilladelse til indgreb, der kan bringe bevaringsmålsætningerne for et givent Natura 2000-

område i alvorlig fare, men ligeledes, at de i overensstemmelse med bestemmelserne i national ret træffer alle nødvendige foranstaltninger for at undgå sådanne indgreb (Kammeradvokaten 2009).

Citat fra habitatvejledningen side 21: "Hvis myndigheden ikke på grundlag af konsekvensvurderingen kan afvise, at en plan eller et projekt skader området, kan planen eller projektet ikke vedtages."

3.2.1 Habitatprocedurens tre trin

- Screening med henblik på at identificere de sager, der kan indebære en væsentlig risiko for et habitatområde (foreløbig vurdering).
- Konsekvensvurdering, hvis det ikke kan udelukkes, at en plan eller et projekt kan have en påvirkning på et Natura 2000 område. En risiko for påvirkning foreligger, hvis det ikke ud fra objektive oplysninger kan udelukkes, at planen eller projektet vil påvirke området væsentligt.
- Tilladelse, hvis der ingen risiko er for skadevirkninger på habitatområdets bevaringsmålsætning og ellers afslag.

3.3 Retslige principper fra EU domstolen mm.

Følgende er en kortfattet gennemgang af vigtige retslige principper som Kommissionen har udtrykt i forbindelse med habitatdirektivets artikel 6(1) – 6(4).

Da kommunerne i dag ikke har en egentlig vurdering af, hvad gunstig bevaringsstatus for det enkelte Natura 2000 område er, er det naturligt at inddrage bedste videnskabelige grundlag – forslag til naturplanerne, som er udarbejdet på grundlag af områdernes basisanalyser. Naturplanerne - handleplanerne, som er en del af udmøntningen af habitatdirektivets artikel 6(1) skal være det administrationsgrundlag, som skal sikre den langsigtede positive beskyttelse. Artikel 6(2) forpligter medlemsstaterne til at gribe ind overfor eksisterende forstyrrelser, som strider mod direktivets målsætninger. Den nuværende udmøntning af artikel 6(2) i dansk lovgivning er bl.a. påbud efter husdyrbrugsloven eller miljøbeskyttelsesloven samt påbud efter naturbeskyttelseslovens §§ 19e og 19f.

Artikel 6(3) pålægger medlemslandene at vurderer planer og projekter for deres negative påvirkning af Natura 2000 områderne. Hvis en plan eller et projekt påvirker væsentligt skal der meddeles afslag. 6(3) er således en beskyttelse af natura 2000 mod negative ændringer. Habitatdirektivets artikel 6(4) anvendes ved store projekter af samfundsmæssig betydning, hvor der undtagelsesvist og mod kompenserende foranstaltninger kan dispenseres til negative ændringer af habitatområder.

Det er primært artikel 6(3) – sikring mod negative ændringer - som husdyrgodkendelserne skal undersøges for. Det betyder dog ikke, at de overordnede tanker og mål for Natura 2000 områderne kan ses overhørig, i det kommunerne, hele tiden i sin administration af relevant lovgivning, skal sikre, at planer og projekter ikke hindrer opnåelse af gunstig bevaringsstatus.

Det er således, for både ansøger og kommunen, uhensigtsmæssigt at understøtte planer og projekter, som er identificeret som problemer for opnåelse af gunstig bevaringsstatus fremadrettet.

Kammeradvokaten konkluderer ligeledes ud fra domme afsagt ved EU domstolen citat: " ... at det i godkendelsessituationen skal kunne betragtes dokumenteret uden en rimelig tvivl og på baggrund af den bedste tilgængelige videnskabelige viden, at der ikke efter godkendelsen vil være sket en forringelse (af) et Natura 2000-vandområdes tilstand, således, at det bliver vanskeligere at opnå målsætningen om gunstig bevaringsstatus, jf. f.eks. C-304/05 Kommissionen mod Italien, præmis 57-59, C-241/08 Stadt Papenburg, præmis 69. (Kammeradvokaten 2010, s. 14)

Kommissionens vejledning til habitatdirektivets artikel 6 fra 2000 sammenfatter ovenstående således, citat: "Aktiviteter, der virker positivt i eller er tilpasset en lokalitet, kan være omfattet af artikel 6, stk. 1 og 2 - f.eks. traditionelle landbrugsmetoder, der opretholder visse naturtyper og bestande af arter. Bestemmelserne i artikel 6, stk. 3 og 4, opstiller rammerne for om planer og projekter med negative konsekvenser i en fremtidig udvikling i området kan tillades eller ej, og sikrer således, at negative økonomiske eller andre ikke-økologiske behov afvejes mod de bevaringsmæssige målsætninger."

3.3.1 Uddybende beskrivelse af retslige principper fra EF-Domstolen

Påvirkning af habitatområder er ved flere lejligheder blevet prøvet ved EF-Domstolen. C-98/03 kommissionen mod Tyskland: sagen viste, at indvinding af vand udenfor et habitatområde skulle have været vurderet for effekter inde i habitatområdet. C-418/04 kommissionen mod Irland viste ligeledes, at beskyttelsen af Natura 2000 områder efter habitatdirektivets art. 6(2)-(4) også gælder for aktiviteter uden for de udpegede lokaliteter. Kammeradvokaten kommer til samme konklusion i notat fra 25. juni 2010.

- A. Dvs. projekter udenfor habitatområder skal screenes, hvis det vurderes, at der kan være en risiko for påvirkning inde i habitatområdet.

Alle kendte forekomster af naturtyper og arter på habitatdirektivets bilag I og II skal indgå i den samlede vurdering.

Citat: "Det betyder, at myndighederne også skal varetage hensynet til de eventuelt nye arter og naturtyper, der er foreslået tilføjet for et berørt Natura 2000-område, når der behandles sager efter de love og bekendtgørelser, der er omfattet af Habitatbekendtgørelsens §§ 8-9. Kravet om konsekvensvurdering gælder derfor, selv om forslaget om justering af udpegningsgrundlag endnu ikke er endeligt besluttet og meddelt Kommissionen." (Miljøministeriet 2009b)

I henhold til miljømålslovens § 11, stk. 1, anvises en forpligtigelse til at beskytte visse overfladevandområder mod forringelser af tilstanden, uanset at områderne ikke omfattes af den beskyttelse, der fremgår af udkastet til vandplanerne (se evt. MKN-130-00062 og 130-00223)

- B. Det kan tolkes således, at arealer, naturtyper og arter, som endnu ikke har fået et tilstandsvurderingssystem og måske ikke er med i den første 6 årige indsatsperiode i Natura 2000 planerne, skal vurderes ud fra bedste videnskabelige viden.

Som en konsekvens af forsigtighedsprincippet skal der foretages en habitatkonsekvensvurdering, hvis det ikke kan udelukkes, at en plan eller et projekt kan have en påvirkning på et Natura 2000 område. En risiko for påvirkning foreligger, hvis det ikke ud fra objektive oplysninger kan udelukkes, at planen eller projektet vil påvirke området væsentligt. Der er tale om en meget høj prioritering af et sikkert fagligt grundlag.

Hvad der skal forstås som en "væsentlig" påvirkning, kan ikke afgøres efter eget skøn. For det første anvender direktivet udtrykket i en objektiv sammenhæng (dvs. det beskrives ikke på en måde, der tillader skønsmæssig fortolkning). For det andet er en ensartet forståelse af, hvad der menes med "væsentlig", en nødvendig forudsætning for, at Natura 2000 kan fungere som et sammenhængende net. (Europa-Kommissionen 2000 s. 31)
Citat: "Enhver udvikling, der bidrager til at mindske arealet for en naturtype, for hvilket området er udpeget, kan betragtes som en forringelse. F.eks. skal betydningen af mindskelsen af naturtypens areal vurderes i forhold til naturtypens andel af områdets samlede areal i overensstemmelse med den pågældende naturtypes bevaringsstatus. (Europa - Kommissionen 2000 s. 25)

- C. F.eks. kan et tab på 100 m² af en naturtype være væsentligt for et lille område for en sjælden orkidé, mens et tilsvarende tab i et udstrakt steppeområde kan være uvæsentligt. (Europa-Kommissionen 2000 s. 31).

Myndigheden skal have sikret sig, at det kan afvises, at en plan eller projekt skader området, dvs. myndigheden skal have vished for, at aktiviteten ikke har skadelige virkninger. Det er tilfældet når det ud fra et videnskabeligt synspunkt uden rimelig tvivl kan fastslås, at der ikke er sådanne virkninger. Det er ikke nødvendigt at bevise, at der virkelig vil indtræde betydelige virkninger, men sandsynligheden alene ("kan") er nok som grundlag for et afslag i henhold til artikel 6 (3). Udbedrende foranstaltninger (afværgeforanstaltninger-ændringer i projektet) skal ligeledes vurderes efter artikel 6 (3). Dette kan anses for at være i overensstemmelse med forebyggelses- og forsigtighedsprincippet. (Europa-Kommissionen 2000 s. 23)

EU-domstolen har i flere domme fastslået, at iværksættelsen af habitatkonsekvensvurdering afhænger af om der foreligger tvivl og usikkerhed i forhold til områdets integritet (C-127/02 , C-6/04 og C-239/04)

- D. Det betyder, at der ikke må foreligge nogen rimelig tvivl i forhold til skadevirkninger for det omhandlede områdes integritet, hvis projektet skal godkendes.

Områdets integritet skal forstås som områdets bevaringsmålsætning. Altså de forhold, som betinger et områdes opnåelse og bevarelse af gunstig bevaringsstatus. Lokalitetens integritet har fokus på det lokale område uafhængig af det store økologiske netværk. En naturtypes eller en arts gunstige bevaringsstatus skal i henhold til artikel 1, litra e) og i), vurderes for hele dens naturlige udbredelsesområde, dvs. på biogeografisk niveau og dermed på Natura 2000-net-niveau.

Da nettets økologiske sammenhæng imidlertid vil afhænge af bidraget fra hvert enkelt område og dermed af områdets naturtypers og arters bevaringsstatus, vil det altid være nødvendigt at vurdere den gunstige bevaringsstatus på områdeniveau (Europa-Kommissionen 2000 s. 16)

- E. Dermed sagt, at en påvirkning ikke kan anses for uvæsentlig, fordi naturtyper og arter har gunstig bevaringsstatus i andre Natura 2000 områder.

Det er indenfor det enkelte område, at integriteten skal bevares. Integritet er således et områdes modstandsdygtighed og evne til at udvikle sig i retning af en gunstig bevaringsstatus.

- F. Når det skal afgøres om en plan eller et projekt påvirker et områdes integritet skal der således kun tages hensyn til bevaringsmålsætningerne for området (Europa-Kommissionen 2007)

Selv om direktivet ikke indeholder nogen definition på de "*økologiske behov*", viser formålet med og konteksten for artikel 6, stk. 1, at der menes alle de økologiske behov for abiotiske og biotiske faktorer, der er nødvendige for at sikre naturtyperne og arterne en gunstig bevaringsstatus, herunder også deres samspil med miljøet (luft, vand, jord, plantevækst osv.).(Europa – Kommissionen 2000, s. 17)

- G. Enhver svækkelse af de faktorer, der er nødvendige for opretholdelse af naturtyperne på lang sigt, kan betragtes som en forringelse (Europa-Kommissionen 2000 s. 25)

Vurderingen af planer og projekter skal omfatte mulige kumulative effekter. For eksempelvis i forhold til eksisterende belastninger og i forhold til belastninger fra allerede vedtagne planer, som endnu ikke er realiserede, og fra planer og projekter, som foreligger i forslag. Hvor det med den gældende lovgivning har været forudsat, at miljøbelastningen skulle have været nedbragt, f.eks. som følge af generelle miljøkrav, må denne reduktion ikke indregnes i vurderingen af den fremtidige belastning.

Ved anvendelse af forsigtighedsprincippet skal der i henhold til EU-domstolens krav ske en konkret risikovurdering ud fra et konkret skøn.

3.4 Natur- og Miljøklagenævnets administrationspraksis

Natur- og Miljøklagenævnet viser gennem deres sagspraksis og i særdeleshed gennem principielle afgørelser, hvordan kommunerne skal administrere gældende dansk lovgivning i forbindelse med Natura-2000 områder. Alle sager er underlagt en selvstændig sagsbehandling med et individuelt skøn. Dog er der en række overordnede linjer, som altid er gældende. Følgende er et udtræk af klagenævnets administrationspraksis. Da klagenævnet sjældent kommer med generelle bemærkninger er nedenstående Naturafdelingen i Sønderborg Kommunes tolkning af nævnets afgørelser.

- Natur- og Miljøklagenævnet kræver efter gældende lovgivning en habitatvurdering ved nærhed til Natura 2000. Dette i særlig grad når bevaringsmålsætningen ikke er opfyldt.
- Natur- og Miljøklagenævnet stiller ikke spørgsmål ved kommunernes brug af beregnede depositioner fra Husdyrgodkendelse.dk. Der er således ikke registreret nogen fastsat nedre grænse for beregnede værdier trods beregningsusikkerheder.
- Natur- og Miljøklagenævnet anvender naturtypernes grænseværdier som afskæringskriterier.
- Natur- og Miljøklagenævnet sigter i flere sager mod, at nedre grænseværdi for naturtyper ikke overskrides.
- Natur- og Miljøklagenævnet anfører, at der skal ske en forebyggelse af forringelser, som kan hindre opnåelse af miljømål. Dette er i særlig grad fremhævet i forhold til vandplanerne. Det bunder i at miljømålslovens § 11 og 12 er formuleret som

generelle miljømål, der principielt ikke er afhængige af den mere specifikke målfastsættelse i vandplanerne (H.T. Anker 2009).

- Natur- og Miljøklagenævnet anfører, at der skal ske en forebyggelse af forringelser, som kan hindre opnåelse af miljømål med henvisninger til trusselsvurderinger af udpegningsgrundlag i Natura 2000.
- Natur- og Miljøklagenævnet anvender vurdering af totalbelastningens påvirkning af Natura 2000
- Natur- og Miljøklagenævnet anvender eksisterende lovlige drift i deres betragtning af kumulative effekter
- Miljøministeriet meddeler afslag til sager med nedgang i den negative påvirkning (nedgang i ammoniak emission) uden at stille krav om indgreb overfor eksisterende lovlige aktivitet.

Følgende afsnit er en forståelsesmæssig uddybning af ovenstående sagspraksis hos miljøklagenævnet.

3.4.1 Mulig ændring i dansk lovgivning på baggrund af nye domme ved EU-domstolen

Nyeste sager ved EU domstolen kan resultere i ændret administrations-praksis hos Natur- og Miljøklagenævnet således, at eksisterende aktivitet hovedsageligt skal administreres selvstændigt i overensstemmelse med habitatdirektivets artikel 6 (2). Det betyder, at væsentlige påvirkninger fra eksisterende kilder skal nedbringes så det ikke påvirker væsentligt på Natura 2000. Hvis den eksisterende aktivitet ikke vurderes at udgøre et væsentligt problem for Natura 2000 området skal en evt. plan eller projekt vurderes i forhold til art. 6 (3). Efter artikel 6 (3) skal der meddeles afslag, hvis netop det ansøgte projekt selvstændigt eller i sammenhæng med andre foreliggende planer og projekter kan påvirke Natura 2000 området væsentligt.

Efter den gældende danske lovgivning er det fortsat således, at der foretages en vurdering af det ansøgte projekt sammen med en vurdering af det eksisterende anlæg og det hele vurderes udelukkende i forhold til habitatdirektivets artikel 6(3).

3.5 Anvendelse af depositionsregninger (husdyrgodkendelse.dk)

Natur- og Miljøklagenævnet har gentagne gange udtalt, at beskyttelsesniveauet i bilag 3 fra husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen ikke i sig selv dokumenterer, at et Natura 2000-område ikke påvirkes væsentligt. Kommunen skal derfor i alle tilfælde vurdere, om der er konkrete omstændigheder i den enkelte sag, der begrundes, at naturområder trods beskyttelsesniveauet vil kunne påvirkes væsentligt ” (Miljøministeriet 2009).

Natur- og Miljøklagenævnet har indtil dato ikke stillet spørgsmål ved beregningsmetodikken i husdyrgodkendelse.dk. Anvendelse af beregningsmetoden er således en del af retsgrundlaget som kommunerne skal anvende i deres administration. Den 6. april 2011 kom der nyt lovkrav om ny beregningsmetode til depositionsregninger. Den ændrede beregningsmetode viser store forskelle med tidligere beregningsmetode i beregnede depositionsverdier. Sønderborg kommune har flere gange henvendt sig til helpdesk i husdyrgodkendelse.dk. Det har ikke været muligt at få en forklaring på de store og væsentlige forskelle. Kommunerne har i dag ikke mulighed for at gå dybere ind i beregningerne. Det er således ikke muligt at kontrollere beregnede verdier.

Husdyrgodkendelse.dk viser udelukkende beregnede depositionsverdier med 1 decimal. 0,0 kgN/ha/år er således et udtryk for værdier i intervallet (0,049 – 0,00)

DMU har i flere omgange redegjort for beregningsmetodens usikkerhed, fejl og mangler. Beregningsmetoden giver i dag et estimat for depositionen der er behæftet med stor fejlmargen (op til 120 %). En vurdering af måleusikkerhed går begge veje dvs. ”både halvt så meget og dobbelt så meget”.

Miljøministeriet har i husdyrbrugslovens bilag 3 anført afskæringskriterier på 0,2 kgN/ha/år. Natur- og Miljøklagenævnet har i sag 130-00077 vist, at nævnet kræver en konkret begrundelse for anvendelse af afskæringskriterier mere end afskæringskriteriets størrelse.

DMU, Miljøstyrelsen og Klagenævnene anvender depositionsregninger med nøjagtighed på en decimal. Det betyder at nul defineres som en beregnet værdi på mindre end 0.05 kg N/ha/år

Der foreligger ikke tvivl om, at beregningerne langt fra giver et retvisende billede af den reelle deposition, men det er den påkrævede beregningsmetode. Konkrete vurderinger, som inddrager beregninger af deposition, giver ikke anledning til anmærkninger om fejl og mangler i kommunens sagsgang hos Natur- og Miljøklagenævnet.

3.6 Grænseværdier/tålegrænser

Når næringsstofftilførslen til et naturligt eller seminaturligt økosystem overstiger en kritisk grænse, er der tale om ”overgødsning” eller eutrofiering. Man taler om økosystemets tålegrænse over hvilken specifikke processer vil ændre sig, og følsomme arter på sigt vil forsvinde fra lokaliteten. For terrestriske økosystemer kan store næringsstofftilførsler have væsentlige negative konsekvenser. De fleste terrestriske økosystemer er som udgangspunkt fattige på kvælstof. Plantearter, som er hjemmehørende i disse naturtyper er således tilpasset lave koncentrationer af kvælstof. Denne tilpasning gør nøjsomme plantearter konkurrencedygtige i forhold til mere kvælstofkrævende arter. Frø af kvælstofkrævende arter tilføres hele tiden fra omkringliggende områder ved transport med vind eller dyreliv. Stiger tilførslen med kvælstof så bliver de hidtil veltilpassede nøjsomme plantearter relativt mindre konkurrencedygtige, og de vil efterhånden bukke under for de hurtigere voksende kvælstofkrævende arter. De kvælstofkrævende plantearter vokser sig hurtigt store og skygger for de nøjsomme arter. Mosser, laver, lyng, orkideer og andre lavt eller langsomt voksende og lyskrævende blomster bliver udkonkurreret og forsvinder, mens især græsser og kraftige urter, der er bedre til at udnytte næringsstoffoverskuddet, til gengæld får en betydelig udbredelse. Dermed reduceres artsrigdommen og naturtyperne kommer til at ligne hinanden stadig mere. Med skiftet i vegetationen sker der ligeledes et skift i det tilhørende dyreliv. Samtidig med den øgede vækst sker der en øgning af kvælstofindholdet i planternes væv. I takt med at blade og andre plantedele afsættes, sker der dermed også en opbygning af organisk bundet kvælstof og kulstof i jordbunden. Denne opbygning kan føre til en øget mineralisering, hvor organisk kvælstof omdannes til ammonium og nitrat, hvorved risikoen for udvaskning øges. Udvasning af nitrat kan igen føre til en forsuring af jorden, som ligeledes kan påvirke konkurrencen mellem forskellige plantearter, som kan resultere i, at følsomme arter går tilbage eller helt forsvinder. En forøget kvælstofmængde i planternes væv kan ydermere påvirke deres følsomhed over for insektangreb og forskellige sygdomme. Insekterne har i denne forbindelse en præference for planter med højt kvælstofindhold. Endelig kan en øget kvælstoftilførsel gøre planterne mere følsomme over for klimastress. Virkningerne kan være forskellige for forskellige plantearter, og også derved kan sammensætningen af arter i et økosystem

ændres. Ændringer i de terrestriske økosystemer kan ske gradvist over lang tid, men kan også udløses hurtigt gennem andre samtidige påvirkninger (DMU faglig rapport nr. 774 2010).

I enkelte sager har klagenævnet vurderet merbelastning af Natura 2000 områder. Natur- og Miljøklagenævnet vurderede, at en merbelastning af Natura 2000 med henholdsvis 0,8 og 1 kg N/ha/år ikke kunne tillades (130-00057 og 130-00146).

I sagen 130-00057 vurderede Natur- og Miljøklagenævnet, at der ikke kunne meddeles godkendelse til en øget belastning på 1 – 2 kgN/ha/år til et rigkær så den samlede belastning blev 19 kg N/ha/år da den nedre tålegrænse for rigkær var overskredet (15 – 25 kgN/ha/år).

I sagen 130-00176 vurderede Natur- og Miljøklagenævnet, at der ikke kunne meddeles godkendelse til en øget belastning på 0,0-1,8 kg N/ha/år til overdrev så den samlede belastning blev op til 16,9 kgN/ha/år da den nedre tålegrænse for overdrev var overskredet (10-20 kgN/ha/år).

I andre sager har nævnet vurderet, at der ikke kan tillades en merbelastning, da det efter alt at dømme vil modvirke målopfyldelse af de miljømål, som fremgår af udkast til vand – og naturplaner (i overensstemmelse med miljømålslovens § 11)

Et eksempel (103-00759) er afslag på øget belastning med kvælstof på mellem 0 - 1.1 tons til Natura 2000 havområde svarende til maksimalt 1 promille af nettotransporten i farvandet.

Citat: "Det kan således ikke uden rimelig tvivl fastslås, at enhver yderligere tilførsel af næringssalte ikke vil påvirke opretholdelsen af en gunstig bevaringsstatus for de beskyttede naturtyper negativt. Flertallet finder derfor ikke, at der kan meddeles tilladelse til en øgning af udledningen af næringssalte fra Kongsnes Havbrug på det foreliggende grundlag."

I anden sag med udledning til vandmiljøet udtaler Natur- og Miljøklagenævnet citat: "Nævnet finder derfor, at det bør sikres, at tilførslen af næringssalte fra husdyrbruget til Nakkebølle Fjord ikke forøges, således at forudsætningen for en opfyldelse af de miljømål for vandområdet, som i henhold til miljømålsloven skal være opfyldt i 2015, ikke forringes." 130-00062

Ovenstående sager kan tolkes således, at Natur- og Miljøklagenævnet i deres vurdering fokuserer på, at planer og projekter ikke må påvirke i en grad så det senere kan stride imod opnåelse af vandplanernes miljømål med henvisning til trusselsvurderinger i udkast til naturplaner.

I en anden sag viser Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse, at naturtypernes grænseværdier for, hvornår naturtyperne kan ændre tilstand i væsentlig grad skal anvendes i vurderingerne af planer og projekter.

Citat: "Natur- og Miljøklagenævnet har foretaget samme vurdering som ovennævnt af et overgangsrigkær ca. 1400 meter øst for bedriftsbygningerne. Bedriftens samlede direkte ammoniakpåvirkning er 0,2 kgN/ha/år. Tålegrænsen for rigkær er 15-25 kgN/ha/år. Idet baggrundsbelastningen for Gribskov kommune er 14,86 vurderer nævnet ikke, at en merbelastning af ammoniak fra bedriften vil bidrage til tilstandsændringer".130-00184.

Sagen viser angiveligt, at nævnet i den konkrete sag vurderer, at der samlet set kan påføres yderligere ammoniakpåvirkning så længe den nedre grænseværdi ikke er overskredet væsentligt.

Det er særligt tilfældet for de naturtyper, som fremgår af den nationale status for naturtyperne til Europa Kommissionen – herunder forskellige kær og overdrevstyper. Citat: "Nævnet har herved lagt vægt på, at den nedre tålegrænseværdi for rigkær er overskredet og at det af DMU's rapport over den nationale status for rigkær til Europa Kommissionen fremgår, at naturtypen rigkær som habitattype er i tilbagegang i landet" (130-00057).

Natur- og Miljøklagenævnets praksis viser endvidere, at deponering af kvælstof til områder, hvor naturtypers nedre tålegrænser er overskredet kan være et problem. Derfor er depositionsregninger, baggrundsbelastning og tålegrænser centrale elementer i en habitatvurdering.

DMU vurderer i en rapport om effekter af øgede kvælstoftilførsler på miljøet i danske fjorde side 47 at enhver stigning i kvælstof til et fjordområde vil påvirke systemet i negativ retning og fjerne systemet fra målet om god økologisk tilstand. Det samme forhold vil være gældende i terrestriske systemer.

3.7 Total- og merbelastning

Natur- og Miljøklagenævnet har i flere sager udtalt sig om totalbelastningen og merbelastningen af naturtyper på Natura 2000 områders udpegningsgrundlag med ammoniak.

Citat: "Nævnet har ikke fundet anledning til at tage stilling til klagers synspunkt, da der ikke er stillet skærpet vilkår om nitratudvaskning. Det bemærkes, at hvis en ansøgt udvidelse eller ændring kan påvirke et habitatområde, så er det husdyrbrugets samlede påvirkning, der skal indgå i vurderingen af, hvorvidt habitatområdet påvirkes væsentligt." 130-00241

Herunder skal baggrundsbelastningen for ammoniak og tålegrænser heraf for den specifikke naturtype indgå i vurderingen, og udover merdepositionen skal den samlede ammoniakpåvirkning fra husdyrbruget også indgå i overvejelserne.

130-00030

Af ovenstående fremgår, at der i vurdering af planer og projekter skal vurderes om den samlede udledning af ammoniak udgør et væsentligt problem.

DMU beskriver i rapporten om effekter af øgede kvælstoftilførsler på miljøet i danske fjorde side 44-45 at "Den målbare effekt indtræffer jo ikke kun som følge af den sidste halvdel – ergo har den første halvdel også en effekt, den kan blot ikke eftervises med de usikkerheder, der er i biologiske systemer samt år- til år variationer i f. eks. Klima" og at "den eneste situation, hvor en øget tilførsel kan tænkes ikke at påvirke miljøet negativt, er, hvis et område allerede opfylder kravene til god økologisk tilstand med rimelig margin". Det samme forhold vil være gældende i terrestriske systemer mht. grænseværdier og gunstig bevaringsstatus.

3.8 Væsentlighedsvurdering

Europa-Kommissionen beskriver i rapporten "Forvaltning af Natura 2000-områder Habitatdirektivets artikel 6 92/43/EØF, Generaldirektoratet for Miljø" side 31, at et tab på 100 m² af en naturtype kan være væsentligt for et lille område for en sjælden orkidé, mens et tilsvarende tab i et udstrakt steppeområde kan være uvæsentligt.

Naturafdelingen i Sønderborg Kommune vurderer, at der med denne udmelding er mulighed for mindre påvirkninger – uvæsentlige påvirkninger.

Naturafdelingen i Sønderborg Kommune vurderer endvidere, at sådanne uvæsentlige påvirkninger kan være væsentlige når f.eks. naturtyper og arters tålegrænser er overskredet.

Når næringsstofftilførslen til et naturligt eller seminaturligt økosystem overstiger en kritisk grænse, er der tale om "overgødskning" eller eutrofiering. Man taler om økosystemets tålegrænse over hvilken specifikke processer vil ændre sig, og følsomme arter på sigt vil forsvinde fra lokaliteten (DMU 2010)

Her henvises endvidere til DMU citat: "Virksomheden af længerevarende, forøget kvælstoftilførsel til en skov forventes at gennemløbe flere faser. Til at begynde med er skoven i stand til at optage kvælstoffet. Herefter sker der en mætning, og overskuddet udvaskes. I den første fase forøges træernes tilvækst, men snart påvirkes skovbundens vegetation, og efterhånden falder produktionen som følge af stress og sygdomme". (DMU 2007). En hver yderligere belastning ud over naturtypens øvre tålegrænse vil bidrage til at der på længere sigt sker væsentlige ændringer i naturtypen.

I den nuværende bekendtgørelse er der angivet værdier i beregningspunkter nærmest husdyrbruget.

- Citat: "Afstanden måles i forhold til det mest kritiske naturpunkt, i henhold til det fastlagte beskyttelsesniveau i de ammoniakfølsomme naturtyper i Natura 2000-området. Det mest kritiske naturpunkt vil typisk være kanten af naturområdet nærmest de største staldanlæg, idet ammoniakbelastningen her må antages at være størst. Der kan dog være tilfælde, hvor påvirkningen fra andre husdyrbrug på grund af ovenstående kumulationsregel bevirker, at det mest kritiske naturpunkt er placeret andre steder, herunder også inde i selve naturområdet". (Bek. Om ændring af bek. Om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug)

Naturafdelingen i Sønderborg Kommune vurderer, at denne beregningsmetode ikke til fulde efterlever habitatdirektivets krav om konkret vurdering i det beregningsmodeller ikke erstatter pligten til at foretage en konkret vurdering af det ansøgte. Derfor er der udviklet en metode til at vurderer, hvor meget af naturtyperne, som bliver påvirket.

I en vurdering af, hvor stort et areal af de enkelte naturtyper, der evt. kan belastes med atmosfærisk kvælstof fra en lokal kilde, indgår følgende elementer:

- Naturtypernes tålegrænseinterval
- Viden omkring den samlede baggrundsdeposition
- Den arealmæssige belastning af de enkelte naturtyper
- Den bestandsmæssige (antal lokaliteter) belastning af de enkelte naturtyper

I vurderingen af, hvor meget af det samlede naturareal, som kan påvirkes i mindre grad uden, at påvirkningen er væsentlig, er der anlagt et forsigtighedsprincip, der ikke tillader overskridelser af naturtypernes øvre grænseværdi i kombination med et lighedsprincip. "Lighedsprincippet" er et element som Naturafdelingen i Sønderborg Kommune har udviklet som et element i en overordnet administrationspraksis som supplement til den eksisterende lovgivning.

Princippet inddrager alle eksisterende husdyrbrug indenfor 4 km fra Natura 2000 området (lokale kilder) med en nuværende målbar deposition (med bedste staldsystem) til randen af Natura 2000 området. De 4 km er sat som grænse i det erfaring viser, at der sjældent er

målbar deposition ud over denne afstand fra kilden.

Lighedbetragtningen går ud på, at alle skal have samme ret til at påvirke en foruddefineret arealmæssig andel af de enkelte naturtyper på udpegningsgrundlaget ud fra en konkret vurdering af, hvor stor en andel, der kan belastes yderligere uden, at det er væsentligt.

Det betyder i det konkrete tilfælde ved Lilleskov og Troldmose, at de ca. 15 husdyrbrug indenfor 4 km zonen, hver kan belaste maksimalt 5 % af arealet i overensstemmelse med de belastninger angivet i husdyrgodkendelseslovens bilag 3.

Muligheden for at belaste en habitatnaturtype indenfor natura 2000 bortfalder dog muligvis som førnævnt, hvis den øvre tålegrænse for naturtypen beregningsmæssigt er overskredet mht. luftbårent kvælstof.

Af Bek. om ændring af bek. Om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug fremgår følgende Citat: "Kommunen skal for hver ansøgning foretage en konkret vurdering, jf. §§ 27 og 29 i lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug, og kan på den baggrund i særlige tilfælde beslutte sig for at stille vilkår med baggrund i bilag 4, der rækker udover det beskyttelsesniveau, der fremgår af dette bilag, jf. § 11, stk. 2-4. Dette vil være aktuelt, hvis der helt undtagelsesvist vurderes at være naturområder, der efter kommunalbestyrelsens vurdering ikke beskyttes tilstrækkeligt af det fastsatte beskyttelsesniveau. Det påhviler kommunen, som en del af denne vurdering, at vurdere konkret, om en ansøgt aktivitet vil være i overensstemmelse med habitatdirektivforpligtelserne. For så vidt angår ammoniakpåvirkningen af ammoniakfølsom natur omfatter dette alene situationer, hvor naturområdet ikke er korrekt kortlagt i forbindelse med Natura 2000-planlægningen, og Naturstyrelsen har oplyst, at områdets status i kortlægningen vil blive ændret i en kommende opdatering af kortlægningen.

Bekendtgørelsens beskyttelsesniveau for ammoniakpåvirkningen er fastsat ud fra bedste videnskabelige viden, som sikrer, at med overholdelse af dette beskyttelsesniveau vil der ikke kunne påvises en biologisk ændring af naturområderne. Kommunen kan derfor kun give afslag i en situation, hvor det på et konkret eksperimentelt videnskabeligt grundlag kan dokumenteres, at ammoniakpåvirkningen fra husdyrbruget vil medføre en påviselig biologisk ændring af dette naturområde, selvom beskyttelsesniveauet i denne bekendtgørelse er overholdt".

Af bekendtgørelsens bilag 3 fremgår hvilke naturtyper der er medtaget som "næringsfølsomme" og hvilke afskæringskriterier de enkelte naturtyper har fået tildelt.

Naturtype kode lovgivning	indenfor Natura-2000	udenfor Natura-2000	udenfor Natura-2000
3150	Næringsrige søer		
9110	Bøgeskov på morbund uden kristtorn		
9130	Bøgeskov på muldbund		
9160	Egeskov og blandet		
91E0	Elle- og askeskove		
skovloven			N følsomme skove (0,5 ha, > 200 år)

Figur 1. Skematisk oversigt over hvilke ammoniakfølsomme naturtyper der er underlagt de særlige afskæringsregler i henhold til Bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug. Oversigten medtager kun de naturtyper, som kan forefindes i Lilleskov og Troldmose.

Naturtyper	Fastsat beskyttelsesniveau
Kategori 1. § 7 stk. 1, nr. 1	Max. totaldeposition afhængig af antal husdyrbrug i nærheden ^{*)} : 0,2 kg N/ha/år ved > 1 husdyrbrug 0,4 kg N/ha/år ved 1 husdyrbrug 0,7 kg N/ha ved 0 husdyrbrug.
Kategori 2. § 7 stk. 1, nr. 2	Max. totaldeposition på 1,0 kg N/ha pr. år.
Kategori 3. Heder, moser og overdrev, som er beskyttet af naturbeskyttelseslovens § 3, og ammoniakfølsomme skove.	Max. merdeposition på 1,0 kg N/ha pr. år. Kommunen kan tillade en merdeposition, der er større end 1,0 kg N/ha pr. år, men ikke stille krav om mindre merdeposition end 1,0 kg N/ha pr. år.

Figur 2. Skematisk oversigt over det fastsatte beskyttelsesniveau for ammoniakfølsomme naturtyper i henhold til Bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug.

Naturafdelingen vurderer, at alle økologiske systemer kan være ammoniakfølsomme når systemets tålegrænse er overskredet.

Naturafdelingen vurderer endvidere ud fra gennemgang af Natur- og Miljøklagenævnets afgørelser og gennemgang af vejledninger fra EU-kommissionen (se afsnit 3.3 – 3.4), at der kan opstilles følgende generelle redskab til vurdering af ammoniakforureningens væsentlighed i forhold til kommunens terrestriske Natura 2000 områder.

3.8.1 Redskab til væsentlighedsvurdering

- Hver enkelt plan og projekt skal vurderes individuelt
- En plan eller et projekt inklusiv den eksisterende lovlige drift må maksimalt påvirke et Natura 2000-området indtil den øvre grænseværdi er nået for naturtyper og arter på områdets udpegningsgrundlag
- En plan eller et projekt må maksimalt påvirke **5 % af arealet** af naturtyper på udpegningsgrundlaget med mere end **0.1 kg N/ha/år**. (dvs. 5 % kan påvirkes med 0.1 – 0.2 kgN/ha/år). Det er en vurdering i forhold til naturtypernes integritet, som er i overensstemmelse med det her nævnte EU retslige princip C.
- En plan eller et projekt må maksimalt påvirke **5 % af lokaliteterne** med naturtyper fra udpegningsgrundlaget med mere end **0.1 kg N/ha/år**. (Dvs. 5 % af

lokaliteterne kan påvirkes med 0.1 – 0.2 kgN/ha/år). Det er en vurdering i forhold til naturtypernes integritet, som er i overensstemmelse med det her nævnte EU retslige princip C.

Negativ påvirkning af mere end 5 % af naturtypens lokaliteter fra en enkelt kilde vurderes at være væsentligt.

- En plan eller et projekt må **ikke påvirke de særligt næringsfølsomme** naturtyper. En hver påvirkning af de følsomme og overbelastede naturtyper vurderes at være væsentlig. (Forvaltningen vurderer på baggrund af måleusikkerhed og med hensyn til forsigtighedsprincippet at beregnede værdier i husdyrgodkendelse.dk på mindre end **0.04 kgN/ha/år** – svarende til værdien 0.0 vil være at betragte som nul).

Naturtype	Tålegrænseinterval Internationale værdier	Følsomhed overfor ammoniak Naturafdelingens vurdering
Strandvold m. flerårige planter (1220)	30-40	Mindre næringsfølsomme
Strandeng (1330)	30-40	Mindre næringsfølsomme
Næringsrig sø 3150	5 - 10	Særligt næringsfølsom
Bøg på mor (9110)	10 - 20	Mindre næringsfølsomme
Bøg på muld (9130)	10 - 20	Mindre næringsfølsomme
Ege- blandskove (9160)	10 - 20	Mindre næringsfølsomme
Elle- og Askeskove (91E0*)	10 - 20	Mindre næringsfølsomme

Figur 3. Skematisk oversigt over naturtypernes tålegrænseinterval for kvælstof målt i kgN/ha/år. De enkelte naturtyper har endvidere fået tildelt en vurderet følsomhed overfor ammoniak.

4 Habitatvurdering

4.1 Screening

Screening skal identificere de sager, der kan indebære en væsentlig risiko for et habitatområde (foreløbig vurdering).

4.1.1 Beskrivelse af projektet

Der er indsendt en ansøgning i www.husdyrgodkendelse.dk. Ansøgningen er baseret på følgende dyrehold på Strelbjervej 9:

4.1.2 Dyretype / antal Staldtype

Dyretype / antal
30 årssøer
650 smågrise (7,3 – 32 kg)
650 slagtesvin (32 – 110 kg)

Produktionen svarer til 29,3 DE.

Husdyrgødningen fra produktionen opbevares i en gyllebeholder på 705 m³. Det beskrevne dyrehold medfører en samlet ammoniakemission på 321 kg N/år.

Anlægget ligger ca. 400 meter sydøst for Natura 2000 område nr. 104 Lilleskov og Troldmose, bestående af habitatområde H189. Anlægget ligger endvidere ca. 1,3 km syd for Natura 2000 område nr. 197 Flensborg Fjord, Bredgrund og farvandet omkring Als bestående af Habitatområde H173 og Fuglebeskyttelsesområde F64.

Depositionsberegninger for kvælstof til det nærmeste terrestriske Natura 2000 område viser, at anlægget totalt set vil deponere kvælstof i natura 2000 området. For at vurdere om anlæggets påvirkning er væsentlig gennemføres en vurdering vha. habitatproceduren jævnfør habitatdirektivets art. 6 stk. 3. (Rådets direktiv 92/43/EØF) samt habitatbekendtgørelsens § 7 (bek. 408 af 01/05/2007).

Med henvisning til dyreholdets begrænsede størrelse anses støj og forstyrrelser ikke som en mulig væsentlig påvirkning. Der er ikke identificeret andre mulige væsentlige påvirkninger fra ansøgte anlæg på Natura 2000 arealer end kvælstofdeposition og udledning af næringsholdigt overfladevand fra befæstede arealer.

4.2 Natura 2000 område 197, Flensborg Fjord, Nybøl Nor og Farvandet omkring Als

4.2.1 Områdebeskrivelse

Natura 2000-området består af habitatområde H173 og fuglebeskyttelsesområde F64, det samlede område har et areal på 64.922 ha. Flensborg Fjord er i forvejen udpeget som fuglebeskyttelsesområde (F64).

Område H173 består af dels en "gammel" udpegning, som rummede 1.110 ha omkring Bredgrund og dels en "ny" udpegning, som nu også inkluderer Flensborg Fjord og Farvandet omkring Als.

Habitatområdets beliggenhed i forhold til Strelbjergvej 9 er vist på bilag 1. De generelle retningslinjer om beskyttelse af området mod forringelser gælder hele området. Området omkring Bredgrund udgør 1.110 ha og ligger på søterritoriet, ca. 3 km sydøst for Kegnæs Fyr. Det er en sandet/stenet grund, med vanddybder mellem 4 og 8 meter. Udpegningsgrundlaget er sandbanker med vedvarende vanddække og rev. Revene er værdifulde som levested for mange forskellige havorganismer (alger, muslinger, snegle, børsteorme og fiskeyngel). Det vurderes ud fra en videobesigtigelse, at naturtypen rev er noget medtaget af tidligere tiders stenfiskeri. Forekomsten af naturtyperne er blandet med spredte stenforekomster og sandområder. Der er spredt, usammenhængende ålegræsvegetation ned til 5,5 meters dybde og meget spredte områder med blåmuslinger uden bankedannelser.

4.2.2 Områdets udpegningsgrundlag

Udpegningsgrundlag	Naturtype-/arstnr.
Sandbanke	1110
Rev	1170
Marsvin	1351

Figur 4. Udpegningsgrundlag for Natura 2000 område nr. H173

Natura 2000-område nr. 197, H173 og F64

Udpegningsgrundlag	Bevaringsstatus	Vidensgrundlag	Trusler	Mulige virkemiddel
Sandbanke (1110)	Ukendt	? – ikke kortlagt	Næringsstoffer mm	Vandplaner
Rev (1170)	Ukendt	? – ikke kortlagt	Næringsstoffer mm	Vandplaner
Marsvin (1351)	Ukendt	mangler	Ukendt	Ukendt

Figur 5. skematisk oversigt over udpegningsgrundlaget for Natura 2000-område nr. H173. Alle oplysninger stammer fra "forslag til Natura 2000- plan 2009 – 2015". For hver naturtype og art er der anført naturtypenr. og artsnr. For hver naturtype og art er det angivet om der er udviklet et tilstandsvurderingssystem. For hver naturtype og art er der angivet en bevaringsprognose for gunstig bevaringsstatus og om naturtypen eller arten er truet af kvælstofdeposition. Naturtyper med * angiver, at der er prioriterede naturtyper.

4.2.3 Vurdering

Naturafdelingen i Sønderborg Kommune vurderer ud fra ovenstående trusselvurdering fra Forslag til Natura 2000-plan for Natura 2000- område nr. 197, at det ansøgte projekt ved Strelbjergvej 9 ikke har nogen væsentlig påvirkning mht. ammoniakdeposition. Trusselvurderingen nævner ikke ammoniakdeposition som en trussel for områdets udpegningsgrundlag.

Den evt. påvirkning fra befæstede arealer med næringsstoffer mm vurderes endvidere for uvæsentlig i det der stilles vilkår i udledningstilladelsen. Vilkårene i udledningstilladelsen betyder, at der maksimalt må udledes næringsstoffer i overensstemmelse med Regionplan 2005 – 2016, hvor kravet til spildevandsrensning i det åbne land, hvor der er en forureningsfølsom recipient, er en maksimal udledning på 5 mg N /l. Til sammenligning er der krav til udledning fra rensesanlæg på 8 mg N/l. Heraf må NH₃ (NH₄⁺) maksimalt være 2 mg/l.

4.3 Natura 2000 området Lilleskov og Troldmose

4.3.1 Områdebeskrivelse

Natura 2000-området har et areal på 105 ha og afgrænses som vist på bilag 2. Arealet er statsejet (Naturstyrelsen). Natura 2000-området består af Habitatområde nr. H189.

Området ligger på nordøstkysten af Als, nord for Guderup. Alle arealer indenfor habitatområdet er statsejede (Skov- og Naturstyrelsen). Habitatområdet udgøres af salt- og ferskeng afsnøret fra Lillebælt af en høj rullestensstrandvold. Engene går over i sumpskog, som i områdets sydligste del fortsætter i løvskog på kuperet randmoræne. Elle- og askeskov forekommer i smalle bræmmer langs vandløbene, hvor disse ikke er nedskåret i terrænet, primært i den nordvestlige del og omkring vældpartier, som er jævnt fordelt i den lave del af skoven. Høje marker udenfor skoven dyrkes i normal omdrift. Arealet øst for habitatområdet er et kendt levested for rørhøg, som yngler lige udenfor afgrænsningen. Hvepsevåge er observeret over den tilgrænsende højskov i yngletiden, ligesom rød glente og fiskeørn er observeret enkelte gange i Troldmose området. I Bosted Made er der fundet skæv vindelsnegl, og i Fjordmosen umiddelbart øst for habitatområdet er der fundet sumpvindelsnegl. Troldmose ligger i et område, der indtil for få år siden rummede en af Danmarks største koncentrationer af løvfør. Bestanden er gået stærkt tilbage pga. tilgroning. I umiddelbar tilknytning til området findes der gode rigkærs- og strandengslokaliteter.

Natura 2000-området ligger i Sønderborg Kommune og indenfor vandplanområdet hovedvandområde Lillebælt.

4.3.2 Områdets udpegningsgrundlag

Udpegningsgrundlag	Naturtype-/arstnr.
Strandvold m. flerårige planter	1220
Strandeng	1330
Næringsrig sø	3150
Bøg på mor	9110
Bøg på muld	9130
Ege- blandskove	9160
Elle- og Askeskove	91E0 Prioriteret naturtype
Stor Vandsalamander	1166
Skæv vindelsnegl	1014

Figur 6. Udpegningsgrundlag for Natura 2000 område nr. 189

4.3.3 Områdernes tilstand, trusselvurdering

Af basisanalyserne og udkast til naturplaner fremgår den vurderede tilstand for naturtyper og arter på områdernes udpegningsgrundlag. Ud fra en trusselvurdering er der i planerne lavet en prognose for bevaringsstatus.

Natura 2000-område nr. H189

Udpegningsgrundlag	Bevaringsstatus	Vidensgrundlag	Trusler	Mulige virkemiddel
Strandvold m. flerårige planter (1220)	ukendt	? – ikke kortlagt	invasive arter	bekæmpelse
Strandeng (1330)	ugunstig		tilgroning	afgræsning/rydning
Næringsrig sø	ugunstig	Utilstrækkelig	tilgroning	rydning

(3150)		viden		
Bøg på mor (9110)	ukendt	? – ikke kortlagt		
Bøg på muld (9130)	ugunstig		næringsstoffer	gældende lovgivning
Ege-blandskov (9160)	Ugunstig		Næringsstoffer	Gældende lovgivning
Elle- og askeskov (91E0)*	Ugunstig		Næringsstoffer	Gældende lovgivning
Stor Vandsalamander (12004)	ugunstig (vurderet)	Utilstrækkelig viden	Tilgroning	restauration
Skæv Vindelsnegl (100506)	ugunstig (vurderet)		fragmentering/ tilgroning	Udvidelse af areal/rydning

Figur 7. skematisk oversigt over udpegningsgrundlaget for Natura 2000-område nr.H189 Lilleskov og Troldmose. Alle oplysninger stammer fra "forslag til Natura 2000- plan 2009 – 2015". For hver naturtype og art er der anført naturtypenr. og artsnr. For hver naturtype og art er det angivet om der er udviklet et tilstandsvurderingssystem. For hver naturtype og art er der angivet en bevaringsprognose for gunstig bevaringsstatus og om naturtypen eller arten er truet af kvælstofdeposition. Naturtyper med * angiver, at der er prioriterede naturtyper.

4.3.4 Næringsstoffbelastning

Følgende er uddrag fra Forslag til Natura 2000-plan for område nr. H189.

For skovene er den høje ende af tålegrænseintervallerne for kvælstofpåvirkning overskredet for hele arealet(udkast til Natura 2000 planen s. 8).

Prognose (se i øvrigt figur 1)

Bevaringsstatus er ikke gunstig eller vurderet gunstig for nogen af de naturtyper der er på udpegningsgrundlaget (udkast til Natura 2000 planen s. 13)

Prognosen er ugunstig eller vurderet ugunstig for (udkast til Natura 2000 planen s. 13):

- Strandeng primært pga. af kraftig tilgroning med tagrør.
- Bøg på muld, ege-blandskov og elle- og askeskov på grund af luftbåren kvælstofbelastning, idet højeste tålegrænse er overskredet på hele arealet.
- Næringsrig sø og stor vandsalamander, da vandhullerne er under tilgroning.
- Skæv vindelsnegl, da det vurderes at tilgroning og uhensigtsmæssig hydrologi vil kunne true arten i området.

Prognosen er ukendt for:

- Strandvold med flerårige planter og næringsrige søer, da naturtyperne ikke er kortlagt
- Bøg på mor er på udpegningsgrundlaget, men ikke kortlagt

Ud fra ovenstående fremgår det, at skovhabitatnaturtyperne i Lilleskov og Troldmose er væsentligt påvirket af kvælstofdeposition.

Naturtype	Tålegrænseinterval	totaldeposition gennemsnit kg N/ha/år fra Conterra
Strandvold m. flerårige planter (1220)		16,9
Strandeng (1330)	30-40	16,9
Næringsrig sø 3150	5 - 10	Ikke kortlagt
Bøg på mor (9110)	10-20	Ikke kortlagt
Bøg på muld 9130	10 - 20	22,1
Ege- blandskove 9160	10 - 20	22,1
Elle- og Askeskove 91E0*	10 - 20	21,9
Stor Vandsalamander (12004)		
Skæv Vindelsnegl (100506)		

Figur 8. skematisk oversigt over udpegningsgrundlaget for Natura 2000-område nr. 189 Lilleskov og Troldmose. Skematisk oversigt over naturtypernes tålegrænseinterval for kvælstof målt i KgN/ha/år. De enkelte naturtyper har endvidere fået tildelt en beregnet gennemsnitsværdi for kvælstofdeposition ud fra Conterra depositionsregninger.

En nærmere analyse af gennemsnitsværdier for kvælstofdeposition for den enkelte naturtype i Lilleskov og Troldmose viser ud fra Conterras beregninger, at den øvre grænseværdi for samtlige kendte forekomster af skovhabitatnaturtyper i Lilleskov og Troldmose er overskredet (se figur 8)(beskrivelse af Conterras beregninger ses i afsnit 4.3.10). Denne vurdering indgår også udkast til naturplan

Citat: "For skovene er den høje ende af tålegrænseintervallerne for kvælstofpåvirkning overskredet for hele arealet" (se kortbilag 3)

4.3.5 Kumulative effekter

4.3.6 Vurdering af det nuværende belastningsniveau fra lokale kilder ved Lilleskov og Troldmose

I forsøg på at anskueliggøre om der eksisterer en konkret problemstilling med eksisterende lokale punktkilders belastning af Natura 2000 med luftbåren kvælstof, er der i det følgende lavet en gennemgang af henholdsvis industriens og landbrugets bidrag.

Ifølge DMU stammer kvælstofforureningen af luften fra to slags kvælstofforbindelser – ammoniak (NH₃) og Kvælstofoxider (NO og NO₂).

Ammoniak

97 % af det totale indhold af ammoniak i atmosfæren stammer ifølge DMU fra kilder i Landbrugssektoren (stalde, gyllebeholdere, marker mm.) De resterende 3 % kommer fra trafik i form af udstødningsgasser fra personbiler med katalysatorer (DMU 2007)

Kvælstofoxider

De vigtigste kilder til kvælstofoxiderne er ifølge DMU forbrændingsprocesser i forbindelse med trafik, kraft-varmeproduktion og industri. I Danmark giver transport det største bidrag, idet ca. 37 % stammer herfra. Hovedparten af udslippene fra industri og energi-/varmeproduktion sker fra høje skorstene. Derfor er koncentrationen af kvælstofoxider tæt ved disse punkter ofte meget lav ved jordoverfladen. Til gengæld spredes disse kvælstofoxider over store afstande inden de afsættes. Det betyder, at danske kilder bidrager til forureningen i udlandet og at selv kilder langt fra Danmark har betydning for

afsætningen af kvælstofforbindelser i danske naturområder. Beregninger foretaget indenfor den atmosfæriske del af NOVANA viser således, at det kun er få % af den danske NOx udledning, som afsættes inden for landets grænser (Ellerman et al. 2007). Udslip fra trafikken sker derimod fra lav højde, og kvælstofoxiderne fra trafikken kan derfor give anledning til høje koncentrationer i luften tæt ved store veje og i byer (DMU 2007)

4.3.7 Industriens bidrag til luftbåret kvælstof

Det er primært virksomheder med forbrændingsprocesser, der bidrager til kvælstofforureningen. Det vil sige virksomheder med fyringsanlæg. En del virksomheder er opvarmet ved egne fyringsanlæg, hvor der bruges enten naturgas eller for få virksomheders vedkommende olie. De fleste af disse anlæg er meget små, og bidrager med meget lidt til kvælstofforureningen. Der er desuden krav om maksimal udledning, som kontrolleres af skorstensfejer. For større anlæg, det vil sige anlæg, der er større end 1 MW og som er indfyret med faste biobrændsler og større end 5 MW og som er indfyret med andet end biobrændsler er alle godkendelsespligtige og der stilles krav til skorstenshøjder og maksimal emission. Typisk vil skorstene være høje og anlæggene vil således ikke bidrage til forurening i nærområdet.

4.3.8 Lokalindustriens kumulative bidrag til luftbåret kvælstof

Inden for 4 km fra habitatområdet ligger kun én større industvirksomhed, Linak der ligger i Guderup ca. 3 km øst for området. Sønderborg Kommunes Miljøafdeling oplyser, at den udledning af kvælstof, der sker fra virksomheden kommer fra virksomhedens naturgasfyr. Miljøafdelingen har ikke oplysninger om mængden af kvælstof, der udledes.

Den forholdsvis store afstand mellem habitatområde 189 og Linak bevirker, at en eventuel deposition med kvælstof fra virksomheden i habitatområdet ikke vil være målbar.

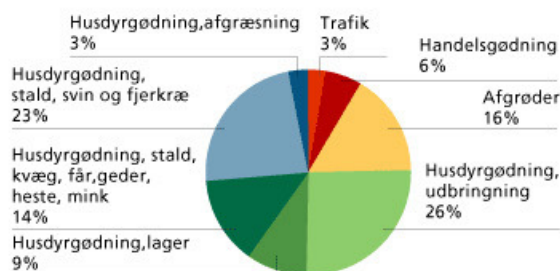
Industriens bidrag til luftforening med kvælstof vurderes at være uvæsentlig i forhold til lokaldeposition.

Miljøafdelingen i Sønderborg Kommune regulerer de miljøgodkendelsespligtige virksomheder i forhold til de trusler, der er relevante for de enkelte habitatområder, det vil sige, at der sker en vurdering af i hvor høj grad udledning fra en ny virksomhed eller fra udvidelse af en eksisterende virksomhed vil påvirke habitatområderne. Kommunen har ikke lovhjemmel til at regulere påvirkningen af habitatområder med kvælstof fra ikke-godkendelsespligtige virksomheder og heller ikke luftforureningen fra trafik i området. Disse bidrag anses dog også uvæsentlige i forhold til de meget lave værdier fra den enkelte punktkilde. Industriens bidrag bør udelukkende anses som et væsentligt problem i forhold til baggrundsbelastningen.

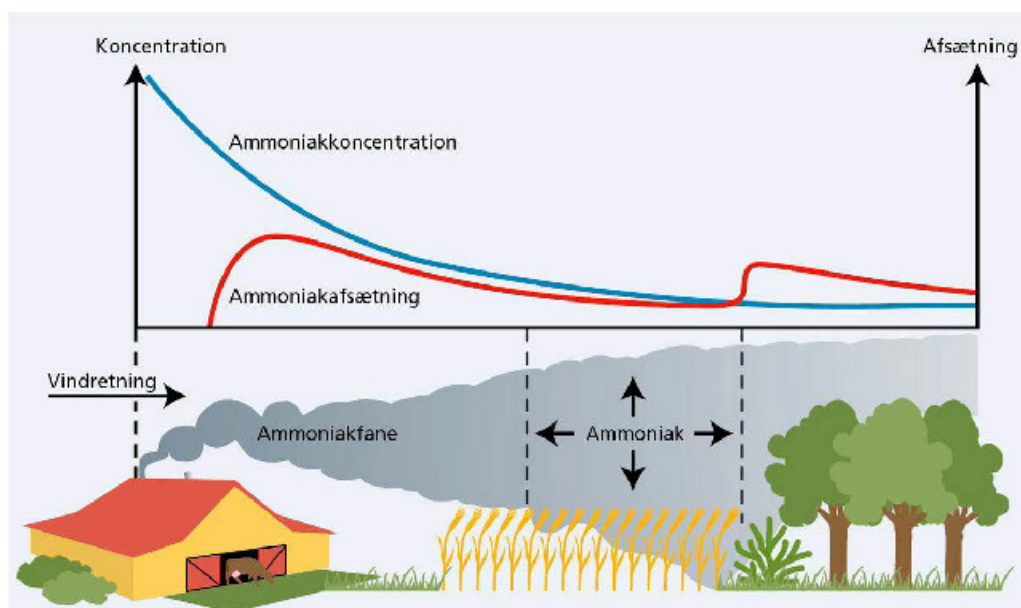
Det er dog ikke muligt at tilskrive de enkelte virksomheder, som ligger langt væk, en væsentlig betydning i forhold til det enkelte Natura 2000 område og derfor bliver forureningen med kvælstofoxider reguleret generelt.

4.3.9 Landbrugets bidrag til luftbåren kvælstof

Landbruget er i dag den største lokale forureningskilde til ammoniakafsætning i naturområderne. Ammoniakken stammer fra flere kilder i landbrugssektoren – se nedenstående figur. Over halvdelen stammer fra landbrugsbygningerne og derfor er placeringen af landbrugene helt centrale i vurderingen af påvirkning af Natura 2000 områder.

Figur 9. Fordelingen af udslip af ammoniak i Danmark 2006 på kilder. Stort set al ammoniak (97 %) kommer fra landbrug hvor det navnlig er husdyrproduktionen der bidrager (DMU 2010)

Figur 10. Illustration af koncentrationsfordelingen nedstrøms fra en landbrugskilde til ammoniak. Springene i afsætningskurven viser betydningen af det skift i ruhed, som sker ved overgangen mellem forskellige overfladetyper, men også forskellen i selve afsætnings-hastigheden til forskellige overfladetyper. (DMU 2010)

4.3.10 Kumulativ vurdering af husdyrbrug i oplandet (4 km) til Lilleskov og Troldmose

Sønderborg Kommune har bestilt Conterra til at udarbejde et kvælstof-depositions-kort med depositions-værdier i 100 meter x 100 meter grid (kortbilag 3) for at få et oplyst sagsgrundlag. Kvælstofdeposition baserer sig på data fra GHI (Gødnings- og Husdyrindberetningen), herunder oplysninger om husdyrart, besætningstype og staldtype samt data fra gødningsregnskabet. Endvidere benyttes der information om landskabets ruhed fra AIS (Areal Informations System) temaet. Data bliver præsenteret i 100 meter celler på baggrund af en i GIS implementeret version af Naturstyrelsens ammoniak regneark. Baggrundsdeposition er beregnet på baggrund af DMU's 30 km grid over målt og

beregnet deposition, og koblet med DMU's standardtal for deposition for det konkrete område. Datasættet er udarbejdet med henblik på at give et overblik over kvælstofdepositionen på detailniveau, specielt den del af depositionen, der kommer fra husdyrhold i nærområdet.

I datasættet er depositionen opdelt i baggrundsdeposition, deposition fra lokale dyrehold op til en afstand på 4 km samt en samlet deposition.

Conterra beregningerne bygger på en nuværende tilstand.

Conterras beregninger viser, at kvælstofpåvirkningen til habitatnaturtyperne i Lilleskov og Troldmose fra lokale kilder er i intervallet 0,2 – 1,7 kg N/ha/år med et gennemsnit på 0,6 kg fordelt over det samlede habitatnaturareal.

Til sammenligning er baggrundsbelastningen beregnet til gennemsnitlig 20,5 med et interval på 16,6 – 21,4 kg N/ha/år.

Ifølge beregningerne fra Conterra er der inden for 4 km fra habitatområde H 189 ca. 15 husdyrbrug, der har en ammoniakemission, der på deres adresse medfører en lokal deposition af kvælstof på mere en 5 kg N/ha/år. Kommunen har ikke adgang til at foretage yderligere beregninger af, i hvor høj grad disse husdyrbrug medvirker til kvælstofbelastningen af habitatområde H189.

Sønderborg Kommune har bestilt DMU til at lave en serie særligt nøjagtige beregninger i udvalgte punkter i kommunens terrestriske habitatområder (DMU vurderer usikkerheden til at være ca. 40 %).

For nærmere beskrivelse af beregningsmetode henvises til faglig rapport fra DMU nr. 774, 2010 afsnit 3, side 18 – 21. (Bilag 4)

For Lilleskov og Troldmose er der beregninger til 2 naturlokaliteter i kanten området. Beregningerne viser en gennemsnitlig deposition på 26,5 kg N/ha/år. Beregningerne viser, at der i den samlede belastning indgår et bidrag fra lokale kilder på 4 kg N/ha/år (tørafset).

De tre undersøgelser (industri beregninger, Conterra beregninger og DMU beregninger) vedr. kumulative belastninger viser samlet set følgende- se kortbilag 3:

- Lokalindustrien udgør en uvæsentlig kilde til lokaldepositionen med kvælstof.
- Beregninger fra Conterra viser, at en gennemsnitlig deposition i habitatnaturtyperne i Lilleskov og Troldmose fra lokale kilder på ca. 0,6 kg N/ha/år. Depositionen fra lokale kilder ligger i intervallet 0,2 – 1,7 kg N/ha/år. Conterra beregner baggrundsbelastningen til at være gennemsnitlig 20,5 kg N/ha/år i habitatnaturtyperne fordelt i intervallet 16,6 – 21,4 Kg N/ ha/år.
- De mest nøjagtige beregninger på lokal skala, foretaget af DMU, viser en gennemsnitlig deposition i habitatområde H189 på 26,5 Kg N/ha/år. DMU beregner belastningen fra lokale kilder til Lilleskov og Troldmose til gennemsnitligt 4 kg N/ha/år.

Ifølge beregningerne fra Conterra sker den største totale kvælstofdeposition i habitatområde H189 i områdets sydvestlige hjørne. Det er også her, bidraget fra lokale kilder er størst. I umiddelbar nærhed til denne del af skoven ligger to husdyrbrug (i en

afstand af 400-800 meter). Totaldepositionen i denne del af habitatområdet er 24,5 kg N/ha/år hvoraf bidraget fra lokale kilder er 1,5-1,8 kg N/ha/år.

4.3.11 Habitatkonsekvensvurdering

Ovenstående betragtninger vedr. lokale kilder til luftbåren forurening med næringsstoffer viser, at husdyrbrug er den eneste kendte lokale kilde.

I de følgende afsnit analyseres det nærmere om Strelbjergvej 9 med det ansøgte projekt kan have en væsentlig effekt på Natura 2000 området – Lilleskov og Troldmose.

Det fremgår af udkast til Natura 2000 plan for Flensborg Fjord, Bredgrund og farvandet omkring Als, at kvælstofdeposition fra lokale kilder ikke anses som et væsentligt problem. Derfor er der i det følgende udelukkende analyseret på påvirkningen af Natura 2000 området: Lilleskov og Troldmose, hvor kvælstofdepositionen er nævnt som et væsentligt problem.

Sønderborg Kommune har en beregnet depositionsverdi i skovbrynet nord for ejendommen. Værdien er beregnet af LandboSyd i Husdyrgodkendelse.dk efter 6. april 2011. Den beregnede værdi i skovbrynet er 0,1 kgN/ha/år.

Følgende er en teoretisk vurdering af depositionen i de enkelte naturtyper i habitatområdet H189 Lilleskov og Troldmose.

Udpegningsgrundlag	Antal registrerede lokaliteter i H189	Antal lokaliteter påvirket af > 0,05 kg N/ha/år
Strandvold m. flerårige planter (1220)	2 (registreret som strandeng)	Med stor sandsynlighed 0
Strandeng (1330)	2	Med stor sandsynlighed 0
Næringsrig sø (3150)	ikke kortlagt	
Bøg på mor (9110)	ikke kortlagt	
Bøg på muld (9130)	9	Muligvis en del
Ege-blandskov (9160)	5	Med stor sandsynlighed 0
Elle- og askeskov (91E0)*	10	Muligvis en lille del

Figur 11. Figuren viser en skematisk oversigt over den vurderede deposition af kvælstof til de enkelte naturtype lokaliteter omfattet af H189 udpegningsgrundlaget. Den arbitrære skala er udviklet som vurderingsværktøj til situationer, hvor der foreligger sparsomme oplysninger om kvælstof depositionens fordeling inde i habitatområdet. Vurderingen bygger på et kendskab til naturtypernes placering og afstand til kilden sammenholdt med erfaringer fra lignende sager.

Udpegningsgrundlag	Samlet areal af naturtypen i Natura 2000 (ha)	Areal af naturtypen påvirket af > 0,05 kg N/ha/år
Strandvold m. flerårige planter (1220)	ukendt	> 0 %
Strandeng (1330)	8,9	> 0 %
Næringsrig sø (3150)	ukendt	≥ 0 %
Bøg på mor (9110)	ukendt	≥ 0 %
Bøg på muld (9130)	35,1	≥ 0 %
Ege-blandskov (9160)	8,7	≥ 0 %
Elle- og askeskov (91E0)*	12,5	≥ 0 %

Figur 12. Figuren viser en skematisk oversigt over den vurderede deposition af kvælstof til de enkelte naturtypers areal omfattet af H83 udpegningsgrundlaget. Skalaen med ca. 0 kgN/ha/år eller mere er udviklet som vurderingsværktøj til situationer hvor der foreligger sparsomme oplysninger om kvælstof depositionens fordeling inde i habitatområdet. Vurderingen bygger på et kendskab til naturtypernes placering, areal og afstand til kilden sammenholdt med erfaringer fra lignende sager.

Sønderborg kommune vurderer, at følgende naturtyper modtager en teoretisk målbar mængde kvælstof (0.05 – 0.1 kgN/ha/år) fra det ansøgte projekt på Strelbjergvej 9:

Bøg på muld (9130), Elle- og askeskov (91E0). Desuden er to naturtyper, hvis tålegrænse er overskredet, ikke kortlagt. Disse naturtyper *kan* også modtage en kvælstof i en mængde, der teoretisk kan beregnes: Næringsrig sø (3150) og bøg på mor (9110).

4.3.12 Påvirkning af områdets integritet

For de kortlagte skovnaturtyperne gælder det, at både de øvre og den nedre grænseværdier for ammoniakdeposition er overskredne som følge af baggrundsbelastningen. Det samme gælder med stor sandsynlighed for den skovnaturtype, der ikke er kortlagt idet baggrundsbelastningen i hele skovområdet er den samme. I de lysåbne områder er baggrundsbelastningen lavere, men stadig høj nok til, at den nedre og den øvre grænseværdi for næringsrig sø (der ikke er kortlagt) vil være overskredet.

Ifølge den beregning Sønderborg Kommune har modtaget fra LandboSYD foretaget i den seneste beregningsmodel fra Husdyrgodkendelse.dk vil gennemførelse af projektet medføre en stigning i den totale deposition på beregningsmæssigt 0,1 kg N/ha/år i den østlige del af habitatområdet. Etablering af det nye ansøgte husdyrbrug ved Strelbjergvej 9 vil altså medføre en ny punktkilde i forhold til habitatområdet, hvor flere af naturtypernes grænseværdier er overskredne. Projektet vil medføre en beregningsmæssig stigning i baggrundsbelastningen på 0,4-0,5 % i forhold til den nuværende totale deposition.

Miljøministeriet har i nyeste bekendtgørelse fastsat en generel depositionsgrænse på 0.2 kgN/ha/år ved mere end 1 husdyrbrug i nærheden.

Citat: "Det mest kritiske naturpunkt vil typisk være kanten af naturområdet nærmest de største staldanlæg, idet ammoniakbelastningen her må antages at være størst." husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen bilag 3.

I henhold til Miljøstyrelsen vil en belastning på < end 0.2 kgN/ha/år beregnet vha. husdyrgodkendelse.dk ikke medføre nogen væsentlig påvirkning af Natura 2000 områder.

Der er endvidere truffet beslutning om i Sønderborg Kommunes Teknik og Miljøudvalg at anvende 0,2 kg N/ha/år som grænse for, hvornår der kan meddeles godkendelse til husdyrbrug.

4.3.13 Alternative løsninger

Det er teknisk muligt at reducere emissionen fra stald og lager yderligere. For skovnaturtyperne er der i udkastet til naturplanen for området ikke er nævnt andre muligheder end reduktion af næringstilførsel og skovnaturtypebevarende drift/pleje som virkemiddel.

4.3.14 Påvirkning af prioriterede naturtyper og arter

Indenfor natura 2000 området er der følgende prioriterede naturtype: Elle- og askeskov (91E0).

Naturtypen Aske-Ellesumpe er spredt i hele habitatområdet. Der er registreret 10 parceller med naturtypen Aske – Ellesumpe i habitatområdet. I den del af habitatområdet, der ligger nærmest Strelbjergvej 9 er der registreret et område med naturtypen. Det vurderes, at der vil være en beregningsmæssig påvirkning af området, der er mindre end 0,1 kgN/ha/år.

Den sandsynlige påvirkning er således uvæsentlig i henhold til den grænse som Miljøministeriet har fastsat i nyeste vejledning og som Teknik og Miljøudvalget i Sønderborg Kommune har vedtaget som afskæringsværdi (0,2 kgN/ha/år)

4.4 Konklusion

Citat: "Bekendtgørelsens beskyttelsesniveau for ammoniakpåvirkningen er fastsat ud fra bedste videnskabelige viden, som sikrer, at med overholdelse af dette beskyttelsesniveau vil der ikke kunne påvises en biologisk ændring af naturområderne. Kommunen kan derfor kun give afslag i en situation, hvor det på et konkret eksperimentelt videnskabeligt grundlag kan dokumenteres, at ammoniakpåvirkningen fra husdyrbruget vil medføre en påviselig biologisk ændring af dette naturområde, selvom beskyttelsesniveauet i denne bekendtgørelse er overholdt" (291 af 06/04 2011. Bek. om ændring af bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug, bilag 3)

Beregningen af kvælstofdeposition fra projektet på Strelbjergvej 9 til det nærmeste habitatområde H189 giver en beregnet værdi på 0,1 kgN/ha/år.

Kommunen har foretaget en konkret vurdering af sagen.

Den sandsynlige påvirkning er således uvæsentlig i henhold til den grænse som miljøministeriet har fastsat i nyeste vejledning og som Teknik og Miljøudvalget i Sønderborg Kommune har vedtaget som afskæringsværdi (0,2 kgN/ha/år).

5 Litteratur

Bech-Bruun 2010a. Referat af MKN-afgørelser vedrørende Husdyrbrug 2009 (til og med maj 2010)

Bech-Bruun 2010b. Habitat- konsekvensvurdering af 7. juni 2010

DMU 2010: Danmarks Miljøundersøgelse, Århus Universitet, hjemmeside, citeret 26.09.2011:
<http://www.dmu.dk/foralle/luft/kvaelstof/kilder/>

Ellermann, T., Andersen, H.V., Bossi, R., Christensen, J., Kemp, K., Løfstrøm, P. & Monies, C. 2010: Atmosfærisk deposition 2008. NOVANA. Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. 74 s.- Faglig rapport fra DMU, nr. 761

Ellermann, T., Andersen, H. V., Bossi, R., Christensen, J., Frohn, L. M., Geels, C., Kemp, K., Løfstrøm, P., Mogensen, B. B., and Monies, C., 2007a, Atmospheric Deposition 2006. NOVANA (In Danish: Atmosfærisk Deposition. NOVANA) National Environmental Research Institute, University of Aarhus, Roskilde, Denmark.

Europa-Kommissionen 2007. Vejledning vedrørende artikel 6, stk. 4, i "habitatdirektivet" 92/43/EØF

Europa-Kommissionen 2002. Assessment of plans and projects significantly affecting Natura 2000 sites, Methodological guidance on the provisions of article 6(3) and (4) of the Habitats Directive 92/43/EEC

Europa-Kommissionen 2000. Forvaltning af Natura 2000-områder Habitatdirektivets artikel 6 92/43/EØF, Generaldirektoratet for Miljø

Europa-Kommissionen 2006. Nature and Biodiversity cases ruling og the European Court of Justice, ISBN 92-79-02561-9, *Printed in Luxembourg*

Frohn, L.M. et al. 2010: Kvælstofbelastning ved udvalgte terrestriske habitatområder i Sønderborg Kommune. Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. 30s. – Faglig rapport fra DMU Nr. 774.

Koester, V. 2009: Naturbeskyttelsesloven, med kommentarer af Veit Koester, Jurist- og Økonomiforbundets Forlag, 1. udgave, 1. oplag, 1491 s.

H.T.Anker 2009. Natur- og Miljøklagenævnets praksis efter lov om miljøgodkendelse af husdyrbrug. MAD 2009.15.

Kammeradvokaten 2010. Vurdering af kvælstofudvaskningen ved miljøgodkendelser til husdyrbrug. J.nr.: 40-2287 SFS/JKA

Kammeradvokaten 2009. Notat vedr. habitatvurderinger J.nr.: 40-2286 JAE

Laursen W.S. 2010. Bemærkninger til habitatvurdering af buskmosevej 16 udarbejdet af Naturafdelingen i Sønderborg Kommune, Videncenter for Landbrug, Plan og Miljø, af 5. august 2010

Miljøministeriet 2009a. Natur- og Miljøklagenævnets praksis i sager om Miljøgodkendelse af husdyrbrug ("praksisnotat", 2. udg.)

Miljøministeriet 2009b. Udkast – Vejledning til bekendtgørelse nr. 408 af 1. maj 2007 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

Miljøministeriet 2009c. Notits – Bilag til notat om Natur- og Miljøklagenævnets praksis i sager om miljøgodkendelser af husdyrbrug af 6. juli 2009

Miljøministeriet 2009d. Notat – (ingen overskrift) af 15. dec. 2009
Bekendtgørelse af lov om miljømål m.v. for vandforekomster og internationale naturbeskyttelsesområder (Miljømålsloven) LBK nr. 932 af 24/09/2009

Miljøministeriet 2009e: Forslag til Natura 2000-plan 2009-2015, Rinkenæs Skov, Dyrehave og Rodeskov, Natura 2000-område nr. 94, Habitatområde H83, Fuglebeskyttelsesområde F68.

Miljø- og Energiministeriet, Skov- og Naturstyrelsen, 2001: Driftsplan for Gråsten Statsskovdistrikt 2001 – 2015, 157 s.

Miljø- og Energiministeriet, Skov- og Naturstyrelsen 2001. Vejledning om administration af internationale naturbeskyttelsesområder, Vejledning til Miljø- og Energiministeriets bekendtgørelse nr. 782 af 1. november 1998 om afgrænsning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder (EF-habitatområder, EF-fuglebeskyttelsesområder og Ramsarområder) med afsnit om habitatdirektivets artikel 12 og 13

Pagh P. 2010a. Nye EU-domme om beskyttelse af Natura 2000-områder mod bestående virksomhed, Tidsskrift for miljø, april 2010 s. 154 – 160

Pagh P. 2010b. Notat om Sønderborg Kommunes Habitatvurdering af Buskmosevej 16, af 5. august 2010

Bekendtgørelse nr. 408 af 1. maj 2007 om udpejning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter (på Retsinformation)

Bekendtgørelse nr. 815 af 27. juni 2007 om klassificering og fastsættelse af mål for naturtilstand i internationale naturbeskyttelsesområder

Bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug, nr. 648 af 18/06/2007
Supplerende vejledning om fastsættelse af yderligere vilkår efter § 29 i lov nr. 1572 af 20/12 2006 om miljøgodkendelser m.v. af husdyrbrug (husdyrgodkendelsesloven)

Bekendtgørelse om udpejning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter, Bek nr. 408 af 01/05/2007

Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug, lov nr. 1572 af 20/12/2006

Miljømålsloven, lov nr. 1756 af 22. december 2006

Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter.

Rådets direktiv 79/409/EØF af 2. april 1979 om beskyttelse af vilde fugle.

Afgørelser ved Natur- og Miljøklagenævnet:

130-00020, 130-00028, 130-00464, 130-00089, 130-00077, 130-00024, 130-00443, 130-00461, 130-00159, 130-00463, 130-00436, 130-00391, 130-00464, 130-00366, 130-00288, 130-00382, 130-00062, 130-00223, 130-00077, 130-00057, 130-00146, 130-00176, 103-00759, 130-00062, 130-00223, 130-00184, 130-00057, 130-00241, 130-00030

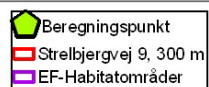
Afgørelser ved EU domstolen:

C-127/02	Kommissionen mod Holland
C-98/03	Kommissionen mod Tyskland
C-6/04	Kommissionen mod England
C-239/04	Kommissionen mod Portugal
C-418/04	Kommissionen mod Irland
C-226/08	Kommissionen mod Tyskland
C-241/08	Kommissionen mod Frankrig

6 Bilag

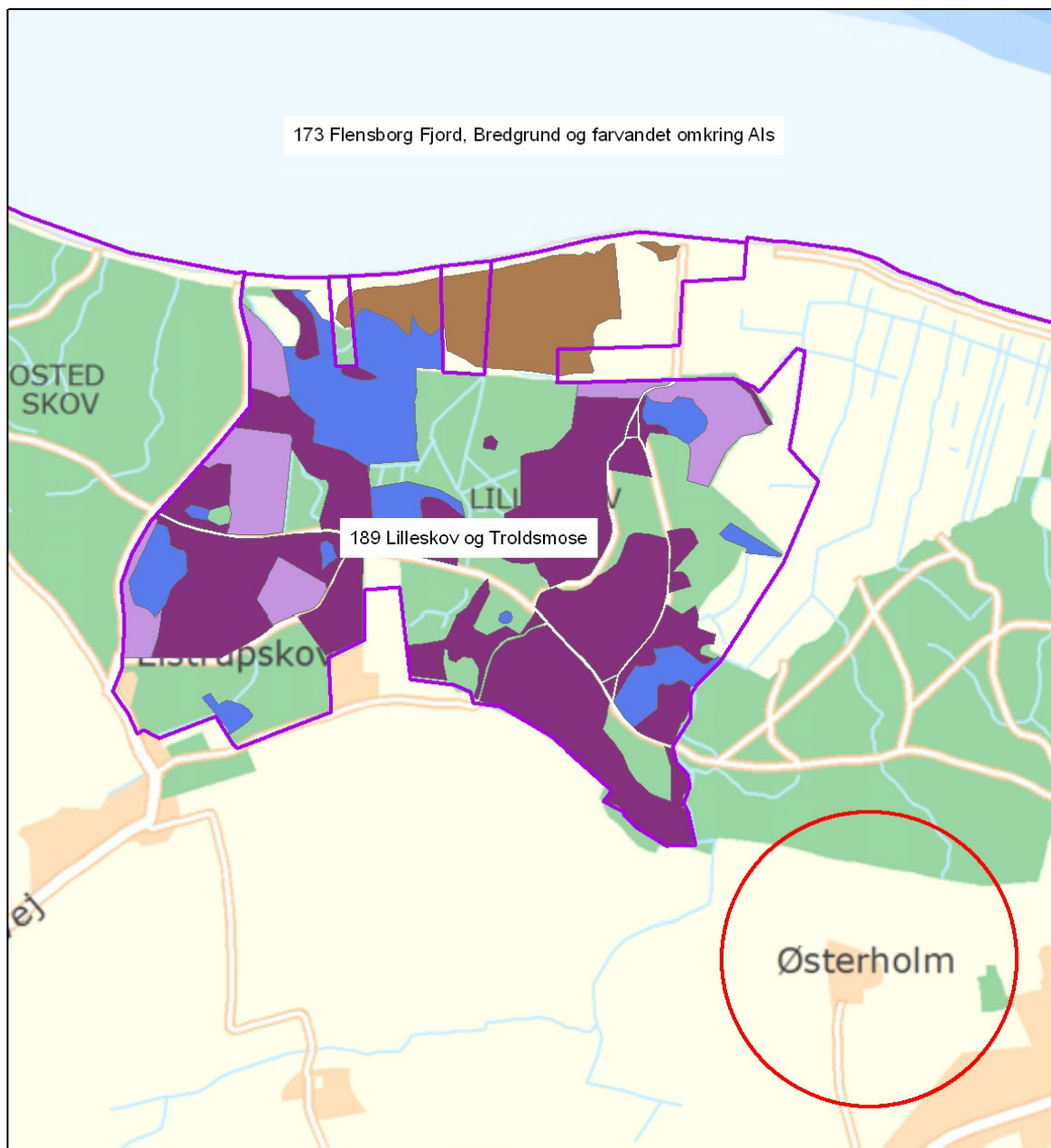
Bilag 1
Oversigtskort
Natura 2000 området
Strelbjergvej 9

Kortbilag
KMS Skærmkort 40
Afdeling
Naturafdelingen
Sagsbehandler:
SJ
Dato: September
2011

0 2.000 Meters

Sønderborg

Bilag 2

Habitatnaturtyper
H189

Strelbjergvej 9

Kortbilag

KMS Skærmkort 40

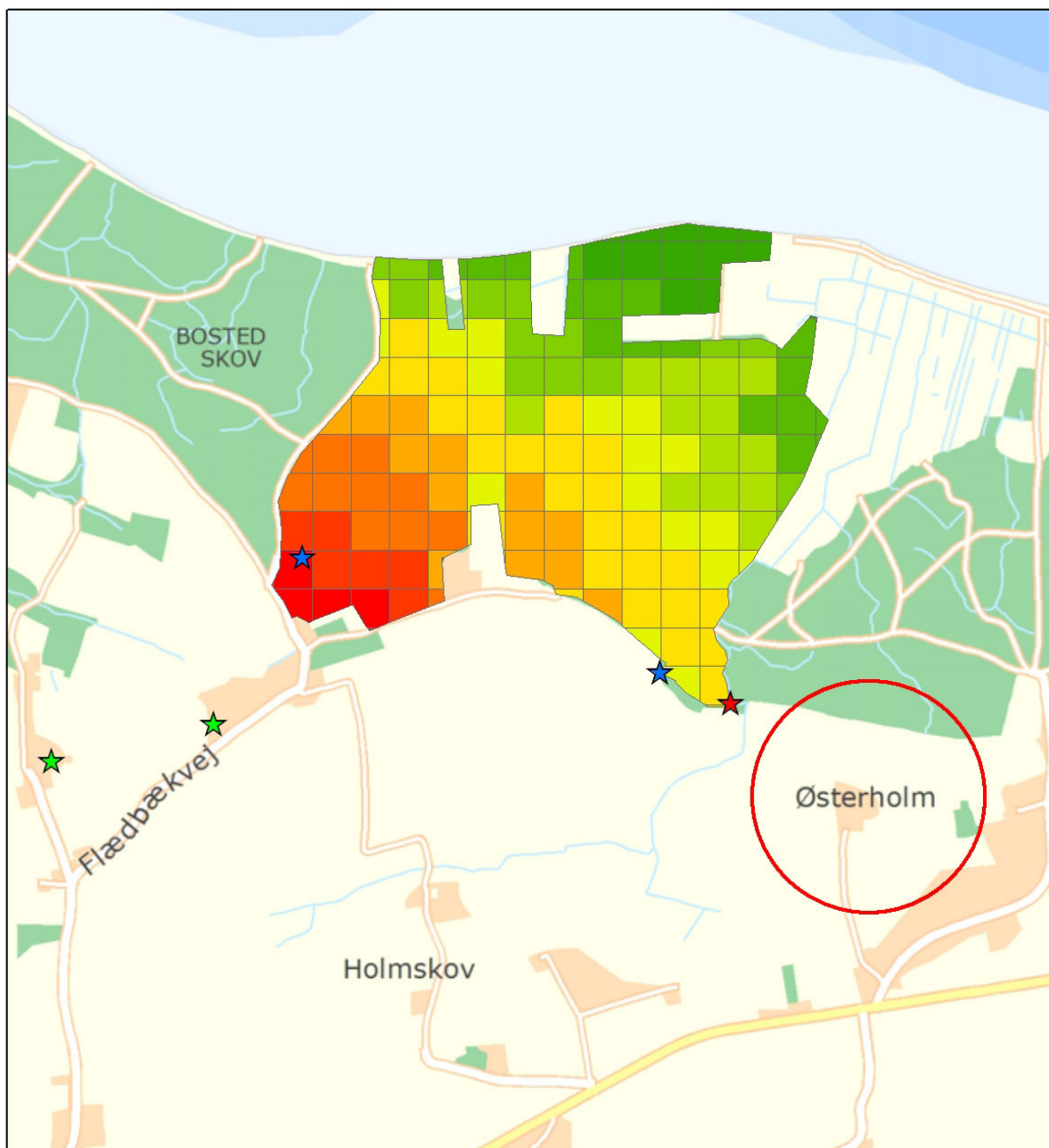
Afdeling
Naturafdelingen

Sagsbehandler:
SJ

Dato: September
2011

0 260 Meters

Sønderborg

Bilag 3

Habitatområde H189

Kvælstofdeposition

Strelbjergvej 9, 300 m

Punkter

★ Beregningspunkt

★ DMU beregningspunkt

★ Husdyrbrug lokal deposition > 5

Udtræk fra Conterra

LOKDEPO

0,21 - 0,28

0,29 - 0,36

0,37 - 0,45

0,46 - 0,55

0,56 - 0,63

0,64 - 0,73

0,74 - 0,87

0,88 - 1,15

1,16 - 1,51

1,52 - 2,24

Kortbilag

KMS Skærmkort 40

Afdeling
Naturafdelingen

Sagsbehandler:
SJ

Dato: September
2011

0 320 Meters

Sønderborg

Bilag 4

Uddrag af faglig rapport fra DMU nr. 774, 2010 afsnit 3, side 18 – 21

3 Projektet for Sønderborg kommune

I dette projekt er der foretaget en kortlægning af den atmosfæriske afsætning af kvælstof til en række udvalgte naturområder i Sønderborg kommune. I alt har kommunen udvalgt 20 lokaliteter med kvælstoffølsomme økosystemer. Kriteriet for udvælgelsen har været at finde lokaliteter, hvor der er mulighed for lokal påvirkning fra afdampning af NH₃ fra stalde, lagre eller udbringningsarealer. Samtidig har kommunen udpeget fire supplerende punkter i nærheden af naturområderne for hvilke man ligeledes ønsker beregninger gennemført.

Tabel 3.1 angiver typiske intervaller for tålegrænsen for forskellige naturtyper, der optræder i Danmark. En specifik fastsættelse af tålegrænsen for en udpeget lokalitet kræver specifikke data for lokaliteten.

På baggrund af den konkrete naturtype har kommunen tildelt en overfladekategori i form af en AIS-kode for hvert af de udvalgte naturområder. Denne tildeling af overfladekategori er vigtig for de foretagne modelberegninger. Dette skyldes, at overfladetyper har stor betydning for tørafsætningen af atmosfærisk kvælstof til overfladen.

De anvendte AIS-koder og typiske tålegrænseintervaller for naturtyperne er i det følgende angivet i tabeller, sammen med de beregnede afsætninger.

Tabel 3.1. Tålegrænseintervaller for forskellige naturtyper. Udarbejdet på baggrund af data fra Skov- og Naturstyrelses hjemmeside (www.skovognatur.dk). Tallene i parentes angiver naturtypekoden for den pågældende naturtype.

Tålegrænseinterval (kg N/ha/år)	Naturtype
5 – 10	Lobeliesøer (3110), Søbred med smårter (3130), Kransnålag-søer (3140), Kvælstofbegrænsede næringsrige søer (3150), Brunvandede søer (3160), Højmoser (7110 og 7120) samt Hængesæk (7140), Tørvelavninger (7150) og Riggær (7230) med en væsentlig forekomst af følsomme højmoserarter [†] .
10 – 15	Klitter (21xx* og 23xx*) og Skovnaturtyper (91xx*) med væsentlig forekomst af følsomme laver samt Hængesæk (7140) og Tørvelavninger (7150) uden væsentlig forekomst af følsomme højmoserarter.
10 – 20	Sure overdrev (6230) og Tør hede (4030) samt alle øvrige klitter (21xx* og 23xx*) og Skovnaturtyper (91xx*).
10 – 25	Klitlavninger (2190) og Våd hede (4010).
15 – 25	Tørt kalksandsoverdrev (6120), Kalkoverdrev (6210), Tidvis våd eng (6410), Havs avneknippe-kær (7210), Kildevæld (7220) samt Riggær uden væsentlig forekomst af følsomme højmoserarter.

* "xx" betegner flere forskellige varianter af samme overordnede naturtype

[†] Definitionen væsentlig forekomst af følsomme højmoserarter er åben for fortolkning. I denne rapport er det fortolket på en sådan måde at riggær der indeholder 2 eller flere af de arter af højere planter og tørvemosser som naturligt findes på højmoser, er henført til dette tålegrænseinterval. Denne fortolkning er valgt med baggrund i at UN-ECE's fastlæggelse af tålegrænseintervallet på 15 – 25 kg N/ha/år for 7230 riggær efter DMU's mening sandsynligvis i mange tilfælde er sat for højt.

Kortlægningen af kvælstofafsætningen er foretaget med DAMOS systemet (se afsnit 2.2). I praksis er dette gennemført ved at udtrække resultater fra langtransportmodellen DEHM. Disse beregninger er foretaget for 2008 i forbindelse med overvågningsprogrammet NOVANA (Ellermann et al., 2009). DEHM beregningerne er derefter anvendt, dels som input til OML-DEP beregningerne, og dels til at bestemme baggrundsafsætningen til området. I beregningerne er der for hver lokalitet taget hensyn til alle kendte punkt- og arealkilder i det tilhørende OML-DEP beregningsdomæne. OML-DEP beregningsdomænet er sat til 16km x 16km. Placeringen af dette domæne er foretaget således, at et centralt punkt i det udvalgte naturområde er placeret i midten af domænet.

I beregningerne er der anvendt detaljerede opgørelser af den atmosfæriske udledning af ammoniak over det danske område for 2007. Disse opgørelser er foretaget af DMU's afdeling for Systemanalyse (ved Steen Gyldenkerne), som led i den nationale opgørelse af de danske udledninger af klimagasser og forsurende og eutrofierende forbindelser. Opgørelserne af udledningerne af ammoniak er foretaget på baggrund af data fra tilgængelige registre (CHR – det central husdyrregister; GLR det generelle landbrugsregister), en række udledningsfaktorer, samt information om dansk landbrugspraksis (Gyldenkerne et al., 2005; Skjøth et al., 2008). Opgørelserne omfatter udledninger på enkelt gård- og markniveau og disse data er anvendt i OML-DEP beregningerne.

For at kunne foretage en vurdering af bidraget fra de lokale kilder omkring naturområdet, er der foretaget to sæt beregninger: henholdsvis med og uden lokale kilder. Ved at sammenholde resultaterne fra disse to sæt beregninger er bidraget fra de lokale kilder estimeret. Når man er nødt til at gå denne "bagvendte" vej til bestemmelsen af det lokale bidrag, så skyldes de ikke-lineære fysiske og kemiske processer i atmosfæren. I forbindelse med disse beregninger er lokalområdet defineret som det 16km x 16km store kvadrat omkring centerpunktet for naturområdet. I forhold til baggrundsafsætningen er der tale om våd- og tørafsætningen af gasfase og partikelbundne reaktionsprodukter af kvælstofoxider samt afsætningen af partikelbundet ammonium.

Resultaterne for tørafsæt ammoniak stammer fra beregninger med OML-DEP foretaget for de overfladetyper (AIS kategorier), som kommunen har angivet for de 20 lokaliteter. For at få et samlet estimat af N belastningen, er tørafsætningen af de øvrige kvælstofkomponenter samt vådafsætningen af kvælstof udtrukket fra langtransportmodellen DEHM's beregningsresultater. Disse DEHM beregninger er ligeledes gennemført for de angivne overfladetyper.

For de supplerende punkter er der ikke foretaget beregninger for de specifikke overfladetyper i netop disse punkter. Afsætningen er derfor baseret på en vægtet gennemsnitlig afsætning til de overfladetyper, som optræder i det beregningsfelt, hvori punktet ligger. For disse punkter kan der således være tale om en afsætning, som ikke svare helt til overfladetyper i det ønskede punkt (den specifikke overfladetypes andel af beregningsfeltet er angivet i resultattabellerne). Dog er der udtrukket DEHM beregningsresultater for den øvrige tørafsætning til den relevante overfladetype i det specifikke punkt.

Figur 3.1 Billede af bøgeskov på muld i Sønderborg kommune (Skovnaturtyper 91xx med følsomme laver). Foto fra Skov- og Naturstyrelsen Sønderjylland.

Til brug for alle de foretagne modelberegninger (DEHM og OML-DEP) er der anvendt meteorologiske data fra vejprognosemodellen MM5. De meteorologiske data til OML-DEP beregningerne er udtrukket for året 2008. Meteorologien har naturligvis en meget væsentlig indflydelse på afsætningen. Beregninger foretaget inden for overvågningsprogrammet NOVANA har vist, at den årlige gennemsnitlige baggrundsafsætning i Danmark kan variere med omkring 20 % fra år til år, som følge af variationer i de meteorologiske forhold årene imellem. I denne forbindelse er det især frekvensen og intensiteten af nedbør, som er vigtig, men også variationer i de fremherskende vindretninger samt frekvensfordeling af vindhastigheder er vigtige parametre.

I forbindelse med rapporteringen af den atmosfæriske afsætning af kvælstofforbindelser inden for overvågningsprogrammet NOVANA, har man foretaget en vurdering af usikkerhederne i de foretagne opgørelser. Usikkerheden på modelberegningerne vurderes til at være op mod 40 % (for et gennemsnit af gitterfelterne). Usikkerheden er vurderet på basis af

sammenligninger med målingerne i overvågningsprogrammet. Tilsvarende usikkerheder må antages at gøre sig gældende for resultaterne i denne rapport.

Lovgrundlag

Gældende lovgivning og generelle regler for driften af en landbrugsejendom og håndtering af diverse produkter anvendt på ejendommen forudsættes kendt og skal følges. Herunder er nævnt en række af de gældende vejledninger og lovgrundlag:

Lov bek. nr. 1486 af 04/12/09 om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug

Lovbekendtgørelse nr. 879 af 26/06/2010 om miljøbeskyttelse

Lovbekendtgørelse nr. 933 af 24/09/2009 om naturbeskyttelse

Bekendtgørelse nr. 294 af 31/03/2009 om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug med senere ændringer

Bekendtgørelse nr. 1695 af 19/12/2006 om husdyrbrug og erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v. med senere ændringer

Bekendtgørelse nr. 439 af 11/05/2007 om opbevaring af døde dyr med senere ændringer

Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 533 af 18/06/2003 om bekæmpelsesmidler med senere ændringer

Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 1517 af 14/12/2006 om miljøregulering af visse aktiviteter

Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 224 af 7/03/2011 om affald (Affaldsbekendtgørelsen)

Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 259 af 23/03/2010 om indretning, etablering og drift af olietanke, rørsystemer og pipelines (Olietankbekendtgørelsen)

Regulativ for erhvervsaffald i Sønderborg Kommune

Forskrift for opbevaring af farligt affald og kemikalier i Sønderborg Kommune (Forskrift nr. 1/2011)

Regionplan for Sønderjyllands Amt 2005-2016

Statens Skadedyrlaboratoriums retningslinjer for fluebekæmpelse på gårde med husdyr i 2003 (<http://www.dpil.dk/dpil2005/HTML/flueretn.htm>)